

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETO
HUMANITARINIO FAKULTETO
ISTORIJOS KATEDRA**

DONATA VALIUŠKYTĖ

Kultūros studijų programos

II kurso studentė

**MUZIEJAUS VAIDMENS KAITA POSTMODERNIOJE
VISUOMENĖJE. LIETUVOS ATVEJIS**

Magistro darbas

Darbas originalus: Donata Valiuškytė

(.....)

Darbo vadovė: dr. B. Salatkienė

Šiauliai,

2011

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. POSTMODERNIOSIOS VISUOMENĖS SAMPRATA.....	9
<i>1.1. Postmodernizmo ištakos</i>	<i>9</i>
<i>1.2. Naujo visuomenės tipo formavimasis</i>	<i>12</i>
<i>1.3. Informacinės visuomenės formavimasis.....</i>	<i>14</i>
<i>1.4. Postmoderniosios visuomenės apraiškos Lietuvoje</i>	<i>18</i>
2. MUZIEJAUS INTEGRACIJOS Į POSTMODERNIĄ VISUOMENĘ TENDENCIJOS	24
<i>2.1. Naujoji muzeologija – postmodernus muziejus</i>	<i>24</i>
<i>2.2. Naujos postmodernaus muziejaus veiklos kryptys.....</i>	<i>27</i>
<i>2.2.1. Komunikacija</i>	<i>27</i>
<i>2.2.2. Edukacija</i>	<i>30</i>
<i>2.2.3. Rinkodara.....</i>	<i>32</i>
<i>2.3. Naujoji muzeologija – atsakas modernėjančiai visuomenei</i>	<i>34</i>
3. MUZIEJAUS MODERNIZAVIMO IDĖJA IR JOS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE	37
<i>3.1. Muziejaus lankytojų lūkesčiai XXI a. pradžioje</i>	<i>38</i>
<i>3.2. Muziejų modernizavimo programa</i>	<i>41</i>
<i>3.3. Materialusis muziejų modernizavimas.....</i>	<i>42</i>
<i>3.4. Nematerialusis muziejų modernizavimas</i>	<i>46</i>
<i>3.4.1. Muziejininkų gebėjimų tobulinimas</i>	<i>47</i>
<i>3.4.2. LIMIS programos kūrimas</i>	<i>50</i>
<i>3.4.3. Kultūros paveldo skaitmeninimas Latvijoje ir Lietuvoje. Lyginamoji analizė</i>	<i>54</i>
4. LIETUVOS MUZIEJŲ DARBUOTOJŲ POŽIŪRIS Į MUZIEJŲ IR JO MODERNIZACIJĄ. KOKYBINIS TYRIMAS	57
<i>4.1. Muziejaus darbuotojų požiūrio į muziejų ir jo modernizaciją tyrimo metodika ir organizavimas</i>	<i>57</i>
<i>4.2. Lietuvos muziejininkų požiūris į muziejų ir jo modernizaciją</i>	<i>59</i>
<i>4.3. Muziejų modernizavimo programos vertinimas</i>	<i>72</i>
IŠVADOS	74
ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS	76
SANTRAUKA	82
SUMMARY	83
PRIEDAI	84

IVADAS

Temos aptarimas. Vis labiau įsigalint postmodernizmo idėjoms, formuojantis postmoderniajai visuomenei, Lietuvoje taip pat jau galima aptikti postmoderniosios visuomenės apraiškų. Tiesa, jos dar nėra žymios, tačiau Lietuva link to eina. To priežastis – Lietuva, norėdama neatsilikti nuo Europos Sąjungos šalių, turi kurti informacinę visuomenę, kurios pagrindinis bruožas – informacijos srauto didėjimas. Tiesa, Lietuvoje informacinės visuomenės kūrimas dar yra pirminėje stadijoje, tačiau jau matyti pirmieji rezultatai.

Postmodernizmo propaguojamos idėjos skverbiasi ir į kultūros sferą. Muzeologija ne išimtis. Čia pastebimos naujos idėjos, kitaip suvokiama muziejaus misija, pateikiami kitokie muziejaus tikslai ir funkcijos. Apskritai muziejus suvokiamas kaip atvira visuomenei institucija. Patikslinamos muziejuje vykdomos komunikacijos, edukacijos, ir rinkodaros funkcijos.

Muziejus, kaip ir bibliotekos, nacionaliniai parkai, botanikos ir zoologijos sodai, mokslo centrai, paveldo objektai, teatrai bei kultūros centrai, laikomi institucijomis, kur galima praleisti laisvalaikį. 2004 m. atlikto tyrimo duomenimis¹, daugelio Lietuvos gyventojų nuomone, svarbiausi kultūros renginiai yra šventės ir koncertai. Vertinant kultūros įstaigų reikalingumą, antroje vietoje atsidūrė bibliotekos bei teatrai, ir trečioje vietoje – muziejai. Atliktas tyrimas parodė, kad muziejams Lietuvoje vis dar sunku prisitaikyti prie pokyčių ir keisti požiūrį į lankytojus. Šio tyrimo duomenys privertė Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovus su Lietuvos muziejų asociacijos nariais susirūpinti Lietuvos kultūra, šiuo atveju, iškelti muziejų modernizavimo idėją.

Temos aktualumas ir naujumas. Galima išskirti keletą pagrindinių priežasčių, kurios atskleidžia temos aktualumą ir naujumą. Pirmiausia minėta tema nėra plačiai nagrinėta, nes informacinės visuomenės kūrimosi reiškinys yra gana naujas Lietuvoje. Kuriant informacinę visuomenę, pradėtas vykdyti muziejų modernizavimo procesas. „Muziejų modernizacijos programa“ patvirtinta 2007 m., todėl programos įgyvendinimas dar tik įsibėgėja.

Antra, nėra atlikta tyrimų, kurie rodytų, ką muziejaus darbuotojai mano apie Muziejų modernizavimo programos įgyvendinimą Lietuvoje. Žinoma, programa dar tik įpusėjo, tačiau jau matomi pirmieji rezultatai.

Atliktas tyrimas yra aktualus tam tikros profesijos atstovams – muziejininkams. Tačiau muziejų modernizavimo procesu domisi ir muziejų lankytojai bei interesantai, kurie domisi muziejuose vykdomos veiklos aktualijomis.

¹ Bėkšta A., Jarockienė N., Ko muziejuose ieško suaugusieji arba dar kartą apie muziejų lankytojų motyvą, *Lietuvos muziejai*, 2009, Nr. 1, p. 5.

Istoriografija. Rašant darbą naudotasi mokslinėmis monografijomis bei moksliniais straipsniais. Postmodernizmo ištakas bei jo bruožus nagrinėjo A. Andrijauskas². Postmodernizmo bruožus išskyrė ir V. Rubavičius³. W. Welsch⁴ taip pat apibūdina postmodernizmo termino atsiradimo istoriją bei aptaria modernybės ir postmodernybės santykį. Tuo tarpu S. Sayre ir C. King aptaria postmodernizmo atpažinimo momentus⁵. Tuo tarpu rašant apie naujo visuomenės tipo susiformavimą – vartotojų visuomenę, naudotasi žymių postmodernizmo atstovų – F. Jameson⁶ ir J. Baudrillard⁷ veikalais. Informacinę visuomenę ir jos ypatumus savo veikaluose aprašė F. Webster⁸, išskirdamas informacinės visuomenės teorijas bei apibrėžimus, A. Jarockytė⁹, kuri apibūdina informacinės visuomenės pagrindinius bruožus bei šios visuomenės kūrimą Lietuvoje. Ieškant postmoderniosios visuomenės apraiškų Lietuvoje naudotasi M. Castells knyga „Tinklaveikos visuomenės raida“, V. Rubavičiaus¹⁰ bei Savickos¹¹ darbais.

Muzeologijos probleminius klausimus nagrinėjo D. C. Stam¹², I. Marovic¹³ ir kiti autoriai. Muziejaus funkcijų pasikeitimą ir veiklos pokyčius ateityje numatė J. P. Greene¹⁴ ir P. Jenkinson¹⁵. Naujų technologijų taikymą muziejuose siūlė panaudoti T. Ambrose ir C. Paine knygoje „Museum Basics“¹⁶. Šioje knygoje taip pat nagrinėjami muziejaus lankytojų, muziejaus kolekcijų ir jų naudojimo, muziejaus pastatų, muziejaus rinkodaros klausimai.

Naujas postmodernaus muziejaus veiklos kryptis – komunikaciją, edukaciją, rinkodarą – nagrinėjo ne vienas autorius. Komunikaciją ir jos pagrindinius bruožus apibūdino L. J. Ravelli¹⁷, H. Skramstad¹⁸, G. K. Talboys¹⁹, V. T. C. Middleton²⁰ ir kiti. Tuo tarpu edukacijos klausimą nagrinėjo

² Andrijauskas A., Postmodernizmo ištakos ir „neklasikinių“ diskursų erdvė, *Miestas ir postmodernioji kultūra. Miestelėnai*, Vilnius, 1995, p. 9 – 32; Andrijauskas A., Teorinės postmodernizmo ištakos ir istoriosofinė prasmė, *Postmodernizmo fenomeno interpretacijos*, Sud. A. Andrijauskas, Vilnius, 2009, p. 23 – 45.

³ Rubavičius V., *Postmodernusis kapitalizmas*, Vilnius, 2010.

⁴ Welsch W., *Termino „postmodernizmas“ istorija*, http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=182&Itemid=81, [prieiga per internetą, žr. 2011 02 01]; Welsch W., *Mūsų postmodernioji modernybė*, Vilnius, 2004

⁵ Sayre S., King C., *Entertainment and society – influences, impacts, and innovations*, New York, 2010.

⁶ Jameson F., *Kultūros posūkis: rinkiniai darbai apie postmodernizmą (1983 – 1998)*, Vilnius, 2002; Jameson F., Postmodernizmas ir vartotojų visuomenė, *Miestas ir postmodernioji kultūra. Miestelėnai*, Vilnius, 1995, p. 55 – 71.

⁷ Baudrillard J., *Simulacra and simulation*, United States of America: The University of Michigan Press, 1994.

⁸ Webster F., *Informacinės visuomenės teorijos*, Kaunas, 2006.

⁹ Jarockytė A., *Informacinė visuomenė Lietuvoje: 1990 – 2000*, Vilnius, 2003.

¹⁰ Rubavičius V., *Neįvardijamos laisvės ženklas*, Vilnius, 1997.

¹¹ Savicka A., *Postmodernios visuomenės bruožai: interneto galia*, <http://www.lrytas.lt/-12001261891199609285-postmodernios-visuomenes-bruozai-interneto-galia.htm>, [prieiga per internetą, žr. 2011 03 07].

¹² Stam D. C., The informed muse: The implications of „The New Museology“ for museum practise, *Heritage, Museums and Galleries: An Introductory Reader*, edited by G. Corsane, New York: Routledge, 2005, p. 54 – 70

¹³ Marovic I., *Introduction to Museology: the European Approach*, Miunchen, 1998.

¹⁴ Greene J. P., Museums for the year 2000: a case for continuous revolution, *Museum Provision and Professionalism*, edited by G. Kavanagh, London and New York, 2005, p. 46 – 49.

¹⁵ Jenkinson P., Museum futures, *Museum Provision and Professionalism*, edited by G. Kavanagh, London and New York, 2005, p. 50 – 52.

¹⁶ Ambrose T., Paine C., *Museum Basics*, New York, 2006.

¹⁷ Ravelli L. J., *Museum Texts: Communication Frameworks*, London and New York, 2006.

¹⁸ Skramstad H., An Agenda for Museums in the Twenty-first Century, *Reinventing the Museum: historical and Cotemporary Perspectives on the Paradigm Shift*, edited by G. Anderson, USA: AltaMira Press, 2004, p. 118 – 132.

G. Edson ir D. Dean²¹, G. E. Hein²², E. Hooper-Greenhill²³ ir kiti autoriai. Rašant apie muziejaus rinkodarą pagrindė taikyti N. Kotler ir P. Kotler du straipsniai²⁴, kuriuose nagrinėjama muziejaus rinkodara ir strategijos bei keliamas probleminis klausimas, ar muziejus gali būti skirtas visoms žmonių grupėms.

Apie Latvijos kultūros paveldo skaitmeninimą yra parašyta trumpa apžvalga²⁵, kurioje pateikiami svarbiausi projektai, kurie jau įgyvendinti Latvijoje, siekiant suskaitmeninti visą kultūros paveldą: bibliotekų leidinius, muziejines vertybes ir kita. Tuo tarpu apie Lietuvos kultūros skaitmeninimą rašo R. Kvietkauskas ir R. Varnienė²⁶, o V. Bulavas²⁷ nagrinėja LIBIS - Lietuvos integralios bibliotekų informacijos sistemos istoriją ir perspektyvas.

Išsamiausiai apie šiuolaikinio muziejaus lankytojo motyvus bei atliktus lankytojų tyrimus pateikė A. Bėkšta ir N. Jarockienė²⁸. Apie muziejaus lankytojus rašė ir kitos autorės – R. Bartkutė²⁹ bei M. Kutkaitytė³⁰.

Tyrinėjant Muziejų modernizavimo programos įgyvendinimą Lietuvoje naudotasi muziejininkystei skirtame žurnale „Lietuvos muziejai“ pateiktais straipsniais. Tiek apie materialųjį muziejų modernizavimą, tiek apie nematerialųjį muziejų modernizavimą rašė autorės – R. Pileckaitė³¹, R. Mikailienė³², D. Mukienė³³ ir kiti. Bene daugiausia straipsnių apie Muziejų modernizavimo programą ir joje numatytus projektus žurnale pateikė E. Senapėdienė³⁴.

¹⁹ Talboys G. K., *Museum Educator's Handbook*, Aldershot: Ashgate Publishing Limited, 2005.

²⁰ Middleton V. T. C., Purpose of museums and special characteristics of independents, *Museum Provision and Professionalism*, edited by G. Kavanagh, London and New York, 2005, p. 108 – 111.

²¹ Edson G., Dean D., *The Handbook for Museums*, London: Routledge, 2003.

²² Hein G. E., *Learning in the Museum*, London, 1998; Hein G. E., Museum Education, *A Companion to Museum Studies*, edited by S. Macdonald, Malden and Oxford: Blackwell Publishing Ltd, 2011, p. 340 – 351.

²³ Hooper-Greenhill E., Education, postmodernity and the museum, *Museum Revolutions: how museums change and are changed*, edited by S. K. Knell, S. MacLeod, S. Watson, New York, 2007, p. 367 – 377.

²⁴ Kotler N. G., Kotler P., Kotler W. I., *Museum Marketing and Strategy: Designing Missions, Buildings, Audiences, Generating Revenue and Resources*, San Francisco, 2008; Kotler N., Kotler P., Can Museums Be All Things to All People? Missions, Goals and Marketing's Role, *Reinventing the Museum: historical and Cotemporary Perspectives on the Paradigm Shift*, edited by G. Anderson, USA: AltaMira Press, 2004, p. 167 – 186.

²⁵ *Trumpa Latvijos kultūros paveldo skaitmeninio proceso apžvalga*, p. 53, www.emuziejai.lt/skaitmeninimas/.../1_Skaitmeninimo_Latvijoje_apzvalga.pdf, [prieiga per internetą, žr. 2011 04 02].

²⁶ Kvietkauskas R., Varnienė R., *Kultūros paveldo skaitmeninio koordinavimo perspektyva Lietuvoje*, p. 4, www.epaveldas.lt/vbspi/content/docs/publications/5.pdf, [prieiga per internetą, žr. 2011 04 03].

²⁷ Bulavas V., Lietuvos integrali bibliotekų informacijos sistema: istorija ir plėtros perspektyva, *Knygotyra*, 2003, T. 40, p. 278 – 302.

²⁸ Bėkšta A., Jarockienė N., Ko muziejuose ieško suaugusieji arba dar kartą apie muziejų lankytojų motyvaciją, *Lietuvos muziejai*, 2009, Nr. 1, p. 5 – 9.

²⁹ Bartkutė R., *Muziejaus lankomumo didinimas nekeičiant muziejaus fizinių charakteristikų*, www.museums.lt/Ateitis/images/Kurkime.../leidinys_63_68.pdf, [prieiga per internetą, žr. 2011 03 30].

³⁰ Kutkaitytė M., *Šiandien žmonės muziejus lanko internete*, <http://pramogos.delfi.lt/archive/print.php?id=18129378>, [prieiga per internetą, žr. 2010 12 02].

³¹ Pileckaitė R., Muziejų modernizavimo programa – impulsas keistis ar laukti, *Lietuvos muziejai*, 2007, Nr. 1, p. 5 – 7.

³² Mikailienė R., Ateities muziejams – kompetetingi darbuotojai, *Lietuvos muziejai*, 2009, Nr. 3., p. 9 – 11.

³³ Mukienė D., Muziejinių vertybių skaitmeninimas ir automatizuota apskaita, *Lietuvos muziejai*, 2009, Nr. 2, p. 5 – 7.

³⁴ Senapėdienė E., ES finansuojami mokymai padės įgyvendinti Lietuvos muziejų modernizavimo programą, *Lietuvos muziejai*, 2007, Nr. 1, p. 9 – 10; Senapėdienė E., ES remiamą mokymų projektą baigę muziejininkai džiugins naujomis parodomis, *Lietuvos muziejai*, 2007, Nr. 3, p. 11 – 12; Senapėdienė E., Muziejininkai dalijosi profesinių mokymų patirtimi, aiškinosi ateities perspektyvas, *Lietuvos muziejai*, 2008, Nr. 2, p. 10 – 11; Senapėdienė E., Muziejininkai

Šaltiniai. Darbe taip pat naudotasi publikuotais šaltiniais – dokumentais. Svarbiausias jų – „Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa“³⁵. Šioje programoje pateikiama esamos būklės analizė, programos tikslas bei uždaviniai, lėšos, numatomi rezultatai ir vertinimo kriterijai. Prie šios programos pateikiami priedai: „Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 metų programos įgyvendinimo priemonės“³⁶, kuriame nurodomas muziejaus pavadinimas, numatomi darbai, planuojamų darbų atlikimo laikotarpis metais ir preliminarus lėšų poreikis; prieduose „Preliminarus lėšų poreikis 2007–2015 metais respublikinių muziejų pastatams rekonstruoti, kapitaliniam ir paprastajam jų remontui atlikti, naujiems pastatams statyti ir ilgalaikiam turtui įsigyti“³⁷ ir „Preliminarus lėšų poreikis 2007–2015 metais savivaldybių muziejų pastatams rekonstruoti, kapitaliniam ir paprastajam jų remontui atlikti, naujiems pastatams statyti ir ilgalaikiam turtui įsigyti“³⁸ nurodomas respublikinių ir savivaldybių muziejų asignavimų valdytojas, muziejaus pavadinimas, muziejaus naudojami pastatai ir patalpos, jų adresas ir unikalus numeris, numatomi darbai, ilgalaikio turto įsigijimas, planuojama atlikti numatytus darbus (metai), preliminarus lėšų poreikis (tūkst. litų).

Rašant apie informacinės visuomenės kūrimą Lietuvoje naudotasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės priimtais nutarimais: 2000 m. priimtomis „Lietuvos informacinės visuomenės plėtros gairėmis“³⁹, 2001 m. vasarį priimta „Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcija“⁴⁰, bei tų pačių metų spalį patvirtinta „Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcija, „Lietuva – globalių galimybių šalis““⁴¹. Dokumentuose nurodoma, kokiomis priemonėmis bus kuriama informacinė visuomenė Lietuvoje.

prašys papildomos ES paramos mokymams, *Lietuvos muziejai*, 2007, Nr. 4, p. 11 – 12; Senapėdienė E., Profesiniai ir administraciniai muziejinių mokymai baigiasi, *Lietuvos muziejai*, 2007, Nr. 2, p. 13 – 14.

³⁵ *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa*, 2007 03 14, Nr. 275, www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=37223, [prieiga per internetą, žr. 2010 05 15].

³⁶ *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa*, 2007 03 14, Nr. 275, 1 priedas. *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 metų programos įgyvendinimo priemonės*, www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=37223, [prieiga per internetą, žr. 2010 05 15].

³⁷ *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa*, 2007 03 14, Nr. 275, 3 priedas. *Preliminarus lėšų poreikis 2007–2015 metais respublikinių muziejų pastatams rekonstruoti, kapitaliniam ir paprastajam jų remontui atlikti, naujiems pastatams statyti ir ilgalaikiam turtui įsigyti*, www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=37223, [prieiga per internetą, žr. 2010 05 15].

³⁸ *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa*, 2007 03 14, Nr. 275, 4 priedas. *Preliminarus lėšų poreikis 2007–2015 metais savivaldybių muziejų pastatams rekonstruoti, kapitaliniam ir paprastajam jų remontui atlikti, naujiems pastatams statyti ir ilgalaikiam turtui įsigyti*, www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=37223, [prieiga per internetą, žr. 2010 05 15].

³⁹ *Lietuvos informacinės visuomenės plėtros gairės*, 2000 m. spalio 23 d., <http://www.infobalt.lt/konferencija/2001/IV2001/index.php?r=120&a=-1#2>, [prieiga per internetą, žr. 2001 03 07].

⁴⁰ *Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcija*, 2001 m. vasario 28 d., Nr. 229, http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=123561, [prieiga per internetą, žr. 2011 03 07].

⁴¹ *Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcija, „Lietuva – globalių galimybių šalis“*, 2001 m. spalio 9 d., www3.lrs.lt/owa-bin/owarepl/inter/owa/U0060561.doc, [prieiga per internetą, žr. 2011 03 07].

Lyginant Latvijos ir Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimą 2005 m. patvirtintu „Nutarimu dėl Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo koncepcijos patvirtinimo“⁴².

Atliekant tiriamąją darbo dalį, naudotas svarbiausias šaltinis – Lietuvos muziejų darbuotojų atsakymai į paruoštas anketas su atviro tipo klausimais. Taip pat naudoti vienos respondentas interviu metu pateikti atsakymai į atviro tipo klausimus.

Tyrimo problemos formulavimas. Formuojantis postmoderniai visuomenei, kuriai būdingi multikultūriškumo, masinės kultūros, pliuralizmo ir kt. bruožai, muziejus taip pat neišvengiamai turėjo keistis. Muziejaus modernėjimas pasireiškia ne vien veiklos pokyčiais, bet ir misijos kaita. Kyla probleminis klausimas, ar muziejus pajėgus kisti kartu su visuomene.

Tyrimo objektas. Muziejų modernizavimo programos įgyvendinimas šiuolaikinėje visuomenėje bei Lietuvos muziejaus darbuotojų požiūris į Muziejų modernizavimo proceso įgyvendinimą Lietuvoje.

Tikslas ir uždaviniai. *Tikslas* – ištirti muziejaus modernėjimo kryptis ir būdus.

Tikslui pasiekti išsikelti šie *uždaviniai*:

1. Aptarti postmoderniosios visuomenės sampratą.
2. Atskleisti postmoderniosios visuomenės apraiškas Lietuvoje.
3. Išsiaiškinti muziejaus integracijos į postmodernią visuomenę tendencijas.
4. Išanalizuoti muziejų modernizavimo idėjos ir jos įgyvendinimo Lietuvoje pagrindinius aspektus.
5. Ištirti Lietuvos muziejininkų požiūrį į muziejų ir jo modernizaciją.

Tyrimo metodai. Aptariant teorinę dalį naudotasi *šaltinių ir mokslinės literatūros analizės metodu*. Metodo esmė yra platus visos prieinamos istoriografinės medžiagos nagrinėjimas (tiek lietuvių tiek užsienio kalbomis) ir – pagal galimybę – pirminių šaltinių panaudojimas.

Darbe taip pat naudotasi vienu iš apklausos metodų – *anketa*. Apklausa – tai tokia duomenų rinkimo technika, kuomet respondantai, šiuo atveju muziejininkai ir muziejaus administracija, iš esmės tuo pačiu metu atsakinėja į raštu ar žodžiu pateiktus klausimus⁴³. Respondentams pateikta anketa raštu, sudaryta iš atviro tipo klausimų.

Apklausiant vieną respondentę taikytas *interview metodas*. Interview – geras priartėjimo prie žmonių suvokimo, reikšmių, situacijų apibrėžimo ir realybės konstravimo būdas. Interview metodas leidžia suprasti, kaip žmonės aiškina tikrovę savais žodžiais, o ne tomis tiksliomis kategorijomis, kurias pateikia interviuotojas⁴⁴.

⁴² *Nutarimas dėl Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo koncepcijos patvirtinimo*, 2005 08 25, Nr. 933, Vilnius, http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=260975&p_query, [prieiga per internetą, žr. 2011 04 03].

⁴³ Luobikienė I., *Sociologinių tyrimų metodika*, Kaunas, 2010, p. 49.

⁴⁴ Ten pat, p. 50.

Darbo struktūra. Darbo dėstymą sudaro 4 skyriai. Pirmajame skyriuje „Postmoderniosios visuomenės samprata“ kalbama apie postmodernizmo ištakas bei postmodernizmo sampratos susiformavimą. Taip pat kalbama apie naujo visuomenės tipo bei informacinės visuomenės formavimąsi. Be to, ieškoma postmoderniosios visuomenės apraiškų Lietuvoje.

Antrajame skyriuje „Muziejaus integracijos į postmodernią visuomenę tendencijos“ apžvelgiamas naujosios muzeologijos šalininkų apibrėžiamas postmodernus muziejus. Aptiriamos naujos postmodernaus muziejaus veiklos kryptys: komunikacija, edukacija, rinkodara. Taip pat aptariama naujoji muzeologija kaip atsakas modernėjančiai visuomenei ir jos kintančius poreikius.

Trečiajame skyriuje „Muziejaus modernizavimo idėja Lietuvoje“ pateikiama muziejų modernizavimo idėjos pradžia bei muziejaus lankytojų lūkesčiai XXI a. pradžioje. Pateikiama „Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa“. Suskirsčius Muziejų modernizavimo programą, darbe analizuojamas materialusis muziejų modernizavimas, į kurio sąvoką įeina pastatų renovavimas, ekspozicijų atnaujinimas bei naujų eksponatų įsigijimas. Pateikiamas ir nematerialusis muziejų modernizavimas, apimantis muziejininkų gebėjimų tobulinimą bei Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos (LIMIS) kūrimą. Minėtuose poskyriuose pateikiamos 5 muziejaus darbuotojų nuomonės apie šiuos aspektus. Šiame skyriuje atliekama lyginamoji analizė apie kultūros paveldo skaitmeninimą Lietuvoje ir Latvijoje, aptariami jau įgyvendinti ir būsiami kultūros paveldo skaitmeninimo projektai.

Ketvirtajame skyriuje „Lietuvos muziejų darbuotojų požiūris į muziejų ir jo modernizaciją. Kokybinis tyrimas“ pateikiama muziejaus darbuotojų požiūrio į muziejų ir jo modernizaciją tyrimo metodika ir organizavimas. Kitame poskyryje pateikiami tyrimo rezultatai – 9 Lietuvos muziejininkų nuomonės apie muziejų (apie lankytojus, dabartinio muziejaus trūkumus, modernaus muziejaus viziją ir kt.).

Prieduose pateikiamos schemas, sudarytų anketų pavyzdžiai, muziejaus darbuotojų anketos bei vienos respondentės interviu protokolas. Iš viso pateikta 20 priedų.

1. POSTMODERNIOSIOS VISUOMENĖS SAMPRATA

1.1. Postmodernizmo ištakos

Postmodernizmas yra ne eilinis, o kokybiškai naujas universalios kultūros fenomenas, iš esmės besiskiriantis nuo anksčiau buvusių. Pagrindiniai tipologiniai postmodernizmo bruožai – tai vienareikšmių požūrių, klasikinės Vakarų filosofijos, estetikos, meno nuostatų atsisakymas, principinis pliuralizmas, daugiastiliškumas, daugybės naujų, iš kitų civilizacijos perimtų mąstymo ir kūrybos principų iškėlimas⁴⁵.

Termino „postmodernizmas“ kilmė nėra visiškai aiški. Žinoma tik tiek, jog būdvardis „postmodernus“ pirmą kartą pavartotas 1870 m. Tais metais Anglijos salonų dailininkas Chapmanas kalbėjo, kad jis ir jo draugai norėjo skverbtis į postmoderniąją tapybą. Šis ketinimas buvo susijęs su prancūziškojo impresionizmo kritika. Būdvardžiu „postmodernus“ Chapmanas nori paaiškinti, jog jis kalba ne apie įprastą reakcingą, bet apie pažangią impresionistinės tapybos kritiką⁴⁶.

Antrą kartą šis terminas pavartotas vėl būdvardžio forma 1917 m., kuomet Rudolfas Pannwitzas „Europos kultūros krizėje“ kalbėjo apie „postmodernųjį žmogų“. Jam šis žmogus yra visko kratinys: „sportiškai užgrūdintas, nacionalistiškai sąmoningas, kariškai išauklėtas, religiškai sujudintas postmodernus žmogus yra perskrudęs moliuskas, dekadanso ir barbaro juste-milieu, išplaukęs iš didžiojo dekadanso radikaliosios revoliucijos europietiškojo nihilizmo verpeto iščių“. Šis postmodernus žmogus turi tapti figūra, įveikiančia modernizmo krizę. Čia sąvoka „postmodernus“ pasirodo sporadiškai, vos vieną vienintelį kartą visame kūrinyje ir be jokių padarinių⁴⁷.

Trečiąjį kartą terminas pavartojamas – ir šį sykį pirmąkart daiktavardžio forma – 1934 m. literatūros mokslininko Federico de Oniso. Jis suskirstė naujesnę ispanų ir ispanų-amerikiečių kūrybą į „modernizmo“ (1896–1905), „postmodernizmo“ (1905–1914) ir „ultramodernizmo“ (1914–1932) fazes. „Postmodernizmu“ čia vadinamas trumpas – atnaujintas tarpas tarp pirmojo moderato ir antrojo pakilaus modernizmo. Regis, ir šis termino pavartojimas nesukėlė poveikio.

Tik 1947 m. pasirodo tas terminas, kuris nors vis dar nepriklauso prie tiesioginio šiuolaikinių debatų konteksto, tačiau jau leidžia spėti turėjus lemiamos reikšmės vėlesniam sąvokos vartojimui. D. C. Somervello parūpintoje vieno tomo santraukoje iš pirmųjų šešių Arnoldo J. Toynbee'io enciklopedinio pagrindinio veikalo „A Study of History“ šiuolaikinė Vakarų kultūros

⁴⁵ Andrijauskas A., Postmodernizmo ištakos ir „neklasikinių“ diskursų erdvė, *Miestas ir postmodernioji kultūra. Miestelėnai*, Vilnius, 1995, p. 9.

⁴⁶ Welsch W., *Termino „postmodernizmas“ istorija*, http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=182&Itemid=81, [prieiga per internetą, žr. 2011 02 01].

⁴⁷ Ten pat.

fazė vadinama „postmodern“⁴⁸. Pasak Toynbee'io, „postmodernizmas“ atsiradęs 1875 m., o jo požymiu laikomas politikos perėjimas nuo nacionalinės valstybės mąstymo į globalines tarptautines akcijas.

XX a. antrojoje pusėje įsivyravo polinkis įvairias meno stilių, vėliau ir ekonomikos sričių slinktis įvardyti pasitelkiant žodelį „post-“. „Post“ suvokiamas kaip vidinis kapitalizmo veiksnys, kuris įtvirtina naujumą ir kitoniškumą. Naujumas, apimantis ir susiejantis technologijas, gyvenimo stilius ir kultūros gaminius, tampa esminiu ideologiniu dabartinės gyvensenos „šiuolaikiškumo“ principu⁴⁹. Apskritai „post-“ nurodo kažkokį pasikeitimą, t.y. atsiranda nauja kryptis, pakeičianti iki tol vyravusią⁵⁰.

Postmodernistinės teorijos iškilimas Vakaruose atspindėjo esminius globalizacijos, technologijos, mokslo, ekonomikos, masinių komunikacijų ir socialinio gyvenimo pokyčius. Jis neatsiejamas nuo XX a. pabaigoje išryškėjusios tradicinių Vakarų civilizacijos aukštinamų vertybių krizės, ideologijų bankroto, klasikinių vakarietiško mąstymo ir kūrybos principų išsekimo. Taigi silpstant Vakarų filosofijos, religijos, meno formoms ir jų dvasiniam pagrindui postmodernistinėje humanistikoje, natūraliai stiprėja kitų mąstymo, kūrybos principų paieškos. Formuojasi iš esmės naujas universalios metacivilizacinės kultūros tipas, integruojantis filosofines, religines, estetines įvairių civilizacijų idėjas ir meno laimėjimus⁵¹.

Dar XX a. 7 dešimtmetyje plintant terminams „postmodernizmas“, „postmodernybė“, „postmodernus“ į įvairias kultūros ir humanistikos sritis, kartu ryškėjo ir jų neapibrėžtumas, tačiau jie atspindėjo konkrečius Vakarų estetinės savimonės poslinkius ir apibūdino naujus mąstymo, estetinio pasaulio suvokimo ir meninės kūrybos būdus. Postmodernizmas gali būti suprantamas dviem prasmėmis: plačiąja ir siaurąja. Plačiąja prasme postmodernizmas traktuojamas kaip vienas svarbiausių epochinių lūžių žmonijos civilizacijos istorijoje, susijusių su perėjimu nuo lokalių civilizacijų istorijos prie globalios metacivilizacijos, t.y. įsigali policentrinės globalizuoto pasaulio vizijos. Siaurąja prasme postmodernizmas apibūdinamas kaip klasikinį modernizmą keičiantis naujus postmodernistinės estetikos, meno filosofijos ir meno bruožus, kurie stipriai pasireiškė XX a. 7-9 dešimtmečiuose⁵².

Wolfgang Welsch teigimu, postmodernybė visiškai skiriasi nuo modernybės. Postmodernybė teigia ne novizmą, o pliuralizmą, t.y. toleruojami įvairūs ir daugelis požiūrių.

⁴⁸ Welsch W., *Termino „postmodernizmas“ istorija*, http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=182&Itemid=81, [prieiga per internetą, žr. 2011 02 01].

⁴⁹ Rubavičius V., *Postmodernusis kapitalizmas*, Vilnius, 2010, p. 29.

⁵⁰ Lyotard J. F., Pastaba apie „post-“, reikšmę, *Miestas ir postmodernioji kultūra. Miestelėnai*, Vilnius, 1995, p. 45.

⁵¹ Andrijauskas A., Teorinės postmodernizmo ištakos ir istoriosofinė prasmė, *Postmodernizmo fenomeno interpretacijos*, Sud. A. Andrijauskas, Vilnius, 2009, p. 27 – 28.

⁵² Ten pat, p. 24.

Postmodernizmo pliuralizmas dabar ima vyrauti ir yra būtinas. Dabar jis tampa pagrindiniu įstatymu. Tuo tarpu modernybėje pliuralizmas buvo būtinas tik pavienėse srityse⁵³.

Tuo tarpu S. Sayre ir C. King teigia, jog postmodernizmas neatsiejamas nuo masinių informavimo priemonių. Šių priemonių pagalba laiko ir erdvės pakeitimas jungiamas su reprezentavimu su tuo, kas tikra. Tai gali būti nostalgiškas ir konservatyvus praeities ilgesys, taip pat kartu ribų tarp praeities ir dabarties panaikinimas. Taip pat postmodernizmas gali būti apibūdinamas, kaip stiprus susirūpinimas realybe ir jos pateikimu. Postmodernizmo apraiškomis laikoma ir vartotojų visuomenė, kuri įkūnija vyriškosios kultūros idealus. Be to, postmodernizmu gali būti laikomos stiprios emocinės patirtys, turinčios tam tikrą pavidalą, tokį kaip nerimas, pasipiktinimas ir apmaudas bei atsiskyrimas nuo kitų žmonių. Minėtą teiginį puikiai iliustruoja kompiuteriniai žaidimai ir internetas, t.y. kompiuteriu suteikiamos pramogos žmonėms⁵⁴.

Postmodernizmo požymių galima matyti visur, tereikia juos atpažinti. S. Sayre ir C. King išskiria penkis pagrindinius *postmodernizmo atpažinimo momentus*⁵⁵:

1. *Ribų išnykimas tarp pramogų ir kasdieninio gyvenimo.* Linksminimasis yra neatsikiriama žmonių gyvenimo dalis, ir jie nebegali atskirti, kas yra realybė, o kas vaidinimas. Miestai yra vartojimo centrai, prisotinti daugybės vaizdų ir ženklų.
2. *Savitumo išnykimas tarp aukštosios kultūros ir populiariosios (masinės) kultūros.* Visi žmonės lankosi ir dalyvauja panašiuose spektakliuose, žiūri tas pačias televizijos programas, užsiima panašiomis sporto šakomis ir panašiai leidžia atostogas. Tai vadinama „kultūros prekybos parduotuve“.
3. *„Paviršutiniškos“ kultūros žaismingumas ir garbinimas.* Žmonės džiaugiasi tuo, kas dažnai vadinama kiču. Pavyzdžiui, oro uostų leidiniai, muilo operos ir bulvarinė spauda.
4. *Originalumo ir savitumo nuosmukis.* Idėjos dažniausiai perkuriamos iš tų, kurios jau egzistavo anksčiau.
5. *Apsimetimas, jog pramogos gali būti kopijuojamos.* Žmonės tiksliai kopijuoja ir gamina. Vienas iš pavyzdžių, Las Vegasas. Las Vegaso miesto reprodukcijos yra rodomos kitose pasaulio vietose ir žmonės jas lanko, kaip originalųjį miestą Las Vegasą.

Postmodernizmui priskiriamų teiginių yra tiek, kiek yra to laikotarpio mąstytojų. Tai ir yra pagrindinė priežastis, kodėl nėra vieningos postmodernizmo teorijos. Kiekvienas teiginys, remiantis šią teoriją, prieštarauja postmodernizme vyraujančiam suvokimui, jog nėra vienas teiginys nėra viršesnis už kitą.

⁵³ Welsch W., *Mūsų postmodernioji modernybė*, Vilnius, 2004, p. 152.

⁵⁴ Sayre S., King C., *Entertainment and society – influences, impacts, and innovations*, New York, 2010, p. 35.

⁵⁵ Ten pat, p. 36.

1.2. Naujo visuomenės tipo formavimasis

Po Antrojo pasaulinio karo atsirado nauja visuomenės rūšis. Šis naujas visuomenės tipas įvardijamas įvairiai: posindustrinė visuomenė, multinacionalinis kapitalizmas, vartotojų visuomenė, informacijos visuomenė ir pan. Nauji vartojimo tipai, planuojamas susidėvėjimas, greitas madų ir stilių kaitos ritmas, neregėto masto reklamos, televizijos ir masinių informacijos priemonių išsiskverbimas į visuomenę, įtampos tarp miesto ir kaimo sunykinimas, visuotinės standartizacijos iškilimas, supermagistralių tinklo augimas, automobilių įsigalėjimas – tai tik keletas aspektų, kurie žymi radikalų lūžį, patirtą prieškarinės visuomenės⁵⁶.

Šio naujojo tipo visuomenės atsiradimo pradžia galima laikyti JAV ekonominį pakilimą XX a. 5-ojo dešimtmečio pabaigoje – 6-ojo dešimtmečio pradžioje. XX a. 7 dešimtmetis svarbiausias pereinamasis laikotarpis, kada naujoji pasaulio tvarka (neokolonializmas, žaliaji revoliucija, kompiuterizacija, elektroninė informacija) buvo įtvirtinama ir kartu apėmė vidinius prieštaravimus bei išorinį pasipriešinimą⁵⁷.

Sociologijoje sąvoką „postmodernioji visuomenė“ pirmą kartą pavartojo 1968 m. Amitai Etzioni's. Jo teigimu, modernizmas pereina į postmodernizmą ne staigiai nutraukdamas visus santykius, o transformuodamasis. Postmodernizmo stadija prasideda technologijų pokyčiais. Po Antrojo pasaulinio karo radikalčiai transformavus ryšių, žinių ir energijos technologijas, modernizmo laikai pasibaigė. Pagrindinis požymis – nepaliaujamai didėjantis gamybos technologijų efektyvumas⁵⁸. Tačiau sociologijoje įsigalėjo kitas terminas – posindustrinė visuomenė. Šio termino autorius – amerikiečių sociologas Davidas Riesmanas, vėliau termino vartojimą perėmė prancūzas Alainas Touraine'as, o jį savo darbuose įtvirtino amerikiečių sociologas Danielas Bellas. Pastarasis autorius teigia, jog posindustrinė visuomenė taip pat turi technologinės kaitos bruožų. Svarbiausios čia yra jau ne mašinų, o intelektinės technologijos. Šiai visuomenei būdingas teorinių žinių primatas, mokslo ir technologijos sąjunga bei socialinės raidos valdymas⁵⁹.

Požiūrį į vartotojų visuomenės formavimąsi pateikė ir Jean Baudrillard'as. J. Baudrillard'as pabrėžia, jog vartotojų visuomenėje objektai nėra paprasčiausiai vartojami; jie gaminami ne tiek tenkinti poreikius, kiek reikšti statusą. Todėl visiškai susiformavusioje vartotojų visuomenėje objektai tampa ženklais, o būtinybė lieka kažkur toli. Poreikiai gali įgauti dvejopą formą: psichologinę (žmogaus prigimties funkcija) ir kultūrinę (socialinę funkcija). Žmonės nesiekia laimės; jie nenori įgyvendinti lygybės; ženklų sistemos dėka vartojimas ne homogenizuoja,

⁵⁶ Jameson F., *Postmodernizmas ir vartotojų visuomenė, Miestas ir postmodernioji kultūra. Miestelėnai*, Vilnius, 1995, p. 70.

⁵⁷ Ten pat.

⁵⁸ Welsch W., *Mūsų postmodernioji modernybė*, Vilnius, 2004, p. 75 – 76.

⁵⁹ Ten pat, p. 77 – 78.

o diferencijuoja. Socialinio gyvenimo pamatas yra gyvenimo stilius ir vertė, o ne ekonominiai poreikiai⁶⁰.

Vis dažniau visuomenės gyvenime ypatingą reikšmę įgauna simuliacijos. J. Baudrillard'as išskiria tris simuliacijos rūšis: klastotė (vyravo Renesanso laikotarpiu), gaminytis (vyravo pramonės epochoje) ir dabartinis simuliacijos. Suklastotame objekte išryškintas skirtumas nuo realaus objekto; pramoninėje gamyboje matomas skirtumas tarp objekto ir darbo proceso; simuliacijos epochoje svarbi ne objektų gamyba, o jų reprodukcija. Taigi dabartiniame laikotarpyje daiktų kilmė yra ne originalūs daiktai ar būtybės, o formulės, koduoti ženklai ir skaitmenys⁶¹. Anot J. Baudrillard'o, simuliacijos yra išgalvojimas to, ko neturime. Kartais tai reiškia buvimą, kartais nebuvimą. Tačiau tai yra sudėtingas procesas. Įsivaizdavimas iš esmės lieka nepalietas tikrovės. Skirtis visada lieka aiški, lengvai užmaskuojama. Tuo tarpu simuliacija gresia skirtumais tarp „tikro“ ir „netikro“, tarp „tikro“ ir „įsivaizduojamo“⁶².

John Kenneth Galbraith⁶³ savo knygoje „Pasiturinti visuomenė“ teigia, jog vartotojų poreikiai yra neišsemiami, begaliniai, todėl jų niekaip ir niekada neįmanoma visiškai patenkinti. To priežastis ta, kad poreikių nemažėja kad ir kiek juos tenkintume, jų niekada nemažėja. Randasi vis naujų psichologiškai paremtų norų, svajonių, kurių įgyvendinimui reikalingos vis naujos prekės ir paslaugos. Dėl šios priežasties būtina gaminti vis daugiau ir vis įvairesnių prekių ir paslaugų, nes ir poreikiai darosi įvairesni. Tačiau nei viena ekonomikos teorija nekalba apie būtinybę lėtinti vartojimo prekių plėtrą ar mažinti vartojimą⁶⁴. Vartojimo poreikių išaugimas atneša didelį pelną, kadangi produktai ir paslaugos pradami gaminti ir tiekti masiškai.

Tačiau vartotojų visuomenės formavimasis turi ir neigiamą atspalvį. F. Jameson kaip neigiamus postmoderniosios visuomenės formavimosi aspektus įvardija istorijos jausmo išnykimą, kuomet šiuolaikinė socialinė sistema palaipsniui praranda sugebėjimą išsaugoti savo praeitį, gyvenimas nuolatinėje dabartyje ir nuolatiniam kisme, kuris ištrina visas tradicijas. Be to, masinės informacijos priemonės išsekina naujienas, t.y. greičiau nugramzdinami į užmarštį neseni istoriniai įvykiai⁶⁵.

Dabartiniu laikotarpiu pastebimas vis didėjantis ekonomikos ir kultūros susiliejimas. Viena jo formų galima laikyti rinkodaros principų įsivyravimą kultūros srityse. Todėl vartojimo kultūra jau nebėra didžiosios kultūros segmentas, kuriam lipdomas kultūros ženklas. Vartotojiškumas yra persmelkęs visą kultūrą ir atskleidžia jos suprekinimo laipsnį⁶⁶. Dabartinėmis

⁶⁰ Jean Baudrillard, Lechte J., *Penkiasdešimt pagrindinių šiuolaikinių mąstytojų: nuo struktūralizmo iki postmodernizmo*, Vilnius, 2001, p. 268 – 269.

⁶¹ Ten pat, p. 269 – 270.

⁶² Baudrillard J., *Simulacra and simulation*, United States of America: The University of Michigan Press, 1994, p. 3.

⁶³ Galbraith J. K., *The Affluent Society*, United States of America, 1998, p. 125 – 127.

⁶⁴ Rubavičius V., *Postmodernusis kapitalizmas*, Vilnius, 2010, p. 108.

⁶⁵ Jameson F., *Kultūros posūkis: rinkiniai darbai apie postmodernizmą (1983 – 1998)*, Vilnius, 2002, p. 35 – 36.

⁶⁶ Rubavičius V., *Postmodernusis kapitalizmas*, Vilnius, 2010, p. 100.

kultūros gamybos sąlygomis, masinė prekių ir ženklų gamyba skirta individualiam vartotojo tapatumui ir gyvenimo stiliui konstruoti, o serijinis skirtingumas, palaikomas individualaus vartojimo ideologijos, tampa globalinės rinkos preke. Juk naujų prasmių kūrimas ir malonumo teikimas – svarbiausi populiariosios ir vartojimo kultūros tikslai⁶⁷.

Masinė gamyba, masinė kultūra, kultūros industrija, vartotojų visuomenė – visos šios sąvokos glaudžiai siejasi ir viena kitą pagrindžia. Esminė vartotojų visuomenės kūrimosi prielaida – verslo pasaulyje išplito įsitikinimas, jog ekonomikos plėtrą gali užtikrinti tik nesiliaujantis poreikių didėjimas, t.y. ekonomikos plėtrai būtinas masinis vartojimas. Atsiranda naujas vartojimo režimas: ekonomika pereina į ženklų stadiją, o visuomenė – į postmodernųjį būvį. Vartotojų visuomenė subręsta tik tada, kai vartotojas tampa pagrindiniu istorijos veikėju, į kurį nukreipiama valstybės politika, ir sunyksta klasinis vartojimo pobūdis bei jo lemtas socialinis apibrėžtumas⁶⁸.

1.3. Informacinės visuomenės formavimasis

Antrojo tūkstantmečio pabaigos visuomenę galima įvardinti įvairiai. Daugelis tyrinėtojų mano, jog informacija yra esminis šių laikų bruožas. Tačiau, anot Frank Webster'io, tyrinėtojams nepavyksta atskleisti, kaip ir kodėl informacijos vaidmuo darosi svarbesnis. Informacijos vaidmuo toks svarbus, kad kuriamas naujas visuomenės tipas – informacinė visuomenė⁶⁹.

Informacinė visuomenės terminas susiformavo XX a. 6 – 7 dešimtmečiuose makroekonominių svarstymų kontekste, suvokiant, jog didžioji bendrojo nacionalinio produkto dalis sukuriama ne gamybiniame, tačiau paslaugų sektoriuje bei, jog pakito užimtumo struktūra industrinėse valstybėse. Informacijos technologijų išplitimas ekonomikoje ir visuomenėje reiškia, kad visuomenė tapo informacijos technologijų taikymo sritimi su visomis su tuo susijusiomis socialinėmis pasekmėmis. Pasaulinis informacijos tinklas leidžia naudotis įvairiapusiška informacija darbui, savišvietai bei pramogoms. Dėl informacijos technologijų įsismelkimo į visuomenę, jos laikomos svarbiausiu informacinę visuomenę lemiančiu kriterijumi⁷⁰.

Audronės Jarockytės teigimu, dabartinės visuomenės virsmą į informacinę visuomenę lemia ne tik informacinės technologijos, tačiau ir visuomenėje vykstantys sociokultūriniai pokyčiai, sietini su didėjančiu informacijos pasirinkimu ir susidomėjimu informacija bei jos taikymo galimybėmis⁷¹.

Informacinės visuomenės pradžia siejama su Antrojo pasaulinio karo pabaiga, kuomet skaitmeninė technika buvo pradėta taikyti nekariniams tikslams. Patį terminą „informacinė

⁶⁷ Rubavičius V., *Postmodernusis kapitalizmas*, Vilnius, 2010, p. 117.

⁶⁸ Rubavičius V., *Postmodernusis kapitalizmas: vartojimas, suprekinimas ir suišteklėjimas, Postmodernizmo fenomeno interpretacijos*, Sud. A. Andrijauskas, Vilnius, 2009, p. 425.

⁶⁹ Webster F., *Informacinės visuomenės teorijos*, Kaunas, 2006, p. 14.

⁷⁰ Jarockytė A., *Informacinė visuomenė Lietuvoje: 1990 – 2000*, Vilnius, 2003, p. 6 – 7.

⁷¹ Ten pat, p. 7.

visuomenė“ pirmą kartą 1963 m. pavartojo Tadao Umesao savo straipsnyje apie visuomenės evoliucijos teoriją, nuroydamas informacijos industrijos plitimą. Europoje šis terminas buvo pavartotas pirmą kartą Prancūzijoje 1978 m. S. Nora ir A. Mine studijoje apie visuomenės informatizavimą. Minėtoje studijoje teigiama, jog informatizavimo proceso metu susidaro informacinė visuomenė, besiremianti informacijos technologijos ir informacinės visuomenės technologijomis⁷².

Šiuolaikinės informacinės visuomenės kūrimas ir įgyvendinimas pradėtas Japonijoje. 1972 m. vyriausybei buvo pateiktas dokumentas „Informacinės visuomenės planas: Japonijos nacionaliniai tikslai 2000 metams“. Dokumento tikslas – sukurti tokią visuomenę ir tokią valstybę, kurioje klestėtų žmonių intelektualinė kūryba, o ne gausus materialinių vertybių vartojimas. Dokumentas svarbus ir kitoms pasaulio šalims. Kai kurios idėjos turėjo įtakos kuriant informacinės visuomenės koncepciją bei kuriant pačią informacinę visuomenę Europos Sąjungoje⁷³.

Amerikiečiai, kaip pragmatikai, nekuria teorinių visuomenių. Informacinė visuomenė jiems yra inovacija, kaip ir kitos inovacijos, ir jei piliečiams tai patinka, jie investuoja pinigus. Tik europiečiai vartoja terminą „informacinė visuomenė“, kad sutapatintų save ir savo pastangas su pasauliniu kontekstu, kad taptų globalinės visuomenės dalimi⁷⁴.

XX a. 9 dešimtmetyje amerikiečių ekonomistai atsisakė teiginio apie informacijos sektoriaus dominavimą ekonomikoje, kadangi informacijos technologijos jau paplitusios ne tik ekonomikoje, bet ir kitose visuomenės gyvenimo ir veiklos srityse. Kartu Amerikoje išnyko terminas „informacinė visuomenė“. Jį pakeitė kiti terminai: JAV įsivyravo terminas „nacionalinė informacinė infrastruktūra“, Kanadoje – „informacijos supergreitkelis“. Tuo tarpu Japonijoje „informacinės visuomenės“ terminą pakeitė „pažengusi visuomenės informacinė infrastruktūra“⁷⁵. Tik Europos valstybėse vartojami terminai „informacinė visuomenė“ ir „informacinės visuomenės technologijos“, teigiant, jog tokiu būdu akcentuojami informacinės visuomenės technologijų plėtros socialiniai ir kultūriniai pokyčiai, turintys įtakos visuomenės struktūrai⁷⁶.

Komunikacijos ir informacijos revoliucija pirmiausia apibūdinama kaip universalios kalbos išsivystymas. Kalbama apie skaitmeninio kodo sukūrimą. Numatoma, jog informacinė revoliucija gali vesti į intelektualinę revoliuciją. Keičiantis žiniomis, kitas individas yra įtraukiamas į sąveiką ne kaip dominuojantis subjektas, o kaip kūrybos partneris ir kūrybos šaltinis⁷⁷.

⁷² Jarockytė A., *Informacinė visuomenė Lietuvoje: 1990 – 2000*, Vilnius, 2003, p. 9.

⁷³ Keras A., Informacinės visuomenės kūrimas: patirtis ir ateities perspektyvų aspektai, *Informacinės visuomenės formavimas ir etika internete*, Red. D. Jurgaitis, Šiauliai, 2000, p. 33.

⁷⁴ *Informacinių technologijų visuomenė: humanitarinės interpretacijos*, Sud. ir red. J. A. Krikštopaitis, J. Morkūnienė, Vilnius, 2002, p. 22.

⁷⁵ Jarockytė A., *Informacinė visuomenė Lietuvoje: 1990 – 2000*, Vilnius, 2003, p. 9.

⁷⁶ Ten pat, p. 10.

⁷⁷ *Informacinių technologijų visuomenė: humanitarinės interpretacijos*, Sud. ir red. J. A. Krikštopaitis, J. Morkūnienė, Vilnius, 2002, p. 17 – 19.

Informacinę visuomenę sudaro keli lygmenys. Šį supratimą lėmė pačios informacijos suvokimas: ar informacija yra prekė, ar visuomeninė gėrybė, ar tiktai informacijos technologijomis perduodamas turinys. Išskiriami tokie *informacinės visuomenės lygmenys*⁷⁸:

- *Informatizuota visuomenė*, kur egzistuoja didelė informacijos pasiūla, tačiau ją vartoti suvokimui nėra šios visuomenės tikslas.
- *Informuota visuomenė*, kur visi piliečiai prieina prie globalios ir individualios informacijos ir ją naudoja suvokimui ir komunikacijai.
- *Informacinė visuomenė*, kurioje visi piliečiai prieina prie žinių išteklių ir sugeba pasigaminti informaciją savo profesinei ir kasdienei veiklai bei aktyviam dalyvavimui visose visuomenės srityse.

Frank'as Webster'is išskiria *penkis informacinės visuomenės apibrėžimus*, kurių kiekvienas nurodo naujumo kriterijus⁷⁹:

1. **Technologinis.** Technologinės inovacijos pakeitė visuomenės gyvenimą. Valstybiniai, tarptautiniai informacijos mainai tarp įvairių įstaigų, žymi tendenciją kurti technologinę infrastruktūrą, kuri leistų palaikyti tiesioginį ryšį bet kuriuo paros metu bet kurioje pasaulio vietoje. Informacijos įranga sumažėjo savo apimtimi, padidėjo jos galingumas ir išsiplėtė jų taikymo galimybė.
2. **Ekonominis.** Informacija tampa preke, kuriai galioja visi ekonomikos dėsniai. Kai didesnę ekonominės veiklos dalį užima informacinė veikla, o ne kitos veiklos, tokios kaip pramonė, žemės ūkis, vadinasi susiformavo informacinė visuomenė.
3. **Profesinis.** Informacinę visuomenę galima vadinti tada, kai ima dominuoti su informacija susijusios profesijos. Dirbantieji su informacija gali būti suskirstyti į dvi grupes: tiesiogiai susijusius su informacija, kurie platina, renka ir apdoroja informaciją, ir netiesiogiai susijusius su informacija.
4. **Erdvinis.** Geografinės vietos ir nuotolio akcentavimas. Taip pat pabrėžiami informacijos tinklai, susiejantys vietas ir dėl šios priežasties paveikiantys laiko ir erdvės organizaciją. Keitimasis informacija tarp valstybių ir žmonių skatina informacijos paslaugų įvairovę ir plėtrą.
5. **Kultūrinis.** Šiuolaikinę kultūrą veikia informacija. Gyvename apsupti medijų, o tai reiškia, kad gyvenimas iš esmės yra žinių apie save ir kitus simbolizavimas, jų apykaita arba pasipriešinimas joms.

Informacinėje visuomenėje didėja informacijos kiekis. Tuo pačiu nyksta natūralios kliūtys – geografiniai atstumai ir politinės sienos, kurios skiria visuomenes. Dabartinį nevienodą dalyvavimą naujų technologijų pasaulyje gali įveikti tik pilietinės, t.y. demokratinės, visuomenės pažanga. Demokratinėje visuomenėje yra garantuojamas visiems vienodas priėjimas prie

⁷⁸ Jarockytė A., *Informacinė visuomenė Lietuvoje: 1990 – 2000*, Vilnius, 2003, p. 29.

⁷⁹ Webster F., *Informacinės visuomenės teorijos*, Kaunas, 2006, p. 14 – 27.

informacijos. Jeigu to nepavyks minimaliai įgyvendinti, tuomet nebus galima kalbėti apie informacinę visuomenę. Taip yra dėl socialinių įtampų tarp turtingųjų ir beturčių (individue ir šalių mastu), bet ir dėl to, kad informacinės visuomenės esmė yra visuomenė, o ne elitinis klubas. Jei visuomenė išreiškiama per grupę – elitą, tai ir informacinė visuomenė taip pat išreiškiama per infoturčius. Tačiau tada jau nebegalima kalbėti apie informacinę visuomenę, nes demokratiškumas reiškiamas tik per dalį visuomenės. Viltis sukurti informacinę visuomenę skurdžioje, didžiulės socialinės nelygybės šalyje yra utopija⁸⁰.

Manuel Castells išskiria informacinės visuomenės modelį. Jo teigimu, žemės ūkio sektoriuje palaipsniui nyksta darbo vietos. Gamybos sektoriuje užimtumo lygis tolydžio mažėja, tačiau jo mažėjimo tempas bus lėtesnis, o darbo jėga vis labiau koncentruojasi į amatų bei inžinerijos sritis. Be to, sparčiai didėja paslaugų, sveikatos apsaugos ir švietimo sektoriai. Tuo tarpu mažmeninės prekybos ir paslaugų sektoriai toliau plečia žemos kvalifikacijos darbų sritį⁸¹.

Informacinė visuomenė – tai išsilavinusi, atvira, nuolatos besimokanti, žiniomis savo veiklą grindžianti visuomenė, kurios nariai, eiliniai, gyventojai ir visų lygių vadovai, turi galimybę ir sugeba visose savo veiklos srityse efektyviai naudoti šiuolaikinių informacinių technologijų priemones, naudotis savo šalies bei viso pasaulio kompiuterizuotais informacijos ištekliais, o valstybės ir savivaldybių institucijos, pasitelkdamos šias priemones ir išteklius, priimti sprendimus bei užtikrinti gyventojams viešosios informacijos prieinamumą ir patikimumą⁸². Pagal pateiktą informacinės visuomenės apibrėžimą, keliami prielaida, kad žmonės norės arba bus priversti nuolatos mokytis. Žinant žmogaus polinkį į stabilumą ir paprastumą, nusistovėjusį laiko vartojimą, atsižvelgiant į gausias jo silpnybes, visa tai atrodo visiškai neabejotina. Informacinė visuomenė susiduria su kultūriniu prieštaravimu. Informacinio pobūdžio žinios, naujienos dauginasi nebesuvokiamu greičiu, todėl vyresniosios kartos žmonės vis sunkiau supranta ir įsisavina naujas technologijas. Tuo tarpu jaunimas žengia kartu su technologijomis⁸³.

Kita vertus, galima įžvelgti ir neigiamų informacinės visuomenės vystymosi aspektų. Vienas jų – informacinis globalumas gali reikšti neabejotiną žmogaus išsitrupinimą, išsiskaidymą. Dėl augančių galimybių bei poreikių domėtis viskuo arba būti, dalyvauti virtualiai tuo pat metu keliose vietose reiškia iš esmės neatsiduoti niekam, nebūti ir nedalyvauti niekur. Be to, technologijų pagalba komunikuojami tele atstumai ir moderniųjų susisiekiimo priemonių dėka tolimose kelionėse įveikiamas laikas sujudina pamatinį erdvės ir laiko suvokimą⁸⁴.

⁸⁰ *Informacinių technologijų visuomenė: humanitarinės interpretacijos*, Sud. ir red. J. A. Krikštopaitis, J. Morkūnienė, Vilnius, 2002, p. 21 – 22.

⁸¹ Castells M., *Tinklaveikos visuomenės raida*, Kaunas, 2005, p. 234.

⁸² *Informacinių technologijų visuomenė: humanitarinės interpretacijos*, Sud. ir red. J. A. Krikštopaitis, J. Morkūnienė, Vilnius, 2002, p. 59.

⁸³ Dzežulskis-Duonys E., *Filosofija šiuolaikiškai*, Kaunas, 2006, p. 153 – 154.

⁸⁴ Ten pat, p. 155 – 156.

Taigi informacinės visuomenės formavimasis neatsiejamas nuo informacijos srauto didėjimo. Šį spartų informacijos augimą lemia geografinių sienų išnykimas bei spartus technologijų tobulėjimas. Viena vertus, žmogus privalo žengti koja kojon kartu su technologijomis, nes jos taikomos visose gyvenimo srityse. Kita vertus, technologijų pagalba žmogus atitrūksta nuo realybės bei apskritai sutrinka tikrovės ir laiko suvokimas.

1.4. Postmoderniosios visuomenės apraiškos Lietuvoje

Siekimas įsijungti į tarptautines organizacijas, tokias kaip Europos Sąjunga, NATO, Pasaulio prekybos organizacija ir kita, ir tokiu būdu sustiprinti savo padėtį regione ir pasaulyje paskatino aktyviau imtis veiksmų, kuriant valstybės pamatines struktūras. Norint įsilieti į bendrą Europos kontekstą, neišvengiamai reikia siekti tokių standartų, kokie egzistuoja Europos Sąjungoje. Vienas jų – įsiliejimas į postmodernią visuomenę. Tad kyla klausimas, ar Nepriklausomoje Lietuvoje galima aptikti postmoderniosios visuomenės apraiškų?

Akivaizdu, kad neįmanoma kaip nors neatremiamai įrodyti, jog mes gyvename postmodernizmo laikais. Postmodernizmo mes turime tik tiek, kiek sugebame šiai sąvokai suteikti kokį nors aiškiau apibrėžtą turinį. Postmodernizmas neveikia kaip kokia nors objektyvi, nuo mūsų supratimo nepriklausanti istorinė jėga. Alvydo Jokubaičio teigimu, postmodernizmas egzistuoja tik tiems, kas sugeba rasti argumentų jo naudai⁸⁵. Minėtus teiginius galima pritaikyti ir kalbant apie postmodernią visuomenę. Neįmanoma tiksliai nusakyti ar egzistuoja Lietuvoje postmoderni visuomenė.

V. Rubavičius palygina postmodernizmo ir postkomunizmo sąvokas, jų panašumus ir skirtumus. Autoriaus teigimu, postmodernizmą atstovauja Vakarai, postkomunizmą – Rytai. Kokią vietą užima Lietuva tarp šių pasaulių? Rytų žmogus per trumpą laiką buvo padarytas totalitarinės struktūros vienetu („kaip visi“), panaikinant net vidinio pasaulio ir išorės, individo ir visuomenės skirtingumo pajautą. Vidinis pasaulis buvo struktūruotas visuotine ideologija, kuri tapo tikrąja valdžia. Vakarų šiuolaikiniame pasaulyje yra panašus technologijos procesų vaidmuo. Žmogus tapo nepavaldžių jam technologijos procesų priedėliu. Tuo pačiu jis reikalingas kaip produkcijos vartotojas. Žmogaus poreikių struktūrą formuoja technologijos procesai: gaminiai ideologiškai (vartojimo atžvilgiu) įprasminami ir tampa geidžiamais objektais. Nuolatos tobulinami, pavyzdžiui, skutimosi aparatai ar dantų šepetėliai, daug lėšų skiriama jų reklamai, žmonės tuščiai praleidžia savo gyvenimą žiūrėdami reklamą. Gaminių kartos vis greičiau keičia viena kitą, ir žmogui belieka džiaugtis tais tobulėjančiais daiktais⁸⁶. Iš esmės Vakarų įtaka jaučiama Lietuvoje. Tos pačios reklamos, produktų ir paslaugų masinė pasiūla, kurie, kaip minėta anksčiau, nuolat tobulinami ir

⁸⁵ Jokubaitis A., Postmodernizmas ir politika, *Politologija*, Nr. 3(27), 2002, p. 5.

⁸⁶ Rubavičius V., *Neįvardijamos laisvės ženklas*, Vilnius, 1997, p. 79.

žmonėms teikiama įtaiga, kad šis naujesnės gamybos produktas yra geresnis, išryškinant jo teigiamas savybes. Kuo toliau, tuo daugiau didėja tokio pobūdžio įtaigų.

Daug mąstytojų ir rašytojų tikina jog postmodernizmas geriausiu atveju tėra tik modernizmo atmaina arba tąsa, bet jokių būdu ne atskiras periodas arba idėja. Postmodernizmą palaikantis argumentas kalba apie mūsų laikų ekonomines ir technologines aplinkybes sudariusias sąlygas atsirasti decentralizuotai, orientuotai į medijas visuomenei. Globalizacija, kaip komunikacijos, gamybos ir transportavimo inovacijų išdava, dažnai minima kaip varomoji modernaus gyvenimo jėga, sukūrusi kultūriškai pliuralistinę ir giliai susietą pasaulinę visuomenę, neturinčią vieno dominuojančio centro arba politinės jėgos, komunikacijos arba intelektualinio produkto.

Lietuvių kultūra jau nuo ankstesnių laikų yra daugiatautė. Čia gyveno ir tebegyvena rusai, lenkai ir kt. Lietuvių visuomenė dar nėra multikultūriška. Ji dar išlieka homogeniška, nes postmoderniosios visuomenės bruožai prislopinti arba dar neišsivystę. Tam įtakos turėjo politinės sąlygos, pavyzdžiui, „geležinė uždanga“. Tačiau lietuvių visuomenėje gana aiškiai matomi kai kurie informacinės visuomenės bruožai.

Neatsiejamas nuo postmoderniosios visuomenės yra ir technologijų bei inovacijų taikymas. Šiandien visuomenėse vis labiau įsigali internetas. Interneto sukūrimas ir jo plėtra per paskutiniuosius tris XX a. dešimtmečius yra unikalaus karinės strategijos, didžiųjų mokslų bendradarbiavimo, technologijų verslo bei kontrkultūrinių inovacijų rezultatas. Interneto ištakų reikia ieškoti JAV gynybos departamento Perspektyviųjų tyrimo projektų agentūroje (*ARPA – Advanced Research Projects Network*). Laikui bėgant atsirado skaitmeninė kompiuterija bei tinklų komunikabilumo plėtra iš pradžių JAV, o vėliau ir visame pasaulyje, kuri pagreitino elektroninių skelbimų lentų sistemų raidą. Baigiantis XX a. 9-ajam dešimtmečiui keli milijonai kompiuterių vartotojų jau naudojami kompiuterinių ryšių galimybėmis internetui nepriklausančiuose bendradarbiavimo bei komercijos tinkluose⁸⁷.

Šiandien internetas ir ryšiai – tai efektyvus verslo įrankis ir neišsenkamas informacijos šaltinis, kurį tinkamai naudojant galima pasiekti konkurencinį pranašumą bet kurioje veikloje. Deja, ilgą laiką ne visiems Lietuvos gyventojams buvo prieinamas interneto ryšys. Todėl buvo būtina skatinti investicijas į interneto ir ryšių plėtrą ir užtikrinti šį procesą regionuose; sparčiau liberalizuoti telekomunikacijų rinką, sudaryti sąlygas alternatyviam ryšiui plėstis, siekiant atpiginti ryšių ir interneto paslaugas ir padidinti duomenų perdavimo greitį; sudaryti sąlygas bendrojo lavinimo mokykloms gauti nemokamas, o aukštosioms mokykloms bei mokslo įstaigoms – gauti

⁸⁷ Castells M., *Tinklaveikos visuomenės raida*, Kaunas, 2005, p. 57 – 63.

nemokamas ir greitas interneto prieigas; sudaryti periferinių rajonų, kaimo gyventojams, verslo atstovams ir individualiems vartotojams sąlygas prieiti prie interneto visose ryšio vietose⁸⁸.

Interneto išplitimui svarbūs ir kiti veiksniai. Vienas jų – žmogaus noras ir sugebėjimas pasinaudoti naujomis atsirandančiomis technologinėmis galimybėmis. Jauni žmonės apskritai yra imlesni naujovėms, tad ir interneto naudojimas priklauso nuo vartotojų amžiaus. Kuo karta jaunesnė, tuo didesnė jos narių dalis naudojami internetu. Be to, svarbus ir kitas interneto bruožas interaktyvumas – internautai gali ne tik stebėti, priimti informaciją, bet ir patys dalyvauti komunikacijos procese. Tai nauja kokybė, kurią internetas sukuria aprėpdamas visas ankstesnes komunikacijos priemones: raštiją, radiją, televiziją.⁸⁹ Kartais tėvai nebespėja su savo vaikais. Vaikai neretai tampa savo tėvų mokytojais tiesiogine žodžio prasme, parodydami ar patardami, kaip naudotis informacinėmis technologijomis⁹⁰.

Tačiau galima pastebėti ir neigiamų interneto veiksmų. Gana dažnai suabsoliutinamas interneto kaip tarpasmeninių ryšių griovėjo vaidmuo. Internetu pradėję naudotis žmonės atsiriboja nuo tiesioginės socialinės savo aplinkos, ima mažiau bendrauti su artimiausiais žmonėmis. Teigiama, kad internetas atima laiką, kurį žmonės galėtų skirti tiesioginiam bendravimui, todėl jis kuria „pseudobendruomenes“, kurių nariams trūksta tikro, nuoširdaus moralinio įsipareigojimo vienas kitam ir autentiškos komunikacijos. Virtualios bendruomenės kaltinamos ir pilietinio veiksmo slopinimu. Esą „tikra“ bendruomenė remiasi jos narius vienijančiu suvokimu, kad tam tikrais veiksmais ir pastangomis jie gali pasiekti visiems svarbių tikslų, o virtualios bendruomenės dažnai suvokiamos kaip savaiminis gėris, joms nekeliama jokie kiti uždaviniai, išskyrus savęs išsaugojimą ir tęstinumą. Daug kas tokį požiūrį vadina trumparegišku, o internetą vertina kaip naują bendruomenių ir jų pilietinio aktyvumo sklaidos erdvę⁹¹.

Lietuvoje dar per anksti kalbėti apie interneto naudojimo visuotinumą. Tai lemia ne tik mažas interneto vartotojų skaičius, svarbus čia ir kitas aspektas. Kaip minėta, ypač aktuali socialinės atskirties problema, nes socialinė diferenciacija šioje srityje yra didžiulė, pirmiausia gyvenamosios vietos, pajamų ir amžiaus požiūriu⁹². Statistikos departamento duomenimis, namų ūkių ir gyventojų informacinių technologijų naudojimas kiekvienais metais, pradedant 2000 m., palaiptai didėjo. Pavyzdžiui, namų ūkių apsirūpinimas internetu 2000 m. siekė 2,3 procento, o 2010 m. – 54,9 procento. Tuo tarpu gyventojai, kurie naudojami internetu skaičius taip pat šoktelėjo

⁸⁸ Lietuvos informacinės visuomenės plėtros gairės, 2000 m. spalio 23 d., <http://www.infobalt.lt/konferencija/2001/IV2001/index.php?r=120&a=-1#2>, [prieiga per internetą, žr. 2001 03 07].

⁸⁹ Savicka A., *Postmodernios visuomenės bruožai: interneto galia*, <http://www.lrytas.lt/-12001261891199609285-postmodernios-visuomenes-bruozai-interneto-galia.htm>, [prieiga per internetą, žr. 2011 03 07].

⁹⁰ Džežulskis-Duonys E., *Filosofija šiuolaikiškai*, Kaunas, 2006, p. 154.

⁹¹ Savicka A., *Postmodernios visuomenės bruožai: interneto galia*, <http://www.lrytas.lt/-12001261891199609285-postmodernios-visuomenes-bruozai-interneto-galia.htm>, [prieiga per internetą, žr. 2011 03 07].

⁹² Ten pat.

aukštn. Pavyzdžiui, 2003 m. gyventojai, kurie naudojami internetu, sudarė 24,4 procento, o 2010 m. – 60,5 procento⁹³.

Lietuvoje internetas dažniausiai naudojamas ryšiams – elektroninei korespondencijai, internetinei telefonijai, pokalbiams svetainėse, vaizdo konferencijose ir pan., įvairiausios informacijos paieškai, žaidimams, paveikslėliams, muzikos įrašams parsisiųsti, skaityti laikraščius ir žurnalus, klausytis radijo ar žiūrėti televizijos programas. Taigi pirmiausia jis reikalingas ne pramogoms, o kaip efektyvi bendravimo, susižinojimo priemonė. Tai svarbus aspektas vertinant interneto vaidmenį pilietiškumo ugdyme – pramoginė interneto funkcija yra siejama su asmens užsisklendimu, bendruomeninio aktyvumo mažėjimu, o komunikacinė funkcija yra vertinama kaip kurianti papildomą ar alternatyvią erdvę tarpasmeniniams santykiams palaikyti, pilietiniam aktyvumui skatinti⁹⁴. Tačiau kasmet matomas spartus naudojimosi internetu augimas. Išaugusiam interneto naudojimuisi įtakos turėjo galimybės jį įsigyti, t.y. atpigintos interneto teikimo paslaugos bei padidintas interneto greitis. Jau nekalbant, kad ženkliai padidėjo parduodamų kompiuterių skaičius. 2003 m. 35,6 procento gyventojų naudojami kompiuteriu. Tuo tarpu 2010 m. naudojimas kompiuteriu išaugo iki 62,1 procento⁹⁵.

Lietuvoje, kaip ir kitose Europos Sąjungos valstybėse, yra kuriama informacinė visuomenė. Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcijoje teigiama, jog informacinių technologijų plėtra atvėrė iš esmės naujas globalaus bendravimo ir sąveikos galimybes – sukūrė pasaulio komunikacinę erdvę be įprastų laiko ir atstumo suvaržymų. Vyksta naujas kokybinis žmonijos raidos šuolis, nes didėjantys skaitmeninės komunikacijos mastai ir greičiai toliau spartina visų žmogaus gyvenimo sričių permainas, globalizuoja visuomeninius procesus ir esmingai keičia tradicinius visuomenės santykius⁹⁶. Be to, informacinės visuomenės kūrimas susijęs su tarptautiniu atsaku į globalizacijos iššūkius. Europos Sąjunga (ES), kuri iškėlė sau ambicingą uždavinį tapti pasaulinio sąryšio lydere, savo dokumentuose skelbia apie būtinybę kuo sparčiau pasiekti naują Europos socialinį modelį – sukurti vadinamą žinojimo, žinių visuomenę arba žinojimu grindžiamą visuomenę. Šio modelio esmę sudarytų atvira ir dinamiška organizacinė visuomenės infrastruktūra, sudaranti sąlygas nuolatiniam mokymuisi ir skatinanti sugebėjimą visokeriopai keistis bei naudotis pagrindiniu naujosios ekonomikos augimo veiksniumi ir ištekliais – žiniomis. ES vykdoma ekonominės ir socialinės sanglaudos politika informacinės visuomenės plėtros kontekste įgavo naują prasmę tiek ES viduje, tiek ir globaliu mastu. Naujos galimybės kartu

⁹³ *Informacinės ir žinių visuomenės plėtros rodikliai*, <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=2603>, [prieiga per internetą, žr. 2010 03 07].

⁹⁴ Savicka A., *Postmodernios visuomenės bruožai: interneto galia*, <http://www.lrytas.lt/-12001261891199609285-postmodernios-visuomenes-bruozai-interneto-galia.htm>, [prieiga per internetą, žr. 2011 03 07].

⁹⁵ *Informacinės ir žinių visuomenės plėtros rodikliai*, <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=2603>, [prieiga per internetą, žr. 2010 03 07].

⁹⁶ *Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcija*, „Lietuva – globalių galimybių šalis“, 2001 m. spalio 9 d., www3.lrs.lt/owa-bin/owarepl/inter/owa/U0060561.doc, [prieiga per internetą, žr. 2011 03 07].

sukūrė ir naujus pavojus, daugiausia susijusius su netolygaus informacinio vystymosi (t.y. įvairių regionų, įvairių visuomenės sluoksnių ir grupių, įvairaus laipsnio ir pobūdžio informacinės atskirties,) pasekmėmis⁹⁷.

2001 m. priimtoje Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcijoje informacinė visuomenė apbrėžiama taip: „informacinė visuomenė – tai atvira, išsilavinusi, nuolat besimokanti ir mokėjimu (žiniomis) savo veiklą grindžianti visuomenė, kurios nariai – tiek paprasti gyventojai, tiek visų lygių vadovai – turi galimybę ir geba visose savo veiklos srityse efektyviai naudotis šiuolaikinių informacinių technologijų priemonėmis, šalies ir pasaulio kompiuterizuotais informacijos ištekliais, o valstybės ir savivaldybių institucijos, pasitelkdamos šias priemones ir išteklius, – priimti sprendimus, garantuoti gyventojams prieinamą ir patikimą viešąją informaciją.⁹⁸“ Norint sudaryti galimybes informacinės visuomenės plėtrai Lietuvoje, pirmiausia reikia įgyvendinti šešis pagrindinius tikslus⁹⁹:

1. užtikrinti gyventojams galimybę įgyti žinių ir kvalifikaciją.
2. modernizuoti valstybės valdymą.
3. plėtoti mokėjimu (žiniomis), informacija, ryšių ir informacinėmis technologijomis grindžiamą verslą.
4. išlyginti miesto ir kaimo ryšių informacinės infrastruktūros netolygumus.
5. puoselėti Lietuvos kultūrą ir išsaugoti lietuvių kalbą pasaulio informacinėje visuomenėje.
6. skatinti dalyvauti Europos Sąjungos programose ir projektuose.

Informacinės visuomenės Lietuvoje pamatas buvo pradėtas ruošti dar iki 1990 m., kuomet buvo paskelbtas „Valstybinio informatikos vystymo kompiuterizavimo pagrindu koncepcijos“ projektas¹⁰⁰. Vėlesniais metais buvo imtasi informacinės visuomenės kūrimo, rengiant naujus projektus bei sudarant komisijas, atsakingas už informacinės visuomenės kūrimą Lietuvoje. 1991 m. atlikus tyrimus apie informatikos darbus įvairiose institucijose, parengtas Lietuvos valstybės informacinės infrastruktūros kūrimo strateginio plano „Lietuva 2000“ projektas. 1993 m. patvirtinta Valstybinė ryšių ir informatikos plėtojimo programa. 1995 m. parengta LR Vyriausybės administracinės informacinės sistemos (VADIS) projekto techninio-ekonominio pagrindimo medžiaga, o 1996 m. patikslinta. 1997 m. primamas LR Vyriausybės nutarimas parengti informacinės visuomenės kūrimo Lietuvoje programą pagal Europos Sąjungos rekomendacijas. 1998 m. sudaroma nuolatinė informacinės visuomenės komisija. Tais pačiais metais įkuriamas Informacijos ir informatikos departamentas prie Valdymo reformų ir savivaldybių reikalų

⁹⁷ Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcija, „Lietuva – globalių galimybių šalis“, 2001 m. spalio 9 d., www3.lrs.lt/owa-bin/owarepl/inter/owa/U0060561.doc, [prieiga per internetą, žr. 2011 03 07].

⁹⁸ Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcija, 2001 m. vasario 28 d., Nr. 229, http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=123561, [prieiga per internetą, žr. 2011 03 07].

⁹⁹ Ten pat.

¹⁰⁰ Jarockytė A., *Informacinė visuomenė Lietuvoje: 1990 – 2000*, Vilnius, 2003, p. 55.

ministerijos rengti įstatymų projektus. 1999 m. sudaroma Valstybės informacinės politikos koordinavimo komisija ir patvirtinami jos nuostatai. 2000 m. LR Seimo nutarimu sudaryta nuolatinė Seimo Informacinės visuomenės plėtros komisija¹⁰¹.

Tiesa, pasakyti tikslus šiuo metu Lietuvoje informacinės visuomenės labai nuveiktus darbus, yra gana sudėtinga. Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcijoje „Lietuva – globalių galimybių šalis“ veiksmai buvo numatyti dešimties metų laikotarpiui (2000 – 2010), tačiau esamos situacijos negalima pasakyti ir šiandien. Kaip teigiama papildytoje koncepcijoje, esamos situacijos analizė „šiuo metu rengiama, kaip Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininko specialaus metinio pranešimo projektas“. Joje bus analizuojami Lietuvos informacinės visuomenės kūrimo proceso privalumai bei trūkumai, galimybės ir pavojai, įvertinti Lietuvos viešosios politikos pasiekimai šioje srityje ir numatomi artimiausi organizaciniai ir teisiniai veiksmai, o taip pat palyginimai su kitomis šalimis. Ateityje šis pranešimas sudarys kasmetinio leidinio pagrindą, kuriame bus vertinamas Strategijos įgyvendinimas, o taip pat publikuojami neišvengiami Strategijos papildymai, pakeitimai ir patobulinimai¹⁰².

Apžvelgus postmoderniosios visuomenės apraiškas Lietuvoje, teigtina, jog postmodernioji visuomenė Lietuvoje yra tik pradinėje kūrimosi stadijoje. Priimti dokumentai rodo, kad Lietuvoje yra kuriama informacinė visuomenė. Vienas iš rodiklių, kuris rodo, jog Lietuvoje formuojasi informacinė visuomenė, yra interneto vartotojų spartus augimas bei technologijų įsigijimo spartus didėjimas.

¹⁰¹ Jarockytė A., *Informacinė visuomenė Lietuvoje: 1990 – 2000*, Vilnius, 2003, p. 47 – 48.

¹⁰² Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcija, „Lietuva – globalių galimybių šalis“, 2001 m. spalio 9 d., www3.lrs.lt/owa-bin/owarepl/inter/owa/U0060561.doc, [prieiga per internetą, žr. 2011 03 07].

2. MUZIEJAUS INTEGRACIJOS Į POSTMODERNIĄ VISUOMENĘ TENDENCIJOS

2.1. Naujoji muzeologija – postmodernus muziejus

Naujosios muzeologijos koncepcijos *atsiradimą* lėmė pasikeitusios ekonominės, politinės ir socialinės sąlygos. Būtent į šius pasikeitimus naujosios muzeologijos atstovai kreipia didžiausią dėmesį. Į sąlygų pasikeitimo sąvoką įeina ekonominės sąlygos, pasikeitę visuomenės, šiuo atveju, ir muziejaus lankytojų, poreikiai bei lūkesčiai, komunikacijos būdai, muziejaus, kaip institucijos, konkurencija su kitomis institucijomis ir organizacijomis¹⁰³ ir pan.

Šiuolaikinis muziejus siekia tapti patrauklia vieta bei tapti reikšminga kultūrine institucija, atliekančia paveldosauginę misiją. Norint tai pasiekti, siekiama susipažinti su kasdienybe bei joje vykstančiais procesais. Rodney Wilson'o teigimu, muziejus turi galimybes pavaizduoti visus visuomenės gyvenimo aspektus¹⁰⁴. Naujoji muzeologija ne tik atspindi, bet ir kuria kultūrinius procesus. Filosofas Arthur Danto teigia, jog naujasis muziejus iš tikrųjų susijęs ir su vartojimu – vartojamas menas ir maistas, didėja pirkinių gausa. Tačiau egzistuoja ne vien vartojimas, bet ir pažintiniai interesai. Kiti tyrinėtojai teigia, jog muziejaus pasikeitimams įtakos turėjo vykstantys procesai visuomenėje – visuomenės tapimas pliuralistine, homogeniškos tautos išnykimas. Išaugęs vartojimas buvo proga pasikeisti. Šis procesas privertė muziejus reaguoti ir į pasikeitusius lankytojus bei jų poreikius. Be to, muziejų kitimui įtakos turėjo ir informacinių technologijų paplitimas. Muziejai taip pat turėjo atsižvelgti į šį procesą¹⁰⁵.

Terminą „naujoji muzeologija“ pirmasis pavartojo Peter Vergo 1989 m. Autorius taip pat buvo straipsnių rinkinio „Naujoji muzeologija“ sudarytojas. P. Vergo išreiškia *kritiką* klasikinės muziejinkystės atžvilgiu. Jis naujosios muzeologijos koncepciją apibūdina kaip „plačiai paplitusį nepasitenkinimą „senosios“ muzeologijos atžvilgiu. Ankstesnės muzeologijos problema ta, jog ji labai daug kalba apie metodus, tačiau mažai gilinasi į muziejaus tikslus¹⁰⁶. Ankstesnės muzeologijos principai formavosi dažniausiai remiantis praktine muziejų darbo patirtimi. Tačiau praktinis darbas kaip tik rėmėsi nuostata nesiekti teorinių apibendrinimų ir tenkintis metodologijos ir technologijos klausimų svarstymais¹⁰⁷. Be to, naujosios muzeologijos šalininkai klasikinę muziejinkystę kritikavo ir dėl muziejaus objektų vaizdavimo be konteksto. Be to, atmetama tautos ir socialinių sluoksnių reprezentavimo idėja. Klasikinėje muziejinkystėje eksponatai rodomi kaip

¹⁰³ Stam D. C., The informed muse: The implications of „The New Museology“ for museum practise, *Heritage, Museums and Galleries: An Introductory Reader*, edited by G. Corsane, New York: Routledge, 2005, p. 55.

¹⁰⁴ Bruce C., Spectacle and democracy: experience music project as a post-museum, *New Museum Theory and Practice: an Introduction*, edited by J. Marstine, Oxford and Carlton, 2006, p. 130.

¹⁰⁵ Ten pat, p. 131.

¹⁰⁶ Stam D. C., The informed muse: The implications of „The New Museology“ for museum practise, *Heritage, Museums and Galleries: An Introductory Reader*, edited by G. Corsane, New York: Routledge, 2005, p. 56.

¹⁰⁷ Waidacher F., *Bendrosios muzeologijos metmenys*, Vilnius, 2007, p. 100.

savaiminės vertybės. Tuo tarpu naujoji muzeologija reikalauja paaiškinimo, kodėl šis eksponatas yra vertybė. Naujosios muzeologijos atstovų teigimu, šiuolaikinė pliuralistinė visuomenė kėlė reikalavimą reprezentuoti ne vieną dalyką, o rodyti daug krypčių. Muziejus turi atsakyti į daug klausimų.

Pakitę muziejai pasirodė kartu su moderniomis naujovėmis. Postmodernybė yra labiau mėgstama pristatyti kaip pamėgdžiojimo forma arba pastišas (mišinys). Šių teorinių idėjų ir būdų raiška, šiuolaikiniame muziejuje buvo suvoktos kaip postmodernus muziejus, kuriame atsisakyta tradicinio požiūrio į objektų rodymo tikslą. Tačiau ne tik teorinis darbas suteikia muziejams naujumo efektą, bet ir vaizdai – interjerai, ekomuziejai. Per vaizdus lankytojai gauna naujas patirtis, pasisemia naujų minčių, praturtina savo žinias¹⁰⁸. Tačiau kyla problema, jog muziejai pasirenka vien intriguojančių vaizdų pateikimą¹⁰⁹.

Naujosios muzeologijos koncepcijai būdinga temų įvairovė. Klasikinėje muziejinkystėje monografinės ekspozicijos siekė papasakoti tautos ar regiono istoriją daiktais, t.y. eksponatais. Ir ši istorija pasakojama nuo susikūrimo ir žlugimo. Tuo tarpu naujoji muzeologija ekspozicijas suskaido į atskiras temas ir nesusieja jų į vieną išsistą pasakojimą. Šiomis ekspozicijomis parodomas sudėtingas visuomenės gyvenimas.

Kita naujosios muzeologijos nagrinėjama tema – politinės galios įtaka muziejams. Dažniausiai politinis aspektas apima ryšius tarp muziejų ir valdžios, naudojant muziejų kaip valdžios įrankį.

Keletas tyrinėtojų numatė *muziejų pokyčius* ateityje. Jie teigė, kad muziejų veiklos siejimas su ekonomika neišvengiamas. Dar 1989 m. J. Patrick Greene numatė, kad 2000 m. ekonomikos siejimas su kultūra taps svarbus. Bus taikoma rinkodara, kaip viena iš pagrindinių muziejaus vykdomų veiklų. Taip pat bus plėtojamos naujos muziejaus lavinimo ir mokymo iniciatyvos, padidės informacinių technologijų taikymas muziejaus veikloje¹¹⁰.

Muziejų veiklos pasikeitimą ateityje numatė ir Peter Jenkinson. Jo teigimu, muziejus taps neatskiriama verslo dalimi. Autoriaus teigimu, kol žmonija taps vartotojų visuomene, daugelis kultūros įstaigų bus susijusios su verslo pasauliu. Bus vartojamos tokios verslo pasaulyje paplitusios sąvokos, kaip pinigų vertė, vartojimas, pelnas ir nuostolis, investavimas, konkurencija, pristatymo lygis, visiškas kokybės valdymas ir turtas. Ateityje verslo vertybės bus naudojamos muziejuose, siekiant gauti kuo didesnę pelną¹¹¹. Tačiau kyla klausimas, kokią vietą užims paveldosauginė muziejų misija? Juk muziejų rinkiniai – kilnojamosios kultūros vertybės, kurios saugomos įstatymų.

¹⁰⁸ Message K., *New Museums and the making of Culture*, Oxford and New York, 2006, p. 65.

¹⁰⁹ Ten pat, p. 65 – 66.

¹¹⁰ Greene J. P., *Museums for the year 2000: a case for continuous revolution, Museum Provision and Professionalism*, edited by G. Kavanagh, London and New York, 2005, p. 47.

¹¹¹ Jenkinson P., *Museum futures, Museum Provision and Professionalism*, edited by G. Kavanagh, London and New York, 2005, p. 51.

Tačiau ar ateities muziejus bus siejamas su paveldo išsaugojimu? Jei muziejus nebeatliks paveldosauginės funkcijos, tada jis liks tik vieta pramogoms. Taip palaiapsniui muziejus gali prarasti esminius muziejaus bruožus. Naujoji muzeologija kelia uždavinį paaiškinti muziejaus egzistencijos klausimą.

Judith Mastai teigia, jog nebėra tokio dalyko kaip muziejaus lankytojas, o atsirado vartotojai. Autorės teigimu, nors valdžia sumažino muziejų finansinį rėmimą, šias institucijas ėmė remti vartotojai, t.y. muziejaus lankytojai. Kaip teigė P. Jenkinson, taip ir J. Mastai pritaria, jog ateityje muziejaus veikla bus siejama su verslu. Kartu su visomis muziejaus teikiamomis paslaugomis, muziejinės veiklos dėmesys bus kreipiamas į strategijas, susijusias su komercija, t.y. sukurti ir parduoti produkciją. Svarbiausias parduodamas produktas yra objektų demonstravimas ir rodymas. Muziejams reikia suprasti, jog išaugo nauja muziejaus lankytojų karta. Dabar reikia patraukti vartotoją, t.y. muziejaus lankytoją, ir įgyti jo lojalumą per bendradarbiavimą. Muziejus lankytojui gali ir privalo suteikti tokias paslaugas, už kurias muziejaus lankytojai noriai mokėtų pinigų ir tuo būdu remtų muziejų¹¹².

Naujų technologijų taikymą muziejuose galima laikyti vienu iš *postmodernaus muziejaus* elementų. Juk technologijų taikymas beveik visose gyvenimo srityse yra susijęs su postmoderniąja visuomene. Tad ši naujovė palietė ir muziejus. Masinių informavimo priemonių paplitimas pakeitė kai kurias muziejaus veiklos sritis¹¹³. Kompiuterių naudojimas dabar yra vienas pagrindinių įrankių, palengvinančių muziejininko darbą. Kompiuteris pirmiausia naudingas tuo, kad padeda atlikti tokias svarbias muziejaus vykdomas funkcijas, kaip dokumentavimas, kolekcijų ir parodų valdymas, rinkodara ir paslaugos, valdymas ir administravimas, tyrinėjimai¹¹⁴, informacijos pateikimas ir reklama. Muziejų glaudžiam bendradarbiavimui reikalingas visus juos jungiantis tinklas, kur bet kuriuo metu galima interneto pagalba prisijungti. Tinklas gali jungti ne tik vienos šalies muziejus, bet ir muziejus, esančius skirtingose pasaulio vietose. Kokią naudą gali gauti muziejai būdami tinklo dalimi? Per tinklą galima dalintis tyrinėjimų medžiaga, naujomis darbo galimybėmis plėtojant produktų ir paslaugų teikimą muziejų lankytojams. Tačiau vienas svarbiausių tinklo privalumų – eksponatų dokumentavimas¹¹⁵.

Edukacija yra viena svarbiausių muziejaus vykdomų veiklų. Pastaruoju metu manoma, kad pasikeitė požiūris į muziejų kaip vietą, kur galima vystyti edukaciją. Pasikeitė požiūris į muziejų ir kaip į vietą mokymuisi. S. Weil'as teigia, jog muziejams reikia pertvarkyti savo veiklą nuo „būti apie kažką“ į „būti kažkam“, t.y. nuo pasyvaus eksponatų rodymo pereiti prie aktyvumo, suteikiamo muziejaus lankytojams. E. Hooper-Greenhill teigia, jog edukacijos suvokimas pakito.

¹¹² Mastai J., *There Is No Such Thing as a Visitor, Museums after Modernism: Strategies of Engagement*, edited by G. Pollock, J. Zemans, Malden and Oxford, 2006, p. 173 – 174.

¹¹³ Witcomb A., *Re-imagining the Museum: beyond the Mausoleum*, London and New York, 2003, p. 103.

¹¹⁴ Ambrose T., Paine C., *Museum Basics*, New York, 2006, p. 301 – 302.

¹¹⁵ Ten pat, p. 240 – 241.

Šiandien dažniau minima mokymo (švietimo) sąvoka. Edukacija yra platesnė sąvoka, apimanti daugiau dalykų, o mokymas – siauresnė sąvoka. Būtent šis sąvokų pasikeitimas buvo svarbus etapas muziejams peržiūrint savo veiklą, atsižvelgiant lankytojus ir jiems teikiamas paslaugas. Autorės teigimu, šis pasikeitimas muziejams būtinas, pirmiausia visą dėmesį sutelkiant ties muziejaus lankytojais¹¹⁶.

Kyla klausimas, kokios priežastys lemia muziejaus lankytojų dalyvavimą edukaciniuose užsiėmimuose. Kuomet muziejaus lankytojų buvo paklausta apie jų lankymosi muziejuose tikslus, daugelis atsakė, jog dažniausiai lankosi dėl mokymosi patirties gavimo (savišvieta, informacijos gavimas, žinių pagilinimas) arba yra kaip vienas iš laisvalaikio praleidimo būdų. Terminas „mokymasis“ dažnai buvo naudojamas, kaip apibrėžiantis individualių poreikių patenkinimą ir savigarbos padidinimą¹¹⁷.

Taigi naujoji muzeologija šiandien diskutuoja apie praeities (saugojimo) ir ateities (žmonių gyvenimo kokybės pakėlimo) panaudojimo galimybes. Ateities muziejus bus toks muziejus, kuriame kiekvieną dieną kis reikšmės ir prasmės¹¹⁸. Naujoji muzeologijos koncepcija siekia atverti teorines diskusijas, kėlusias įtampą tarp duomenų ir laiko, ir kurios galiausiai būtų įveiktos. Naujoji muzeologija negali duoti nei tikslų instrukcijų, nei įtvirtinti savo minčių ir idėjų. Tačiau ši koncepcija gali sukurti dvasišką ir kontempliatyvią atmosferą. Ji visada palieka laisvos vietos naujiems ieškojimams, požiūriams ir naujų koncepcijų formavimuisi. Naujoji muzeologija atsisako senų tradicijų, susietų tik su praeities rodymu. Remiantis šia koncepcija muziejus turėtų palaipsniui transformuotis iš tipiško muziejaus į tokį, kuris atstovautų žmonių gyvenimo kontekstą, laiką ir žinias¹¹⁹.

2.2. Naujos postmodernaus muziejaus veiklos kryptys

2.2.1. Komunikacija

Pats terminas „komunikuoti“ reiškia pranešti, suteikti kažką, kas taptų kažko dalimi. Sąveiką, kuri atsiranda per bendravimą, taip pat veikia ir kiti veiksniai, įskaitant bendrą komunikacijos stilių – formalus/neformalus, draugiškas/priešiškas ir pan. Komunikacijos stilius reiškia, viena vertus, bendravimą nuo formalaus iki neasmenišką, kita vertus, nuo neoficialaus iki asmeninio. Galima išskirti pagrindinius komunikacijos tipus: kalba, sakoma oficialiomis progomis;

¹¹⁶ Kelly L., Visitors and learning: adult museum visitors' learning identities, *Museum Revolutions: how museums change and are changed*, edited by S. K. Knell, S. MacLeod, S. Watson, New York, 2007, p. 277.

¹¹⁷ Ten pat, p. 276 – 277.

¹¹⁸ Marovic I., *Introduction to Museology: the European Approach*, Miunchen, 1998, p. 18.

¹¹⁹ Ten pat, p. 18.

kasdieninė kalba; socialinio stiliaus kalba ir kalba, kuria kalbame su artimaisiais arba asmeninis kalbėsenos stilius, kuris atspindi skirtingą bendravimo laipsnį su kalbančiaisiais¹²⁰.

Kalbant apie muziejaus komunikaciją, efektyvi komunikacija ir abipusė pagarba priklauso nuo pasitikėjimo. Informacijos dalijimasis yra būtinas tarp muziejaus personalo ir visuomenės. Ši komunikacija svarbi tuo, kad muziejus supranta visuomenėje vykstančius procesus ir priima atitinkamus sprendimus. Naujasis muziejus kuria atvirą kultūrinę įstaigą, tačiau tuo pačiu muziejus suvokia arba galimą palaikymą, arba riziką. Pritarimas, pasitikėjimas ir abipusė pagarba – svarbiausi naujojo muziejaus elementai.

Tuo tarpu tradicinio muziejaus komunikacijos koncepcijoje muziejus apibūdinamas kaip „žinių saugotojas“. Be to, komunikacija vyko vienu keliu, t.y. bendraujama su visuomene, tačiau neklausoma jos nuomonės bei neatsižvelgiama į jos poreikius. O naujajame muziejuje komunikacija vysta tarp muziejaus ir visuomenės, kuri pagrįsta pagarbiais santykiais. Ši komunikacija leidžia pasikeisti idėjomis tarp muziejaus ir visuomenės, t.y. keičiamasi sukauptomis žiniomis su muziejaus lankytojais. Čia muziejus klausia visuomenės, ko jai reikia, o visuomenė nurodo savo poreikius¹²¹. Panaši situacija matoma ir reiškiant nuomones bei požiūrius. Tradicinio muziejaus komunikacijoje išvelgiamas užgniaužtas nuomonių ir požiūrių reiškinys. Naujajame muziejuje atvirkščiai – komunikacijoje vyrauja atviras nuomonių ir požiūrių reiškinys¹²².

Siekiant palaikyti ryšius su muziejaus lankytojais pliuralistinėje visuomenėje, muziejams reikia tapti įvairiapusiškesniems ne tik muziejaus viduje. Bendravimas taip pat reiškia, jog muziejai turi lavinti ne tik klausymo, bet ir bendravimo įgūdžius, t.y. kaip išgirsti ir kokius klausimus užduoti. Ir svarbiausia, muziejams reikia žinoti, ką daryti atsakant į klausymą¹²³. Taigi komunikacija yra vienas svarbiausių elementų, galinčių kokybiškai pagerinti muziejinę veiklą.

P. McManus ir S. Bicknell'o nuomone, muziejaus komunikacija gali būti pavaizduota ne kaip linijinis, bet kaip sąveikaujantis procesas, kur paroda ir muziejaus lankytojas prisideda prie komunikacijos. J. H. Falk'as ir L. D. Dierking'as teigia, jog „interaktyvi muziejaus patirtis“ susideda iš individualaus, socialinio ir fizinio konteksto, kuris leidžia sukurti daug įvairios patirties muziejaus lankytojams. D. L. Perry teigia, jog muziejaus teikiamą patirtį muziejaus lankytojams, lemia **šeši veiksniai**¹²⁴:

1. *Smalsumas* – muziejaus lankytojas nori būti nustebintas ir suintriguotas.
2. *Pasitikėjimas* – muziejaus lankytojas turi kompetencijos jausmą.

¹²⁰ Ravelli L. J., *Museum Texts: Communication Frameworks*, London and New York, 2006, p. 82.

¹²¹ Introduction: Reinventing the Museum, *Reinventing the Museum: historical and Cotemporary Perspectives on the Paradigm Shift*, edited by G. Anderson, USA: AltaMira Press, 2004, p. 6.

¹²² Ten pat, p. 2.

¹²³ Skramstad H., An Agenda for Museums in the Twenty-first Century, *Reinventing the Museum: historical and Cotemporary Perspectives on the Paradigm Shift*, edited by G. Anderson, USA: AltaMira Press, 2004, p. 130.

¹²⁴ Hein G. E., *Learning in the Museum*, London, 1998, p. 151 – 152.

3. *Iššūkis* – muziejaus lankytojas suvokia, jog norint kažką pasiekti, reikia dirbti.
4. *Kontrolė* – muziejaus lankytojas turi apsisprendimo ir kontrolės jausmą.
5. *Žaidimas* – muziejaus lankytojas įgauna patirties per jutimo malonumą ir žaismingumą.
6. *Bendravimas* – muziejaus lankytojas užsiima prasmingu socialiniu bendravimu.

Žiūrint iš paminėtų perspektyvų, tampa aišku, kad muziejaus lankytojai ieško prasmės muziejuose. Jų supratimo formavimas susideda iš to, ką jie mato, liečia ir manipuliuoja. Per objektus ir eksponatus, muziejaus lankytojai gali užmegzti naujus ryšius, plėsti savo mąstymą, keisti požiūrį bei gauti naujų minčių¹²⁵.

Tradiciniam muziejui reikia keisti požiūrį apskritai į komunikaciją ir būti atviresniems visuomenei. Komunikacijos kokybė slypi tiesioginėje patirtyje ir nėra pakeičiamas dalykas, kalbant apie muziejaus personalo santykius su muziejaus lankytojais. Aktyvioji muziejaus personalo komunikacija su muziejaus lankytojais reikalauja viso laiko, energijos ir dėmesio. Norint pagerinti šį įgūdį, reikia palaikyti ryšius su tam tikromis žmonių grupėmis, taip pat gerinti mąstymą, klausymą ir reakciją į juos¹²⁶.

Žinoma, komunikuoja ne vien muziejininkas su lankytoju. Komunikacija vyksta ir tarp muziejaus kaip institucijos su kitomis institucijomis, valdžios struktūromis, vietos bendruomene, media. Komunikacijai muziejai turi ryšių su visuomene skyrius, informacijos ir reklamos raišką. Be to, komunikuojama ir per ekspozicijas, edukaciją, renginius ir pan. Taigi, komunikacija nėra vienareikšmė bei vienalytė. Naujasis muziejus pateikia ne vienintelį muziejininko-lankytojo komunikacijos kanalą, bet ir kitus komunikacijos kelius.

Muziejų misija paprastai nėra tapatinama su švietimo, žinių, laisvalaikio ir pramogų leidimu. Muziejus yra visų minėtų elementų derinys, kurio pagrindinis tikslas yra informacijos ir patirties perdavimas tam tikroms tikslinėms žmonių grupėms, kurie lanko muziejų dažniausiai kaip laisvalaikio praleidimo vietą¹²⁷. Tačiau, kita vertus, muziejai atlieka paveldosauginę misiją – sukaupia ir perduoda objektus ateinančioms kartoms. Žinoma, kitos institucijos (bibliotekos, archyvai) taip pat kaupia. Tačiau muziejai kaupia atrinktus originalius ir autentiškus, tikrovę liudijančius objektus. Gamtos ir paminklų apsaugos institucijos saugo ir konservuoja, tačiau skirtingai nei muziejai ne rinkinyje, o buvimo vietoje¹²⁸.

Lankytojai dabar yra laikomi muziejaus „širdimi“. Dabar vyrauja požiūris, jog lankytojai yra dominuojantis aspektas, dėl kurio muziejai egzistuoja. Naujas požiūris į lankytoją yra pagrindinė muziejaus koncepcija, o komunikacija yra viena iš priemonių. Svarbu ir tai, kad būtų

¹²⁵ Hein G. E., *Learning in the Museum*, London, 1998, p. 152.

¹²⁶ Janes R. R., Sandell R., Complexity and Creativity in Contemporary Museum Management, *Museum management and marketing*, edited by R. Sandell, R. R. Janes, Abingdon and New York, 2007, p. 11.

¹²⁷ Middleton V. T. C., Purpose of museums and special characteristics of independents, *Museum Provision and Professionalism*, edited by G. Kavanagh, London and New York, 2005, p. 108.

¹²⁸ Waidacher F., *Bendrosios muzeologijos metmenys*, Vilnius, 2007, p. 216.

įžvelgti nauji santykiai tarp muziejaus ir muziejaus lankytojų, kur yra priimtini dinamiški ir atsakingi santykiai¹²⁹. Tačiau nereikia pamiršti, kad skirtingų muziejaus lankytojų grupių – vaikai, pavieniai lankytojai, šeimos, pensininkai, turistai (vietiniai ir užsienio) – elgiasi skirtingai ir dėl to reikalauja nevienodo aptarnavimo bei paslaugų. Todėl muziejų darbą svarbu planuoti taip, kaip pageidauja lankytojai¹³⁰.

2.2.2. Edukacija

Muziejus dažniausiai edukacinę veiklą sieja su vaikais, bet ir didžiąjai daliai visuomenės, vaikams ir suaugusiems, reikia mokymosi patirties (*learning experiences*). Suaugusieji ieško galimybių mokytis kartu su šeimomis¹³¹.

Muziejų edukacinis vaidmuo yra seniai atliekama funkcija, tačiau jau po Antrojo pasaulinio karo, užsiėmimas edukacija muziejuje buvo pripažintas kaip profesija. Šiandien yra edukacinės programos, kurias parengė žmonės, turintys aukštąjį išsilavinimą. Be to, sudaromi edukacinių užsiėmimų vedėjų komitetai ir organizacijos, leidžiami žurnalai, skirti muziejaus edukacijai, bei rengiamos konferencijos šia tematika¹³².

Anksčiau žinios buvo sujungiantis dalykas, tačiau dabar žinių srauto nebeįmanoma sulaukyti. Internete galima rasti bet kokios norimos informacijos. Postmodernizmo laikotarpiu žinios yra suvokiamos kaip nenusistovėjusios, besikeičiančios ir nepastovios. Netgi pats mokymosi procesas pakito. Dabar manoma, jog mokymasis yra efektyvesnis, jei jis yra žaismingas¹³³. Teigiama, jog jei mokinys mąsto apie mokymąsi, kaip apie procesą, nei paprasčiausiai mokymąsi kaip išmokti, jų mokymosi įgūdžiai tampa geresni¹³⁴. Kiekvieno muziejaus vienas iš tikslų – išsaugoti ir platinti informaciją apie kultūrinius arba mokslinius visuomenės pasiekimus. Muziejai yra ideali dirbtuvė socialiniam ir kultūriniam tyrinėjimui. Jie yra vietos, kur gali būti keičiamasi informacija be baimės ir kur kultūrinė ir asmeninė savigarba gali būti sustiprinta. Muziejai edukacinių programų metu muziejaus lankytojams gali suteikti aplinką, kurioje jie gali turėti žaismingo mokymosi galimybes ir intelektualaus tyrinėjimo jaudulį. Be to, šioje aplinkoje negalioja taisyklės, kurios dažniausiai taikomos mokymo įstaigose, tokiose kaip mokyklos¹³⁵. Tačiau, kad muziejaus lankytojas visa tai gautų, muziejus turi sudaryti visas galimas sąlygas pamatyti, paliesti,

¹²⁹ Ravelli L. J., *Museum Texts: Communication Frameworks*, London and New York, 2006, p. 71.

¹³⁰ Waidacher F., *Bendrosios muzeologijos metmenys*, Vilnius, 2007, p. 393.

¹³¹ Edson G., Dean D., *The Handbook for Museums*, London: Routledge, 2003, p. 192.

¹³² Hein G. E., *Museum Education, A Companion to Museum Studies*, edited by S. Macdonald, Malden and Oxford: Blackwell Publishing Ltd, 2011, p. 340.

¹³³ Hooper-Greenhill E., Education, postmodernity and the museum, *Museum Revolutions: how museums change and are changed*, edited by S. K. Knell, S. MacLeod, S. Watson, New York, 2007, p. 371 – 372.

¹³⁴ Kelly L., Visitors and learning: adult museum visitors' learning identities, *Museum Revolutions: how museums change and are changed*, edited by S. K. Knell, S. MacLeod, S. Watson, New York, 2007, p. 277.

¹³⁵ Edson G., Dean D., *The Handbook for Museums*, London: Routledge, 2003, p. 200.

išgirsti. Be to, muziejaus lankytoji turi būti leidžiama patirti juslinius, emocinius ir intelektualius potyrius. Apskritai muziejaus lankymas turėtų būti įdomus dalykas, panašiai kaip muzikos klausymasis, apsilankymai bibliotekose ir teatruose, knygų skaitymas. Visi paminėti dalykai žmogui gali būti netikėtas atradimas¹³⁶. Tad ir apsilankymas muziejuje gali būti netikėtas atradimas.

J. H. Falk ir L. D. Dierking teigia, jog labai svarbu, rengiant edukacinius užsiėmimus, atsižvelgti ir įvertinti tris pagrindinius kontekstus – individualų, sociokultūrinį ir fizinį, kurie nėra pastovūs ir kinta. Pirmiausia aptariant individualų kontekstą, svarbu paminėti, jog daugiausia mokytis muziejuose skatina motyvacija ir tikėjimasis, žinios, interesai ir įsitikinimai bei pasirinkimas ir kontrolė. Sociokultūriniame kontekste mokymąsi muziejuje skatina sociokultūrinis tarpininkavimas tarp grupių bei palengvintas bendravimas su kitais žmonėmis¹³⁷.

Didaktinių požiūrių atstovai į interaktyvų mokymą žiūri kaip į bendravimo procesą, – muziejaus ir muziejaus lankytojo – kurio metu galima sužinoti, ką muziejaus lankytojai veikia, mokosi ir jaučia. Tai puikiai iliustruoja McLean'o paaiškinimas, kad interaktyvus eksponatų demonstravimas „yra reikalingas, norint sujungti bendravimą (ko muziejininkas nori, kad muziejaus lankytojas išmokytų) su elgsena (ko muziejininkas nori, kad muziejaus lankytojas veiktų) ir su emocijomis (ko muziejininkas nori, kad muziejaus lankytojas jaustų)“¹³⁸.

Tyrinėtojai išskiria dvi pagrindines koncepcijas apie interaktyvumo taikymą muziejuose. Pirmojoje koncepcijoje reiškiamas kritika, daugiausia aukštosiose mokslo įstaigose. Ši kritika teigė, kad stiprus linijinis išdėstymas beveik leidžia pasiekti nešališką socialinį pateikimą. Teigiama, jog vien tik eksponatų išdėstymas nepavaizduoja konteksto. Minėtą koncepciją daugiausia atstovauja naujosios muzeologijos šalininkai. Antroji kritinė koncepcija vyravo muziejuose. Šios koncepcijos atstovai ragina labiau išnaudoti informacijos technologijų teikiamas galimybes muziejaus aplinkoje. Interaktyvumo buvimas muziejuose pagyvina muziejų, kreipdamas jį iš pastovaus ir nekintamo į interaktyvią erdvę, todėl jaunajai kartai smagiau ir įdomiau mokytis muziejuose¹³⁹.

Per muziejus, visuomenė sužino apie savo visuomenės praeitį bei siekia ją suprasti¹⁴⁰. Muziejai yra vietos, kur materialioji ir nematerialioji kultūros gali būti sujungtos ir tyrinėjamos. Muziejai gali skatinti identiteto su kultūra, bendruomene ir šeima tyrinėjimus. Be to, muziejai gali skatinti susidomėjimą ir smalsumą, įkvėpti pasitikėjimo savimi bei suteikti motyvacijas, kurios skatintų lankytojus tęsti naujas mokymosi galimybes muziejuose. Svarbiausia tai, kad muziejai gali turėti įtakos lankytojų požiūriui į pasaulį ir jo supratimui¹⁴¹.

¹³⁶ Talboys G. K., *Museum Educator's Handbook*, Aldershot: Ashgate Publishing Limited, 2005, p. 8.

¹³⁷ Falk J. H., Dierking L. D., *Learning from Museums: Visitor Experiences and the Making of Meaning*, AltaMira Press, 2000, p. 178.

¹³⁸ Witcomb A., *Interactivity: Thinking Beyond, A Companion to Museum Studies*, edited by S. Macdonald, Malden and Oxford: Blackwell Publishing Ltd, 2011, p. 356.

¹³⁹ Ten pat, p. 128 – 129.

¹⁴⁰ Talboys G. K., *Museum Educator's Handbook*, Aldershot: Ashgate Publishing Limited, 2005, p. 8.

¹⁴¹ Ten pat, p. 8 – 9.

2.2.3. Rinkodara

Muziejai yra vienos iš sudėtingiausių organizacijų, kurios apima lankytojus, į kuriuos vadybininkai ir apskritai visas muziejaus personalas turi koncentruoti dėmesį. Šį įvairovė leidžia teigti, jog rinkodaros programos yra svarbios muziejams. Jiems reikia rinkodaros, kadangi jie susiduria su didele konkurencija laisvalaikio praleidimo rinkoje. Muziejaus konkurentai laisvalaikio praleidimo sferoje yra pramogų industrijos, masinė kultūra ir pan. Šiandieniniame pasaulyje visuomenės nelabai turi daug laisvo laiko. Priskaičiuojama daugiau laisvalaikio praleidimo vietų, nei žmonės turi tiek laiko šioms pramogoms. Muziejai turi savo veiklą kreipti link rinkodaros, nes ji siūlo teoriją, įrankius ir įgūdžius, kurie leistų padidinti muziejaus lankytojų skaičių bei palaikyti santykius su suinteresuotomis šalimis¹⁴².

Muziejaus rinkodara yra procesas, kurio metu identifikuojami vartotojai ir analizuojama, ko vartotojams reikia ir kokius turimus išteklius muziejus jiems gali pasiūlyti. Tai leidžia vartotojams sužinoti apie muziejaus teikiamas paslaugas (paslaugos turinys ir kokybė). Be to, apsvarstomi būdai, kaip maksimaliai padidinti muziejaus pajamas, nesukeliant aukštų kainų vienkartiniam vartotojams¹⁴³.

Muziejams rinkodara yra mainų procesas, kurio metu muziejus siekia pasiūlyti muziejaus lankytojams aukštą kokybę už žemą kainą. Rinkodaros esmę ir sudaro mainai tarp tų, kurie ieško produkto ar paslaugos (patirties, idėjų, informacijos) ir tų, kurie gali teikti minėtus produktus ar paslaugas. Muziejaus lankytojo poreikis – naudos ieškojimas, dėl kurio jis turėtų apsilankyti muziejuje ir tapti nuolatiniu šios vietos lankytoju. Šiuo atveju muziejus gali pasiūlyti unikalius ir savitus dalykus (unikalius eksponatus ir įdomias programas, edukacinius užsiėmimus ir pan.), kurios nebūtų gaunamos iš kitų muziejų, ir apskritai kitų laisvalaikio praleidimo vietų¹⁴⁴.

Norint pritaikyti rinkodaros principus muziejuose ir įgyvendinti tikslus (lankytojų skaičiaus bei pajamų padidėjimą), literatūroje yra išskiriamos 4 pagrindinės **rinkodaros priemonės**: tyrinėjimai ir analizės, visuomenės segmentacija, tikslinės žmonių grupės, vieta. *Tyrinėjimų ir analizių priemonei* galima priskirti aplinkos tyrinėjimą, įskaitant rinkodaros galimybes ir konkurenciją, organizacinį įvertinimą, įskaitant stipriąsias ir silpnąsias puses, rinkodaros ir lankytojų analizes. Į *segmentaciją* įeina įvairių muziejuje besilankančių grupių įvertinimas bei jų poreikiai ir lūkesčiai. Be to, svarbu įvertinti *žmonių grupes*, kurioms skiriama produkcija ar

¹⁴² Kotler N. G., Kotler P., Kotler W. I., *Museum Marketing and Strategy: Designing Missions, Buildings, Audiences, Generating Revenue and Resources*, San Francisco, 2008, p. 21.

¹⁴³ Talboys G. K., *Museum Educator's Handbook*, Aldershot: Ashgate Publishing Limited, 2005, p. 67.

¹⁴⁴ Kotler N. G., Kotler P., Kotler W. I., *Museum Marketing and Strategy: Designing Missions, Buildings, Audiences, Generating Revenue and Resources*, San Francisco, 2008, p. 22 – 23.

paslaugos – šeimas su vaikais, suaugusiuosius, pensininkus, jaunuolius, turistus¹⁴⁵ ir pan. Pavyzdžiui, jaunuoliai gali siekti poilsio ir socialinės patirties, t.y. gauti kažką naudingo iš kultūros, bei patys kažkuo praturtinti kultūrą. Tuo tarpu šeimos taip pat gali siekti rekreacijos ir mokymosi. Tačiau svarbiausias dalykas, kurio siekia visos lankytojų grupės – vaizdinio ir jutimo patirties¹⁴⁶. Svarbu įvertinti ir *vietą*, kad muziejus teiktų unikalias paslaugas, kokių neteikia kitos laisvalaikio praleidimo vietos¹⁴⁷.

Be paminėtų 4 rinkodaros priemonių, dar yra išskiriami **5 rinkodaros komplekso elementai**: produktas, kaina, reklama, vieta, žmonės (anglų kalboje jie įvardijami kaip 5P (*product, price, promotion, place, people*)). *Produktas* – objektas, kurio norisi arba reikia vartotojams. Muziejaus lankytojams reikia parodų, programų ir paslaugų. *Kaina* – išlaidų elementas, už kurį vartotojas gauna produktą arba paslaugą. Kaina muziejams padeda didinti pajamas. Tačiau kaina turi būti prieinama muziejaus lankytojams. Muziejaus *reklama* leidžia į muziejų pritraukti nuolatinį srautą lankytojų. Reklamai muziejai naudoja informacines technologijas. *Vieta* nurodo platinimo kanalus, kuriais vartotojai gauna produktus ir paslaugas. Ir galiausiai *žmonės* – muziejaus personalas, kurie aptarnauja bei bendrauja su lankytojais¹⁴⁸ (žr. 1 priedą).

Išskiriami ne tik 5 rinkodaros komplekso elementai, bet ir **5 vartotojo komplekso elementai**: vertė vartotojui, kaštai, patogumas, komunikacija, rūpinimasis (anglų kalboje vadinami 5C (*consumer value, cost to the consumer, convenience, communication, courtesy*)). Visi paminėtų elementų taikymas užtikrina muziejams lankytojų srauto didėjimą¹⁴⁹.

Pripažįstama, jog rinkodaroje yra sunkiau realizuoti paslaugą nei produktą. Paslaugos teikimas – pirmiausia tiesioginis darbas su žmonėmis. Jų išpūdis apie paslaugos tiekėją yra labai svarbus. Be to, sunkesniai paslaugos realizavimui rinkodaroje įtakos turi ir tai, jog klientas nėra tikras, ką gaus, kol negavo paslaugos. Viskas reklaminėje medžiagoje turi būti aiškiai nurodyta, kokių paslaugų gali tikėtis vartotojas. Be to, reikia įdėti nemažai pastangų, norint išlaikyti teigiamą teikiamų paslaugų įvaizdį¹⁵⁰. Žinoma, minėti aspektai būdingi ir muziejams. Juk muziejai, tai vietos, kuriose teikiamos paslaugos ir jų kokybė ne visada būna žinoma iš anksto. Lankytojas, gavęs paslaugą, įvertina jos kokybę ir nusprendžia ar apsilankys muziejuje kitą kartą bei taps nuolatiniu šios vietos lankytoju.

¹⁴⁵ Kotler N., Kotler P., Can Museums Be All Things to All People? Missions, Goals and Marketing's Role, *Reinventing the Museum: historical and Cotemporary Perspectives on the Paradigm Shift*, edited by G. Anderson, USA: AltaMira Press, 2004, p. 183 – 184.

¹⁴⁶ Kotler N. G., Kotler P., Kotler W. I., *Museum Marketing and Strategy: Designing Missions, Buildings, Audiences, Generating Revenue and Resources*, San Francisco, 2008, p.24.

¹⁴⁷ Kotler N., Kotler P., Can Museums Be All Things to All People? Missions, Goals and Marketing's Role, *Reinventing the Museum: historical and Cotemporary Perspectives on the Paradigm Shift*, edited by G. Anderson, USA: AltaMira Press, 2004, p. 183 – 184.

¹⁴⁸ Kotler N. G., Kotler P., Kotler W. I., *Museum Marketing and Strategy: Designing Missions, Buildings, Audiences, Generating Revenue and Resources*, San Francisco, 2008, p. 28 – 29.

¹⁴⁹ Ten pat, p. 30.

¹⁵⁰ Talboys G. K., *Museum Educator's Handbook*, Aldershot: Ashgate Publishing Limited, 2005, p. 69.

Palyginus tradicinio ir naujojo muziejų rinkodarą, galima pamatyti ženklius skirtumus (žr. 2 priedą). Pirmiausia tradicinio muziejaus rinkodara pasižymi atsakomybe tik sau, nekreipiant didelio dėmesio į lankytojų poreikius. Naujajame muziejuje dėmesys kreipiamas į vartotojų poreikių patenkinimą. Tradicinio muziejaus rinkodara pasižymi uždaramu ir ribotumu, o naujajame muziejuje matomas aktyvus muziejaus dalyvavimas rinkoje. Be to, matomi skirtumai ir darbo pasiskirstyme. Tradiciniame muziejuje dažniausiai dirbama individualiai, o tuo tarpu naujajame muziejuje vyrauja komandinis darbas¹⁵¹.

Apsvarsčius minėtas rinkodaros priemones, kurios leistų muziejams dalyvauti rinkodaros procesuose, kyla klausimas, ar visiškai įgyvendinus šiuos elementus, muziejus būtų skirtas visiems žmonėms? Neil Kotler ir Philip Kotler teigimu, tai įmanoma, tačiau reikia didelių pastangų. Tačiau ne visi muziejai gali įgyvendinti šiuos rinkodaros principus. To priežastis – daugelis muziejų neturi lėšų minimalių rinkodaros elementų įgyvendinimui. Svarbiausia yra tai, jog muziejai turi kreipti didžiausią dėmesį į muziejaus lankytojų poreikius. Jei muziejai negali vienodai aptarnauti savo lankytojų, jie gali suskirstyti prioritetus toms lankytojų grupėms, kurias gali aptarnauti geriausiai¹⁵². Viena vertus, lėšų stygius nepaaiškina prastesnės teikiamų paslaugų kokybės. Paslaugą suteikia muziejininkai, tad jie yra tie žmonės, kurie įgyvendina minėtus rinkodaros principus. Kita vertus, galima išvelgti ir muziejininkų kvalifikacijos problemą, jog rinkodaros įtraukimo į muziejų reikia mokytis. Rinkodara perspektyviausia kryptis link kurios eina muziejus.

2.3. Naujoji muzeologija – atsakas modernėjančiai visuomenei

Vienas iš būdų, kuriuo šiuolaikiniai muziejai mėgina mesti iššūkį dominuojantiems požiūriams į muziejų, yra naujų ryšių užmezgimas tarp muziejaus ir visuomenės. Šis fenomenas plačiąja prasme apibūdinamas kaip „naujoji muzeologija“. Šis reiškinys turi šalininkų, tačiau ypatingai stipriai pasireiškia meno galerijose bei antropologijos ir istorijos muziejuose¹⁵³.

Z. Z. Stransky apibūdino muzeologijos išgales ir jos uždavinius, kurie turi platų spektrą. Autorius teigia, jog remiantis dėsningumu, lemiančių muziejų ir tikrovės santykius, išmanymu galima suvokti muziejų prasmę ir jų visuomeninį vaidmenį, jų padėtį ir uždavinius žmonijos kultūros bendrosios plėtotės kontekste¹⁵⁴.

Bėgant metams požiūris į muziejus ir žmonių keliami reikalavimai jiems, verčia muziejus keistis pasauliniu mastu. Tarptautinių kelionių augimas ir muziejų asmeninė patirtis kitose

¹⁵¹ Introduction: Reinventing the Museum, *Reinventing the Museum: historical and Cotemporary Perspectives on the Paradigm Shift*, edited by G. Anderson, USA: AltaMira Press, 2004, p. 2.

¹⁵² Kotler N., Kotler P., Can Museums Be All Things to All People? Missions, Goals and Marketing's Role, *Reinventing the Museum: historical and Cotemporary Perspectives on the Paradigm Shift*, edited by G. Anderson, USA: AltaMira Press, 2004, p. 185.

¹⁵³ Witcomb A., *Re-imagining the Museum: beyond the Mausoleum*, London and New York, 2003, p. 79.

¹⁵⁴ Waidacher F., *Bendrosios muzeologijos metmenys*, Vilnius, 2007, p. 35.

valstybėse, brangus muziejų ekspozicijų išlaikymas ir muziejų kolekcijų rodymas, bei galimybės muziejų teikiamų paslaugų demonstravimui internete – svarbūs pasikeitimo faktoriai, lemiantys muziejų veiklos peržiūrėjimą ir pakeitimą. Šie faktoriai žmonėms suteikia informacijos apie muziejų pasiekimus ir veiklą. Tuo pačiu tai žmones skatina ieškoti informacijos apie muziejų vaidmenį visuomenėje¹⁵⁵.

Dabartiniu laikotarpiu nebepakanka pristatyti muziejų ekspozicijas ir visą informaciją muziejų lankytojams pasyviu keliu. Muziejai turi aktyviai dalyvauti įtraukiant muziejų lankytojus į muziejų veiklą. Šitokiu būdu muziejų lankytojai supranta, jog muziejai turi įsigilinti į socialines ir ekonomines aplinkybes, kurios lemia jų veiklą. Viskas, ką veikia muziejus, turi būti skirta visuomenei, t.y. muziejų lankytojams. Visuomenės poreikių supratimas yra svarbus elementas, numatant muziejaus teikiamas paslaugas¹⁵⁶.

Daugeliu atvejų, muziejų padėtis šiandien yra prieštaringa. Viena vertus, muziejai išlaiko tradicinius savitus bruožus – jų patikimas ir teisėtas statusas, jų vaidmuo kaip bendruomenės simbolio, jų išsidėstymas, centralizmas, kurį jie duoda materialinei kultūrai, eksponatų ilgaamžiškumas ir vientisumas, neverbaliniai paaiškinimai, ir faktas, kad žmonės lankosi juose. Kita vertus, muziejai yra įtakojami naujų informacijos technologijų, vis labiau keliaujančios ir nevienalytės visuomenės¹⁵⁷.

Apibūdinant muziejų kaip informacinės visuomenės muziejų, George MacDonald teigia, jog muziejus turi stengtis reaguoti ir atsižvelgti į naujus socialinius reiškinius ir naujų vertybių atsiradimą. Jo teigimu, vertybės, požiūriai ir supratimas, muziejams leidžia pateikti save, kaip vietą, skirtą mokymuisi. Be to, muziejus turi atsižvelgti į pasaulį, kuriame įsigali informacijos priemonės, tarptautinis turizmas, migracija tarp kultūrų. Šie reiškiniai kuria naują globalų supratimą ir įgauna tokį pavidalą, kurį Marshall McLuhan'as apibūdino kaip „globalų kaimą“¹⁵⁸.

Kritiniam muziejaus apibrėžimui įtakos turi keletas faktorių. Pirmiausia nepaprastai išvalgios ir išprususios visuomenės iškilimas. Įtakos turėjo ir vartotojų visuomenės formavimasis bei viešųjų paslaugų integracija į viešuosius sektorius pradedant 1990 m. Naujosios muzeologijos sampratoje teigiama, kad lankytojas – gyvenimo realybės į muziejų nešėjas. Ankstesniuose XIX a. ir XX a. pradžios muziejuose vyko tik intelektualinis vystymasis¹⁵⁹. O dabar požiūris į muziejaus veiklą pakito. Šiandien muziejus nebėra ta institucija, skirta vien tik intelektualiniam vystymuisi. Tai vieta, skirta ir praleisti laisvalaikį bei atgauti dvasines jėgas, įgyti naujų patirčių. Naujos patirtys

¹⁵⁵ Ambrose T., Paine C., *Museum Basics*, New York, 2006, p. 18.

¹⁵⁶ Ten pat, p. 18 – 19.

¹⁵⁷ Burton C., Scott C., *Museums: Challenges for the 21st century*, *Museum management and marketing*, edited by R. Sandell, R. R. Janes, Abingdon and New York, 2007, p. 60.

¹⁵⁸ Witcomb A., *Re-imagining the Museum: beyond the Mausoleum*, London and New York, 2003, p. 113.

¹⁵⁹ Burton C., Scott C., *Museums: Challenges for the 21st century*, *Museum management and marketing*, edited by R. Sandell, R. R. Janes, Abingdon and New York, 2007, p. 60.

– tai poilsis, socializacija, mokymasis, pagarba, estetiškos patirtys. Visi minėti faktoriai turėjo įtakos muziejams apmąstyti ir persvarstyti požiūrį į visuomenę.

Muziejus yra institucija, kuri ne tik teikia ir atstovauja kultūrą, bet ir dalyvauja joje. Muziejai – tai vietos, kur idėjos, vertybės ir troškimai susilieja ir konkuruoja, leidžia susidūrimus ir sintezes, kurie yra būtini tarp kultūrų. Muziejus gali būti ne tik vieta, kuri prisideda prie tiesioginio darbo ir paslaugų pirkimo, vietinės ekonomikos kėlimo, bet ir kaip vieta, kuri stengiasi būti gyvybinga ir nebauginanti, viliojanti ir vieta diskusijoms. Muziejus – vieta, kur šiuolaikinės ir istorinės kultūros išraiškos kuriamos, pavaizduojamos, tyrinėjamos ir kritikuojamos vis labiau skirtingos ir vis labiau išprususios publikos, kuri domisi kultūriniais procesais¹⁶⁰.

Patrauklus muziejus turi būti prieinamas visiems. Siekiant palaikyti gerus santykius su visuomene, muziejus turi būti tiesiogiai susijęs su visa visuomene. Muziejus turi būti atvira institucija, besidominti vykstančiais procesais visuomenėje. Be to, muziejams reikia komunikuoti su visuomene, atsižvelgti į jos poreikius. Šitokiu būdu jis turi galimybę pritraukti naujus muziejaus lankytojus. Be to, gali pritraukti įvairesnę publiką – ne tik vaikus, bet ir garbaus amžiaus žmones¹⁶¹.

Taigi muziejus turi žengti koja kojon kartu su visuomene. Jis neišvengiamai turi atsižvelgti į naują augančią kartą ir jos poreikius. Muziejus turi analizuoti procesus, vykstančius visuomenėje, ir siekti žmonių gyvenimo kokybės pagerinimo. Apskritai muziejus turi stengtis pakeisti visuomenės požiūrį į jį, kaip į uždara, nieko vidun neįsileidžiančią instituciją. Ši institucija gali suteikti naujų patirčių bei apskritai pakeisti požiūrį į pasaulį, muziejui tereikia tapti atviresniam visuomenei.

¹⁶⁰ Jenkinson P., *Museum futures, Museum Provision and Professionalism*, edited by G. Kavanagh, London and New York, 2005, p. 52.

¹⁶¹ Mouliou M., *From Urban Blocks to City Blogs: defining Attributes for the City Museum of Today, City Museums and City Development*, edited by I. Jones, R. R. Macdonald, D. MsIntyre, Plymouth, 2008, p. 160.

3. MUZIEJAUS MODERNIZAVIMO IDĖJA IR JOS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE

Pirmosios žinios apie bendras muzeologijos tendencijas į Lietuvą atkeliavo iš užsienio XX a. Tuomet tai buvo visiškai naujas dalykas Lietuvos muziejininkams. A. Jokubaitis taip apibūdina muzeologijos pažinimo objektą: „tai savitas žmogaus santykis su tikrove, tai tikslingas ir sistemingas tam tikrų tikrovės daiktų rinkimas, išsaugojimas ir tolesnis panaudojimas kultūroje.“¹⁶² Tiesa, Muzeologijos katedros (vedėjas doc. P. Galaunė) 1947 – 1949 m. būta Vilniaus universitete.

Vienas muziejaus modernizacijos požymių buvo muziejų organizacijų kūrimas. Pirmiausia 1989 m. įsteigta Lietuvos muziejininkų draugija. Tačiau ši draugija greitai buvo likviduota dėl muziejininkų pasklidimo po įvairias Lietuvos vietas. Be to, buvo ribota komunikacija (nebuvo interneto, mobiliųjų telefonų ir pan.).

1994 m. įkurtas ICOM skyrius Lietuvoje – ICOM Lietuvos nacionalinis komitetas. Nacionalinis komitetas atstovauja ICOM interesams valstybėje, narių interesams pačiame ICOM, įskaitant profesinius dalykus, esančius nacionalinio komiteto kompetencijoje, ir bendradarbiauja vykdam ICOM programas¹⁶³. Šio komiteto pagalba Lietuvos muziejininkai lankėsi kitų valstybių organizacijose, kur gaudavo informacijos apie naująją muzeologiją. Be to, į Lietuvą atvykdavo muziejininkų ir iš kitų valstybių.

Netrukus, 1995 m., įkurta Lietuvos muziejų asociacija (LMA). LMA Steigiamasis susirinkimas įvyko 1995 m. gruodžio 15 d. Vilniuje, Lietuvos kultūros darbuotojų tobulinimosi centre. Susirinkime dalyvavo 39 Lietuvos muziejų vadovai. Pirmuoju LMA pirmininku išrinktas Lietuvos dailės muziejaus direktorius, vienas iš LMA iniciatorių Romualdas Budrys¹⁶⁴. Čia vyksta bendri muziejininkams skirti renginiai, kurių metu pasidalinama mintimis ir idėjomis, mokslinės konferencijos ir pan.

Minėtos organizacijos pateikė idėją apie muziejų modernizavimą Lietuvoje. Visą modernizavimo mechanizmą užsuko Lietuvos muziejų asociacija, o ne Kultūros ministerija. Kultūros ministerija pasitelkė Lietuvos muziejų asociaciją, sudarant Muziejų modernizavimo programą.

¹⁶² Jokubaitis A., Muzeologijos praeitis ir dabartis, *Muziejai ir paminklai*, Nr. 9, 1991, p. 7.

¹⁶³ ICOM Lietuva, http://www.muziejai.lt/ICOM_Lietuva/, [prieiga per internetą, žr. 2011 05 28].

¹⁶⁴ Lietuvos muziejų asociacija, <http://www.museums.lt/Asociacija/Asociacija.htm>, [prieiga per internetą, žr. 2011 04 04]

3.1. Muziejaus lankytojų lūkesčiai XXI a. pradžioje

Aptariant muziejus, neišvengiamas klausimas yra ir lankytojų grupių bei jų motyvacijos aptarimas bei jų lūkesčiai postmodernizmo laikais. Tad kyla klausimas, kokie lankytojai (ar jų grupės) lankosi muziejuose? Paprastai statistiniai muziejaus lankytojai turi aukštą išsilavinimą, užimtumą, yra 35-60 metų, aktyviai lankosi kultūrinio laisvalaikio institucijų veikloje. Muziejuose vyrauja trys socialinės grupės: poros, grupės moterų ir vyrai, atėję vieni. Tačiau pagrindinis muziejaus lankytojas – moterys¹⁶⁵. Lietuvoje išskiriamos tam tikros lankytojų grupės, kurios lankosi muziejuose. Šios grupės remiasi *apsilankymo muziejuose motyvais*¹⁶⁶:

1. *Mokytėjai* – žinių gavimas ir/arba įtvirtinimas.

2. *Pensininkai* muziejus lanko bendravimo ir savirealizacijos motyvais.

3. *Tėvai su vaikais* – bendravimo, pagarbos ir savirealizacijos motyvai.

4. *Organizuoti ir pavieniai turistai (vietiniai ir užsienio)* – pagarbos, savirealizacijos ir susitikimo su savo praeitimi, su savimi motyvai.

5. *Pavieniai vietiniai muziejaus lankytojai* nori gauti informaciją, konsultacijas, sužinoti naujoves bei galimybę pabūti ramybėje, pamąstyti.

Keičiantis visuomenei ir jos poreikiams, kai kurie mokslininkai įžvelgia muziejų vykdomos veiklos pokyčius ateityje. Ateitis, kaip šiais laikais manoma, nėra iš anksto nulemta – ją galima tam tikru mastu formuoti. Norint nustatyti galimus dėsningumus ir šį tą spręsti apie ateitį, reikia kuo tiksliau žinoti ne tik dabartinę padėtį, bet ir statistiškai įvertinti praeities faktus. Muziejai taip ne išimtis. Jie savo dabartine veikla gali daryti įtaką ateičiai. Anot Neil Postman, reikia muziejų, formuojančių žmonijos viziją, skirtingą nuo tos, kurią perša kiekviena reklamos agentūra ir kiekvieno politiko kalba. Geras muziejus visada atkreips dėmesį į tai, ką sunku ir galbūt netgi skaudu suvokti¹⁶⁷. Taigi kylant didžiuliam pavojui aplinkai ir tapatybės netekties grėsmei, muziejai yra pajėgūs visuomenei skiepyti stabilumą ir pasitikėjimą bei rodyti, kokia dabartinė padėtis ir kur link ji turi eiti.

Muziejaus lankomumo tyrimai Lietuvoje buvo atlikti šiek tiek daugiau nei prieš dešimtmetį. 2000 m. Lietuvos kūno kultūros akademijos Turizmo vadybos specialybės studentai atliko apklausą Kaune, prašydami atsitiktinai gatvėje sutiktų žmonių anketoje pažymėti tik vieną žodį, kuris, jų nuomone, susijęs su muziejumi. Deja, 90 proc. apklaustųjų pasirinko apibūdinimą „nuobodu“¹⁶⁸.

¹⁶⁵ Bėkšta A., Jarockienė N., Ko muziejuose ieško suaugusieji arba dar kartą apie muziejų lankytojų motyvaciją, *Lietuvos muziejai*, 2009, Nr. 1, p. 5.

¹⁶⁶ Ten pat, p. 7–9.

¹⁶⁷ Waidacher F., *Bendrosios muzeologijos metmenys*, Vilnius, 2007, p. 494–495.

¹⁶⁸ Bėkšta A., Jarockienė N., Ko muziejuose ieško suaugusieji arba dar kartą apie muziejų lankytojų motyvaciją, *Lietuvos muziejai*, 2009, Nr. 1, p. 7.

2004 m. buvo atlikti tyrimai, siekiant išsiaiškinti kultūros įstaigų reikalingumą Lietuvoje. Atliktų tyrimų metu paaiškėjo, jog antrojoje vietoje atsidūrė bibliotekos ir teatrai – apie pusė atsakiusių pažymėjo, kad bibliotekos (51 proc.) bei teatrai (50 proc.) jiems atrodo reikalingi ir visiškai patinka. Kritiškiausiai vertinami muziejai: mažiausiai daliai apklaustų žmonių (44 proc.) jie visiškai patinka ir atrodo esą reikalingi, o 9 proc. atsakiusių muziejus įvardija nereikalingais¹⁶⁹.

Dažnai kalbant su žmonėmis galima girdėti, kad muziejus tai tuščios salės, kuriose kabo ar stovi kažkokie eksponatai ir snūduriuoja arba mezga pensininkės prižiūrėtojos. Tai per ilgą laiką susiformavęs muziejų įvaizdis, kuriam pakeisti reikės didelių visų muziejų pastangų. Yra ir kita kategorija lankytojų, kurie ateina į kiekvieną muziejaus parodos atidarymą, į bet kokią organizuojamą renginį. Dauguma jų – tai tikrieji muziejaus draugai, kuriems rūpi muziejus ir tai, kas jame vyksta. Dalis iš jų eina todėl, kad per atidarymus nereikia pirkti bilieto¹⁷⁰.

Taigi toks muziejaus, kaip kultūros institucijos, neigiamas vertinimas verčia galvoti apie pokyčius. Muziejus turi keisti ne tik savo požiūrį į lankytojus, bet ir peržiūrėti savo veiklą. Žinoma, požiūrio pasikeitimui reikia nemažo laiko tarpo, tačiau, jei muziejai ir toliau liks tik institucija, kaupiančia eksponatus, muziejams gresia išnykimas. Muziejams reikia įdėti daugiau pastangų lankytojų tyrimams, kad rengiamos parodos, edukaciniai ir kitokie renginiai pritrauktų daugiau lankytojų, kurie galėtų rasti sau įdomių ekspozicijų, parodų ir veiklų. Reikia galvoti ne tik ką ir kaip rodo muziejus, bet ir kaip jis geriau pasiektų ir atkreiptų įvairių tikslinių grupių dėmesį¹⁷¹.

Tačiau ko lankytojai tikisi iš šiuolaikinio muziejaus? J. Packer ir R. Ballantyne (2002) atliko tyrimus trijose institucijose: muziejuje (gamtos ir kultūros), meno galerijoje (nuolatinė Australijos ir užsienio tapybos, skulptūros, grafikos, taikomojo meno ekspozicija) ir akvariume. Lankymosi priežasčių klausimą sudarė 40 klausimų, kurie apibendrinti penkiose kategorijose¹⁷²: *mokymasis ir atradimas* (poreikis atrasti naujus dalykus, išplėsti žinojimo ribas, patirti kažką naujo, neįprasta ir pan.), *pasivylus pasitenkinimas* (noras patirti džiaugsmą, maloniai praleisti laiką, jaustis laimingam ir pan.), *atsistatymas* (poreikis fiziškai ir protiškaite atsipalaiduoti, atsigaivinti nuo įtampos, streso ir pan.), *socialinė sąveika* (poreikis praleisti laiką su draugais ir šeima, bendrauti, užmegzti ryšius ir pan.), *saviraiška ir savęs aktualizavimas* (poreikis padaryti dalykus prasmingesnius, mesti iššūkį savo galimybės, patirti pasiekimo jausmą, ugdyti savivoką ir pan.).

Siekiant padidinti lankytojų skaičių muziejuje, pirmiausia reikia išsiaiškinti, dėl kokių priežasčių jie lankosi muziejuose. Be abejo, žmonės yra labai skirtingi, todėl ir muziejaus lankymo

¹⁶⁹ Bėkšta A., Jarockienė N., Ko muziejuose ieško suaugusieji arba dar kartą apie muziejų lankytojų motyvaciją, *Lietuvos muziejai*, 2009, Nr. 1, p. 5.

¹⁷⁰ Ten pat, p. 7.

¹⁷¹ Ten pat, p. 9.

¹⁷² Ten pat, p. 6.

priežastys taip pat gali skirtis. Dažniausiai išskiriamos trys pagrindinės *lankymosi muziejuje priežastys*¹⁷³:

1. Laisvalaikio praleidimas ir siekis gerai praleisti laiką. Daugumai lankytojų muziejaus lankymas – tai vienas iš laisvalaikio praleidimo būdų, konkuruojantis su noru nuvykti į koncertą, apsilankyti teatre ar kitoje kultūros organizacijoje. Ko lankytojai siekia? Atsipalaiduoti, pabūti neįprastoje, nekasdienėje aplinkoje, praleisti laisvą laiką su draugais ar šeimos nariais.

2. Socialinis ritualas. Šie lankytojai gali siekti patikrinti turimas žinias arba jas pagilinti.

3. Savęs tobulinimas. Šie muziejaus lankytojai dažnai kryptingai renka informaciją apie naujas parodas, pristatymus, muziejų ekspozicijų atnaujinimą. Taip pat domisi konkrečiomis meno, kultūros vertybėmis.

Kalbant apie Lietuvos muziejus, šiandien muziejai stengiasi sudominti ne vien ekspozicijomis – ieškoma ir kitokių formų, kitų galimybių pritraukti lankytojų. Muziejus turi, kiek gali, prisidėti prie pilietiškumo, istorinės savimonės formavimo ir pan. Tad įvairūs renginiai sudaro sąlygas didelei miniai vienu metu ką nors pasakyti tiek apie savo miestą, tiek apie istoriją. Gerame muziejuje turi dirbti geri vadybininkai, turi būti ruošiamos ne tik parodos, bet ir renginiai, kurie padeda suformuoti konkretaus muziejaus bendruomenę. Taip pat muziejai turi pabrėžti savo išskirtinumą¹⁷⁴. Muziejus, kaip ir bet kuri kultūros organizacija, disponuoja tam tikrais ištekliais. Tai yra erdvės, eksponatai – tai, ką muziejus siūlo lankytojui. Paslaugos teikimas – kryptingas, planuotas veiksmas, galintis padidinti muziejaus lankomumą. Čia vienodai svarbūs trys pagrindiniai elementai: muziejaus pristatymas, kultūros produktas, auditorija (lankytojai)¹⁷⁵.

Muziejų portalo Muziejai.lt redaktorė Danutė Mukienė teigia, jog „tarptautiniai tyrimai rodo, kad labiausiai lankomi unikalūs muziejai. Lietuvos muziejai neturi sukaupę ypatingų vertybių, tačiau kiekviename muziejuje lankytojas gali rasti, kas jam yra svarbu. Muziejaus darbuotojai turi akcentuoti, kuo jų muziejus yra išskirtinis iš kitų tiek Lietuvoje, tiek pasaulyje. Pavyzdžiui, turime liaudies meną, kuris tikrai stebina pasaulį.“¹⁷⁶

D. Mukienė pabrėžia, kad pokalbis apie muziejų interneto svetainių lankomumą turėtų prasidėti nuo išryškavimo, kas apskritai yra muziejus ir kokia yra jo misija. Jos teigimu, muziejus pirmiausia kaupia vertybes, kurioms valstybė teikia prioritetą. Taip pat labai svarbus dalykas – sudaryti žmonėms galimybę gauti informacijos apie tas vertybes, susipažinti (t. y. parodos, renginiai). Tobulėjant informacinėms technologijoms, viena iš priemonių pritraukti lankytojus,

¹⁷³ Bartkutė R., *Muziejaus lankomumo didinimas nekeičiant muziejaus fizinių charakteristikų*, www.museums.lt/Ateitis/images/Kurkime.../leidinys_63_68.pdf, [prieiga per internetą, žr. 2011 03 30].

¹⁷⁴ Kutkaitytė M., *Šiandien žmonės muziejus lanko internete*, <http://pramogos.delfi.lt/archive/print.php?id=18129378>, [prieiga per internetą, žr. 2010 12 02].

¹⁷⁵ Bartkutė R., *Muziejaus lankomumo didinimas nekeičiant muziejaus fizinių charakteristikų*, www.museums.lt/Ateitis/images/Kurkime.../leidinys_63_68.pdf, [prieiga per internetą, žr. 2011 03 30].

¹⁷⁶ Kutkaitytė M., *Šiandien žmonės muziejus lanko internete*, <http://pramogos.delfi.lt/archive/print.php?id=18129378>, [prieiga per internetą, žr. 2010 12 02].

padaryti muziejus labiau prieinamais, yra internetas. Vis rečiau didžioji visuomenės dalis į muziejus neateina. Muziejų portalo Muziejai.lt redaktorė sako, kad nedaug Lietuvoje yra muziejų, kurių sukauptos vertybės traukia lankytojus, todėl kurdama internetinę informaciją apie muziejus portalo Muziejai.lt komanda mąsto apie žmones, kurie į muziejų galbūt ir visai neateis¹⁷⁷.

Taigi vis dažniau galima pastebėti, kad muziejus jau nėra ta institucija, kurioje buvo lankomasi vien mokymosi tikslais. Šiandien muziejus yra pramogų ir laisvalaikio praleidimo vieta, galinti lankytojams pasiūlyti platų užsiėmimų spektrą.

3.2. Muziejų modernizavimo programa

Muziejų modernizavimo programos įgyvendinimą iniciavo Lietuvos muziejų asociacija. Ši programa – konkretus Lietuvos posūkis link muziejaus modernėjimo. 2007 m. kovo 14 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu buvo patvirtinta Muziejų modernizavimo programa, truksianti iki 2015 m., kuria siekiama atnaujinti Lietuvos muziejų infrastruktūrą bei aktyvinti jų veiklą. Programos paskirtis – „ugdyti visuomenės istorinę savimonę, kokybiškai atnaujinti muziejų veiklą ir sudarius jiems sąlygas tinkamai kaupti, saugoti ir populiarinti istorijos, literatūros, kultūros, meno, gamtos, mokslo ir technikos paveldo objektus, kad visuomenė galėtų įvairiapusiškiau pažinti kultūros paveldą ir ugdyti savo narių kūrybiškumą“¹⁷⁸. Šioje programoje dalyvauja nacionaliniai, respublikiniai ir savivaldybių muziejai, įsteigti kaip biudžetinės įstaigos. Programoje numatyti du pagrindiniai tikslai, kuriais siekiama sudaryti muziejuose sąlygas tinkamai kaupti, saugoti, restauruoti, eksponuoti ir apsaugoti kultūros vertybes bei ugdyti visuomenės kūrybiškumą, kokybiškai atnaujinti muziejų veiklą¹⁷⁹.

Artimiausius aštuonerius metus valstybė įsipareigojo skirti didesnę dėmesį muziejams, numatydama lėšas biudžete jų atnaujinimo projektams. Preliminariais skaičiavimais programos įgyvendinimui reikės apie 437 milijonų litų. Šios lėšos yra nukreipiamos 4 pagrindinių krypčių įgyvendinimui¹⁸⁰:

1. muziejų pastatų sutvarkymui, apsaugos sistemų modernizavimui bei muziejinėms reikmėms atitinkančios ekspozicijų ir saugyklų įrangos įsigijimui;
2. muziejų rinkinių pildymui naujais eksponatais, lituanistinių kultūros vertybių paieškai užsienyje ir Lietuvos muziejuose sukauptų vertybių restauravimui;
3. integralios muziejų informacinės sistemos LIMIS įdiegimui ir rinkinių skaitmeninimui, kurie visų šalies muziejų fondus padės sutelkti į vieningą duomenų bazę, leisiančią ne tik optimizuoti

¹⁷⁷ Kutkaitytė M., *Šiandien žmonės muziejus lanko internete*, <http://pramogos.delfi.lt/archive/print.php?id=18129378>, [prieiga per internetą, žr. 2010 12 02].

¹⁷⁸ *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa, 2007 03 14, Nr. 275, www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=37223*, [prieiga per internetą, žr. 2010 05 15].

¹⁷⁹ Ten pat.

¹⁸⁰ Pileckaitė R., *Muziejų modernizavimo programa – impulsas keistis ar laukti*, *Lietuvos muziejai*, 2007, Nr. 1, p. 5.

muziejininkų darbą, įvedant kompiuterinę eksponatų apskaitą pagal nustatytus standartus, bet ir suteiksiančią visai kito kokybinio lygmens prieigą muziejuose sukauptomis vertybėmis besidomintiems tyrinėtojams bei daugeliui kitų naudotojų;

4. edukaciniams projektams, kurie skirti ne tik įvairių amžiaus grupių muziejų lankytojams, bet ir pačių muziejininkų gebėjimų tobulinimui bei jų vykdomos veiklos analizei ir vertinimui.

Ko tikimasi įgyvendinant Muziejų modernizavimo programą? Įgyvendinus Muziejų modernizavimo programą, tikimasi, jog muziejų rinkiniai bus papildyti vertingais eksponatais; bus atnaujinti muziejų pastatai, pastatyta naujų pastatų, įrengtos ekspozicijos, saugyklos, restauravimo dirbtuvės; bus modernizuota muziejinių vertybių apsauga, saugojimas ir apskaita; tobulės muziejų personalo kvalifikacija; muziejų rinkiniai bus prieinami visuomenei tiek tiesiogiai, tiek naudojantis informacinėmis technologijomis; muziejai taps patrauklia mokymosi, kultūrinio turizmo, laisvalaikio, socialinės integracijos vieta¹⁸¹.

Be to, tikimasi, jog Muziejų modernizavimo programa prisidės Lietuvoje įtvirtinant naują požiūrį į muziejaus instituciją, šiuolaikinio muziejaus veiklą siejant ne vien su tradicinėmis – vertybių kaupimo ir saugojimo, bet ir kultūros, švietimo bei informacijos skleidimo funkcijomis. Kartu ji leis muziejams plėsti lankytojams teikiamas paslaugas, skatins gerinti jų kokybę, tokiu būdu padarydama juos konkurencingais kultūros paslaugų teikėjais, prisidedančiais prie atviros, demokratiškos, šviestis ir mokytis visą gyvenimą nusiteikusios šiuolaikinės visuomenės kūrimo. Programos vykdymo priemonėse taip pat numatyta pirmą kartą Lietuvoje sukurti muziejų vertinimo bei muziejininkų kvalifikacijos kėlimo sistemą, šalies mastu iširti restauruotinių eksponatų poreikį ir parengti restauravimo darbų finansavimo taisykles¹⁸².

3.3. Materialusis muziejų modernizavimas

Dabartinė muziejų būklė yra gana keblė. Daugelio muziejų pastatai ir patalpos neatitinka šiuolaikinio muziejaus reikalavimų, jie įsikūrę nepritaikytuose pastatuose: dvaruose, gyvenamuosiuose namuose, administraciniuose pastatuose ir panašiai. Dauguma muziejų įsikūrę pastatuose, kurie yra kultūros paveldo objektai. Šiems pastatams reikia skirti ypač daug dėmesio. Specialiai muziejinei paskirčiai projektuotų pastatų tik vienetai. Daug kur nepakanka erdvės ir eksponatams, ir lankytojams, ir darbuotojams. Patalpų būklė neleidžia tinkamai saugoti ir pristatyti sukauptų vertybių, o kai kada yra rimta kliūtis prie vertybių prieiti ar net kelia pavojų jų

¹⁸¹ *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa, 2007 03 14, Nr. 275, www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=37223, [prieiga per internetą, žr. 2010 05 15].*

¹⁸² Pileckaitė R., Muziejų modernizavimo programa – impulsas keistis ar laukti, *Lietuvos muziejai*, 2007, Nr. 1, p. 7.

išlikimui¹⁸³. Todėl siekiant pagerinti šią situaciją, vienas iš Muziejų modernizavimo programos uždavinių yra „modernizuoti muziejų materialinę bazę“¹⁸⁴.

Nuo 2007 m. vykdomi pastatų atnaujinimo darbai keturiolikoje Lietuvos muziejų arba jų filialų (iš viso už daugiau nei 37 mln. litų), iš jų pagal Muziejų modernizavimo programą – devyniuose (iš viso už daugiau nei 12 mln. litų). Rekonstravimo darbai tęsiami arba pradėti¹⁸⁵: Lietuvos nacionaliniame muziejuje; Lietuvos dailės muziejaus Nacionalinėje dailės galerijoje; Prano Gudyno restauravimo centre; M. K. Čiurlionio dailės muziejuje; Vytauto Didžiojo karo muziejuje; Maironio lietuvių literatūros muziejuje; Tado Ivanausko zoologijos muziejuje; Lietuvos jūrų muziejuje; Šiaulių „Aušros“ muziejuje; Liaudies buities muziejuje Rumšiškėse; Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato istorijos muziejuje; Vaclovo Into akmenų muziejuje Mosėdyje; Jono Basanavičiaus sodyboje Ožkabaliuose (Vilkaviškio rajonas); Kazio Būgos memorialiniame muziejuje Zarasų rajone.

2008 m. tęsti muziejų pastatų rekonstravimo darbai bei papildomai įtraukti 8 nauji objektai – Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus, Šiaulių „Aušros“ muziejaus Fotografijos muziejus, Klaipėdos Mažosios Lietuvos istorijos muziejus, Lietuvos etnokosmologijos, Lietuvos geologijos, Kupiškio etnografijos, Lietuvos karaimų bendruomenės muziejus, Užutrakio dvaro sodyba¹⁸⁶.

Dėl muziejų pastatų būklės pagerinimo galima pateikti keletą konkrečių pavyzdžių. Vienas jų – Šiaulių „Aušros“ muziejus. Šiaulių „Aušros“ muziejaus direktoriaus pavaduotojos muziejininkystės reikalams V. Šiukščienės teigimu, muziejuje „pagal Muziejų modernizavimo programą, vykdomė 2 projektus <...> yra Frenkelio rūmų ir aplinkos, parko restauravimas ir rekonstravimas ir Fotografijos muziejaus restauravimas. Tai jeigu tiesiai ir siaurai žiūrėt, tai yra pastatų ir aplinkos sutvarkymas.“¹⁸⁷ Remiantis Muziejų modernizavimo programos 3 priedu „Preliminarus lėšų poreikis 2007–2015 metais respublikinių muziejų pastatams rekonstruoti, kapitaliniam ir paprastajam jų remontui atlikti, naujiems pastatams statyti ir ilgalaikiam turtui įsigyti“ Šiaulių „Aušros“ muziejaus Chaimo Frenkelio vilos (Vilniaus g. 74, Šiauliai) rekonstrukcijai turėjo būti skirta 6586 tūkst. litų. Tuo tarpu Fotografijos muziejaus (Vilniaus g. 140, Šiauliai) kapitaliniam remontui preliminariai turėjo būti skirta 1135 tūkst. litų¹⁸⁸. Anot V. Šiukščienės, „nuo 2007 iki 2010 metų Frenkelio rūmų rekonstravimui ir parko sutvarkymui dabar

¹⁸³ *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa, 2007 03 14, Nr. 275, www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=37223*, [prieiga per internetą, žr. 2010 05 15].

¹⁸⁴ Ten pat.

¹⁸⁵ Mukienė D., Muziejinių vertybių skaitmeninimas ir automatizuota apskaita, *Lietuvos muziejai*, 2009, Nr. 2, p. 6 – 7.

¹⁸⁶ Pileckaitė R., Muziejų modernizavimo programa – impulsas keistis ar laukti, *Lietuvos muziejai*, 2007, Nr. 1, p. 6.

¹⁸⁷ Žiūrėti 7 priedą. Interviu su Šiaulių „Aušros“ muziejaus direktoriaus pavaduotoja muziejininkystės reikalams Virginija Šiukščiene.

¹⁸⁸ *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa, 2007 03 14, Nr. 275, 3 priedas Preliminarus lėšų poreikis 2007–2015 metais respublikinių muziejų pastatams rekonstruoti, kapitaliniam ir paprastajam jų remontui atlikti, naujiems pastatams statyti ir ilgalaikiam turtui įsigyti, www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=37223*, [prieiga per internetą, žr. 2010 05 15].

yra gauta 7,5 milijono litų ir tiek praktiškai yra įsavinta. O bendras šio projekto biudžetas, nes dar ir anksčiau vyko, kaip minėjau, kai dar nebuvo Muziejų modernizavimo programos, tai yra maždaug 10,5 milijono litų. Atitinkamai yra ir su Fotografijos muziejaus renovavimu. Įsavinta yra kol kas tikrai nedaug 1,8 milijono litų, o bendras projekto biudžetas yra 7,2 milijono litų.¹⁸⁹

Apie tinkamų sąlygų sudarymą kultūros vertybių kaupimui, saugojimui, restauravimui ir eksponavimui, Šiaulių „Aušros“ muziejaus direktoriaus pavaduotoja V. Šiukščienė teigė, jog *„įvykdžius šitą projektą – Frenkelio rūmų sutvarkymo ir pritaikymo muziejinėms reikmėms, tai pagerėjo dalies eksponatų fondų eksponavimo sąlygos, ir dalies eksponatų rinkinių saugojimo sąlygos. Tų, kurių saugyklos buvo ten įrengtos. Baigiant vykdyti projektą „Šiaulių „Aušros“ muziejaus Ch. Frenkelio rūmų parko ir pastatų rekonstravimas“ buvo sudarytos tinkamos sąlygos dalies, pavyzdžiui, Dailės skyriaus visų rinkinių, dalies Istorijos, Technikos istorijos, Etnografijos skyrių, muziejaus eksponatų saugojimui. Tinkamos sąlygos sudarytos ir eksponavimui. Dailės ir Istorijos skyrių eksponatų rinkinių pagrindu parengtos naujos ekspozicijos – „Pirkliai Frenkeliai“, „Provencijos dvaras ir miestas“. Ch. Frenkelio viloje į naujas patalpas perkeltas Restauravimo centras.“*

Molėtų krašto muziejus taip pat dalyvauja Muziejų modernizavimo programoje. Tačiau kol kas modernizacija dar nepalietė muziejaus. Muziejaus direktorės Viktorijos Kazlienės teigimu, ateityje planuojama modernizuoti pastatą. Tačiau *„suma dar nėra žinoma. Planuojama 6mln. trims Molėtų raj. kultūros įstaigoms, nes jos visos yra po vienu stogu. Šiuo metu jau vyksta mūsų padalinio Ežerų žvejybos muziejaus pilna pastatų rekonstrukcija Mindūnuose, panaudojant ES lėšas – 3 mln. Esame teikę kito padalinio – Etnografinės sodybos ir dangaus šviesulių stebyklos projektą, kuris nebuvo finansuotas.“¹⁹⁰*

Tuo tarpu Lietuvos dailės muziejuje pagal Muziejų modernizavimo programą *„faktiškai vykdomi visi programos 28 punkte nurodomi uždaviniai.“¹⁹¹* Į 28 Muziejų modernizavimo programos punktą įeina muziejų materialinės bazės modernizavimas, muziejų rinkinių papildymas naujais eksponatais, muziejinių vertybių restauravimas, muziejų informacinės bazės stiprinimas, moderniomis priemonėmis ir technologijomis šalies muziejų rinkinių aktualizavimas ir užtikrinimas, kad visuomenė turėtų galimybę susipažinti su suskaitmenintu kultūros paveldu ir informacija apie jį, sąlygų šviestis ir mokytis visą gyvenimą muziejuose sudarymas, muziejinių gebėjimų teikti profesionalias paslaugas ugdymas ir taip prisidėjimas prie mokymosi, turizmo ir

¹⁸⁹ Žiūrėti 7 priedą. Interviu su Šiaulių „Aušros“ muziejaus direktoriaus pavaduotoja muziejininkystės reikalams Virginija Šiukščiene.

¹⁹⁰ Žiūrėti 10 priedą. Molėtų krašto muziejaus direktorės Viktorijos Kazlienės požiūris į Muziejų modernizavimo programą.

¹⁹¹ Žiūrėti 9 priedą. Lietuvos dailės muziejaus vyriausios ekonomistės Nerijos Perlavičiūtės požiūris į Muziejų modernizavimo programą.

socialinės integracijos¹⁹². Tiesa, į klausimus atsakinėjo ne muziejaus direktorius, o muziejaus vyriausioji ekonomistė Nerija Perlavičiūtė. Tačiau ji neišplėtojo šio teiginio, kaip atliekami 28 Muziejų modernizavimo programos punkte nurodyti uždaviniai.

Dauguma muziejų susidūrė su finansavimo trūkumu arba išvis jo negavimu. Pavyzdžiui, Biržų krašto „Sėla“ muziejaus direktoriaus Gintaro Butkevičiaus teigimu, *„nors mūsų muziejus ir yra įtrauktas į muziejų modernizavimo programą, bet negavome iš jos nei lito.“*¹⁹³ Remiantis Muziejų modernizavimo programos 4 priedu „Preliminarus lėšų poreikis 2007–2015 metais savivaldybių muziejų pastatams rekonstruoti, kapitaliniam ir paprastajam jų remontui atlikti, naujiems pastatams statyti ir ilgalaikiam turtui įsigyti“ Biržų krašto „Sėla“ muziejui pastato (J. Radvilos g. 3, Biržai) kapitaliniam remontui turėjo būti skirta 3268 tūkst. litų¹⁹⁴. Tačiau muziejaus direktorius teigia, jog *„tie darbai, kurie buvo numatyti rengiant šią programą (pilies rūmų pamatų ir sienų stiprinimas ir t.t.) buvo atlikti iš kitos paramos lėšų – Norvegų ir Šiaurės šalių ekonominės erdvės finansinio mechanizmo. Dar kiti darbai (rūmų langų keitimas ir t.t.) atlikti ES struktūrinių fondų lėšomis (taip pat ne per modernizavimo programą).“*¹⁹⁵ Lietuvos dailės muziejaus vyriausioji ekonomistė taip pat teigia, jog skiriamų lėšų pagal Muziejų modernizavimo programą *„kaip visada nepakanka, o ypač dabartinės krizės metu.“*¹⁹⁶

Modernizuoti reikia ne tik muziejų pastatus. Pasenusios ekspozicijos nepatrauklios visuomenei, neskatina jos kūrybiškumo, trukdo tinkamai naudoti muziejų šviečiamąjį ir ekonominį potencialą¹⁹⁷. Todėl remiantis Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programos įgyvendinimo priemonių 1 priedu, viena iš priemonių, norint pagerinti muziejaus veiklą, numatoma muziejų rinkinius papildyti naujais eksponatais. Todėl reikia įsigyti šalies ir jos kultūros istorijai svarbių eksponatų bei ieškoti Lietuvos kultūros vertybių užsienyje. Šiai veiklai vykdyti buvo numatoma skirti 4500 tūkst. lt (3600 tūkst. lt šalies vertybių įsigijimui ir 900 tūkst. lt vertybių įsigijimui užsienyje)¹⁹⁸.

¹⁹² *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa, 2007 03 14, Nr. 275, www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=37223, [prieiga per internetą, žr. 2010 05 15].*

¹⁹³ Žiūrėti 8 priedą. Biržų krašto „Sėla“ muziejaus direktoriaus Gintaro Butkevičiaus požiūris į Muziejų modernizavimo programą.

¹⁹⁴ *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa, 2007 03 14, Nr. 275, 4 priedas. Preliminarus lėšų poreikis 2007–2015 metais savivaldybių muziejų pastatams rekonstruoti, kapitaliniam ir paprastajam jų remontui atlikti, naujiems pastatams statyti ir ilgalaikiam turtui įsigyti, www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=37223, [prieiga per internetą, žr. 2010 05 15].*

¹⁹⁵ Žiūrėti 8 priedą. Biržų krašto „Sėla“ muziejaus direktoriaus Gintaro Butkevičiaus požiūris į Muziejų modernizavimo programą.

¹⁹⁶ Žiūrėti 9 priedą. Lietuvos dailės muziejaus vyriausios ekonomistės Nerijos Perlavičiūtės požiūris į Muziejų modernizavimo programą.

¹⁹⁷ *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa, 2007 03 14, Nr. 275, www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=37223, [prieiga per internetą, žr. 2010 05 15].*

¹⁹⁸ *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa, 2007 03 14, Nr. 275, 1 priedas. Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 metų programos įgyvendinimo priemonės, www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=37223, [prieiga per internetą, žr. 2010 05 15].*

Kalbant apie lėšų gavimo šaltinius, pastatų renovavimas ir naujos ekspozicijų bei saugyklų įrangos įsigijimas dotuojami iš Valstybės investicijų programos ir savivaldybių biudžeto. Kultūros ministerijos įsteigtų muziejų apsaugos stiprinimas ir eksponatų įsigijimas – iš Kultūros ministerijos lėšų¹⁹⁹.

Taigi pastatų renovavimas ar kapitalinis jų remontas neįmanomas be lėšų. Bene kiekvienas muziejus įvardija lėšų stygių, kaip vieną iš Muziejų modernizavimo programos trūkumų. Lėšų stygius liečia ir naujų eksponatų įsigijimo klausimą. Nors kai kurie muziejai ir yra įtraukti į Muziejų modernizavimo programą, tačiau realių jos skiriamų lėšų negavo. Būtent dėl to kai kurie muziejų pastatai buvo rekonstruoti ne iš Muziejų modernizavimo programos lėšų, o lėšomis, gautomis iš kitų projektų.

3.4. Nematerialusis muziejų modernizavimas

Siekiant ugdyti visuomenės kūrybiškumą, kokybiškai atnaujinus muziejų veiklą, įgyvendinamos kelios priemonės. Pirmiausia Muziejų modernizavimo programoje buvo numatyta parengti, kultūros ministro įsakymu patvirtinti ir vykdyti muziejinių vertybių skaitmeninimo veiksmų planą, kuris moderniomis priemonėmis ir technologijomis leistų aktualizuoti šalies muziejų rinkinius ir užtikrintų visuomenei galimybę susipažinti su skaitmenizuotu kultūros paveldu ir informacija apie jį.

Be abejo, muziejuose siekiama sudaryti sąlygas šviestis ir mokytis visą gyvenimą. Švietimas ir mokymasis vykta per šviečiamąsias programas²⁰⁰. Tuo tarpu Raseinių krašto istorijos muziejaus direktorė B. Kulpinskaitė teigia, jog muziejus gali ugdyti istorinę savimonę bei visuomenės kūrybiškumą. Anot muziejaus direktorės, „muziejus užima aiškią poziciją istorinių datų ir įvykių minėjime, ekspozicijomis, parodomis ir kita veikla, orientuota ne tik į socialinius partnerius, bet ir į visuomenę.²⁰¹“ Visuomenės kūrybiškumas gali būti ugdomas „kultūros programomis, betarpišku bendradarbiavimu.²⁰²“

Norint kokybiškai atnaujinti muziejų veiklą, modernizavimas liečia ir muziejininkus. Todėl siekiama ugdyti muziejininkų gebėjimus teikti profesionalias paslaugas ir taip prisidėti prie

¹⁹⁹ Pileckaitė R., Muziejų modernizavimo programa – impulsas keistis ar laukti, *Lietuvos muziejai*, 2007, Nr. 1, p. 6.

²⁰⁰ *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa, 2007 03 14, Nr. 275, I priedas. Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 metų programos įgyvendinimo priemonės, www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=37223, [prieiga per internetą, žr. 2010 05 15].*

²⁰¹ Žiūrėti 11 priedą. Raseinių krašto istorijos muziejaus direktorės Birutės Kulpinskaitės požiūris į muziejų modernizavimo procesą.

²⁰² Žiūrėti 11 priedą. Raseinių krašto istorijos muziejaus direktorės Birutės Kulpinskaitės požiūris į muziejų modernizavimo procesą.

mokymosi, turizmo ir socialinės integracijos²⁰³. Visus paminėtus aspektus galima įvardinti kaip nematerialųjį muziejų modernizavimą.

3.4.1. Muziejininkų gebėjimų tobulinimas

Muziejų modernizavimo programoje vienas iš keliamų tikslų skamba taip: „*ugdyti visuomenės kūrybiškumą, kokybiškai atnaujinus muziejų veiklą.*“²⁰⁴ Norint kokybiškai atnaujinti muziejų veiklą, reikia įgyvendinti vieną iš programoje iškeltų uždavinių: „*ugdyti muziejininkų gebėjimus teikti profesionalias paslaugas ir taip prisidėti prie mokymosi, turizmo ir socialinės integracijos.*“²⁰⁵

Lietuvos muziejų asociacijos kuruojami mokymai, vykę pagal dvejų metų kvalifikacijos kėlimo projektą „XXI amžiaus muziejininkų kompetencijos ir gebėjimų ugdymas“, turėtų padėti įgyvendinti Muziejų modernizavimo programą. Anot R. Balzos, mokymų projekto metu išsiplėtė tarptautiniai ryšiai, nes paskaitas muziejininkystės temomis skaitantys dėstytojai iš Vakarų ir Vidurio Europos mokslo ir mokymo institucijų palaiko glaudžius ryšius su savo šalių muziejais, tiesiogiai dalyvauja jų plėtroje²⁰⁶.

Anoniminės mokymuose dalyvaujančių muziejininkų apklausos liudija, kad jie labai teigiamai vertina UAB „Organizacijų vystymo centras“ (toliau – OVC) lektorių vedamus vadybos užsiėmimus. OVC projektų vadovė Ramunė Radienė teigia, kad muziejininkai nustebino dėstytojus aktyvumu ir noru bendrąsias vadybos žinias kūrybiškai taikyti savo darbe. Ypač didelio muziejininkų susidomėjimo ir gerų vertinimų sulaukė temos „Įmonės kolektyvo sutelkimas ir mobilizavimas“ ir „Padalinių vadovų komandos kūrimo ir valdymo mokymai“.

Kur kas įvairesnių programos dalyvių vertinimų sulaukė profesinių mokymų lektoriai. Anot Lietuvos kultūros darbuotojų tobulinimosi centro muziejų profesinio mokymo projektų vadovės Banguolės Pelakauskienės, nuomonių įvairovė tokiu atveju neišvengiama dėl kultūrinių skirtumų. Skaityti paskaitas ir seminarus Lietuvos muziejininkams iš viso jau pakviesti aštuoni lektoriai iš užsienio: trys – iš Švedijos, du – iš Danijos ir po vieną iš Jungtinės Karalystės, Austrijos ir Latvijos²⁰⁷.

²⁰³ *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa, 2007 03 14, Nr. 275, 1 priedas. Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 metų programos įgyvendinimo priemonės, www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=37223, [prieiga per internetą, žr. 2010 05 15].*

²⁰⁴ *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa, 2007 03 14, Nr. 275, www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=37223, [prieiga per internetą, žr. 2010 05 15].*

²⁰⁵ *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa, 2007 03 14, Nr. 275, www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=37223, [prieiga per internetą, žr. 2010 05 15].*

²⁰⁶ Senapėdienė E., ES finansuojami mokymai padės įgyvendinti Lietuvos muziejų modernizavimo programą, *Lietuvos muziejai*, 2007, Nr. 1, p. 9.

²⁰⁷ Senapėdienė E., Profesiniai ir administraciniai muziejininkų mokymai baigiasi, *Lietuvos muziejai*, 2007, Nr. 2, p. 13 – 14.

Įgyvendinus kompetencijos ir gebėjimų ugdymo programą atsiras daugiau žmonių, galinčių rengti regionines ir tarptautines kultūros programas. 2007 m. išklausus minėtos programos kursus, vadovaujantis įgytomis žiniomis ir patirtimis, Šiaulių „Aušros“ muziejuje Chaimo Frenkelio rūmuose buvo atidaryta ekspozicija „Frenkeliai“. Kuriant ekspoziciją buvo naudinga išgirsti tuo metu pagal mokymų programą paskaitas skaičiusios filosofijos mokslų daktarės Hadwig Kraeutler, žinomos muziejininkystės specialistės iš Austrijos, pastabas ir komentarus. Išklaustytos programos žinias kuriant parodą „XIX a. afišos“ pritaikė Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus. Paskaitų metu išgirstą informaciją pritaikė Alytaus kraštotyros muziejus, kurdamas ekspoziciją „Alytus Lietuvos ir Lenkijos archyvų dokumentuose“²⁰⁸.

Be to, pagal įvairias programas į užsienį tobulintis ir gilinti profesines žinias galėjo išvykti daugiau muziejininkų. Paskutinis projektas, kuriame Lietuvos muziejų asociacija dalyvavo kaip partneris ir išsiuntė šešis muziejininkus stažuotis į Švedijos Jamtli krašto muziejų, buvo „Mokausi ir mokau muziejuje“. Šį projektą, vykdytą kartu su Lietuvos liaudies buities muziejumi ir VšĮ „Rumšiškių dvaro akademija“, finansavo Leonardo da Vinči programa²⁰⁹.

2008 m. sausį teikta paraiška Europos socialinio fondo agentūrai dėl papildomo finansavimo muziejų specialistų kvalifikacijai kelti. „Atsiradus galimybei gauti papildomą paramą darbuotojų kvalifikacijos kėlimo projektui, septyni projekto partneriai pareiškė norą toliau investuoti į žmogiškuosius išteklius“, – sako projekto vadovė ir Lietuvos muziejų asociacijos atsakingoji sekretorė Lolita Valužienė. Lietuvos muziejų asociacijos atsakingoji sekretorė sako, kad siekiant deramai įgyvendinti šių metų kovą Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą 2007–2015 m. Muziejų modernizavimo programą, muziejininkams būtina susipažinti su kitų valstybių muziejų patirtimi, ypač tokių šalių kaip Jungtinė Karalystė, kurios muziejai yra savo srities lyderiai pasaulio mastu. Tam padėtų muziejų darbuotojų stažuotčių programa, kuriai ir ketinama prašyti papildomos paramos iš Europos socialinio fondo. Projekto dalyviams šiuo metu itin aktualios ir administracinių gebėjimų ugdymo programos. Anot Lietuvos jūrų muziejaus direktorės Olgos Žalienės, vienas iš aktualiausių muziejams uždavinių – jų struktūros ir darbo organizavimo auditas, kuris leistų įvertinti struktūros efektyvumą ir padėtų gerinti darbą²¹⁰.

Anot Lietuvos jūrų muziejaus pavaduotojos, LMA valdybos pirmininko pavaduotojos, O. Žalienės, dar palyginti neseniai teiginys, kad versle galiojančios taisyklės ir veiklos modeliai gali būti sėkmingai taikomi muziejų darbe, būtų sukėlęs nuostabą ar net pasipiktinimą, tačiau dabar muziejininkai jau akivaizdžiai įsitikino, kad vykdydami savo pagrindinę – visuomeninę – misiją jie privalo vadovautis ekonomine logika. O. Žalienės teigimu, „muziejus turi uždirbti pinigus, kad

²⁰⁸ Senapėdienė E., ES remiamą mokymų projektą baigę muziejininkai džiugins naujomis parodomis, *Lietuvos muziejai*, 2007, Nr. 3, p. 11 – 12.

²⁰⁹ Ten pat, p. 12.

²¹⁰ Senapėdienė E., Muziejininkai prašys papildomos ES paramos mokymams, *Lietuvos muziejai*, 2007, Nr. 4, p. 11 – 12.

galėtų kuo geriau tenkinti visuomenės interesus. Tačiau uždirbti pinigus, skirtingai nei verslo struktūroms, muziejui nėra tikslas, o priemonė siekti strateginio tikslo – tarnauti visuomenei“. Mokymai padėjo muziejininkams suvokti skirtumą tarp vadybos, motyvuojančios darbuotojus komandiniam darbui siekiant strateginio tikslo, ir valdymo, ignoruojančio darbuotojų iniciatyvą bei kūrybingumą²¹¹.

Lietuvos 2006 – 2008 m. Bendrojo programavimo dokumento II prioriteto „Žmogiškųjų išteklių plėtra“ projektą „XXI amžiaus muziejininkų kompetencijos ir gebėjimų ugdymas“ mokymuose dalyvavo 320 asmenų iš 10-ies Lietuvos muziejų (Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus, Šiaulių „Aušros“ muziejaus, Trakų istorijos muziejaus, Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejaus, Lietuvos jūrų muziejaus, Kėdainių krašto muziejaus, Alytaus kraštotyros muziejaus, Mažosios Lietuvos istorijos muziejaus, Vilkaviškio krašto muziejaus ir Raseinių krašto istorijos muziejaus). Projektui įgyvendinti buvo parengtos 32 mokymų programos pagal keturias mokymų sritis: specifinės muziejininkystės temos, administracinių ir rinkodaros gebėjimų ugdymas, informacinių technologijų bei kalbų įgūdžių tobulinimas. Europos Sąjungos ir valstybės bendro finansavimo lėšomis įgyvendintas daugiau nei 3,88 mln. litų vertės projektas buvo labai reikšmingas indėlis tobulinant darbuotojų profesionalumą bei gerinant pačių muziejų valdymą²¹².

Pirmojo etapo sėkmingumas lėmė, jog Lietuvos muziejų asociacija nusprendė tęsti savo narių darbuotojų pradėtą ugdymo veiklą, panaudojant Europos Sąjungos lėšas pagal Lietuvos 2007 – 2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ įgyvendinimo priemonę „Žmogiškųjų išteklių tobulinimas viešajame sektoriuje“.

Šio projekto etapas orientuotas į tai, jog darbuotojai įgytų aktualiausių jiems kompetencijų ir žinių, užtikrinančių sėkmingą muziejų veiklą nuo valdymo iki lankytojų aptarnavimo, nuo direktoriaus iki salių prižiūrėtojo. Šalia specialiųjų profesinių mokymų muziejų darbuotojams numatyti ir užsienio (anglų) kalbos mokymai. Plečiantis muziejinių ryšių geografijai, ieškant pažangios muziejinės veiklos praktikos pavyzdžių, užsienio kalbos žinios tampa neatsiejamos nuo kasdienės muziejininkų veiklos. Bet kuris muziejaus darbuotojas, siekdamas tęsti savo darbą, privalo turėti ar įgyti šiuos bazinius bendruosius užsienio kalbos įgūdžius. Vienakalbis ir kompiuteriu negebantis naudotis darbuotojas – tolima muziejų kasdienybės praeitis²¹³.

Raseinių krašto istorijos muziejaus direktorės B. Kulpinskaitės teigimu, siekiant pagerinti muziejininkų kompetencijas, jiems reikia ugdyti novatorišką mąstymą. Muziejininkai neabejotinai

²¹¹ Senapėdienė E., Muziejininkai dalijosi profesinių mokymų patirtimi, aiškinosi ateities perspektyvas, *Lietuvos muziejai*, 2008, Nr. 2, p. 10.

²¹² Ten pat, p. 11.

²¹³ Mikailienė R., Ateities muziejams – kompetetingi darbuotojai, *Lietuvos muziejai*, 2009, Nr. 3., p. 10.

prisideda ir prie turizmo. Anot muziejaus direktorės, „muziejininkai yra gidai ir jie prisideda prie turizmo veiklų, tačiau būtinas daug aktyvesnis turizmo institucijų veikimas Lietuvoje.²¹⁴“

Įgyvendinamas tęstinis projektas atneš naudos ne tik daugiau negu 300 darbuotojų, bet ir padės efektyviau įgyvendinti nacionalinės reikšmės programas: Lietuvos muziejų modernizavimo programą, LR regionų plėtros programą, Etninės kultūros plėtros valstybinę programą, Nacionalinę turizmo plėtros programą.

Darbuotojų įgytos žinios bei įgūdžiai bus aktualūs bei naudojami tiesioginiame jų darbe, tad keliant kiekvieno darbuotojo darbo kokybę atskirai, gerinama ir projekte dalyvaujančio muziejaus veikla, o tuo pačiu didinamas jo pozityvus, sąmoningas poveikis visuomenei, gerinantis individų ir bendruomenių gyvenimo kokybę. Būtent tokio rezultato ir siekia projekte dalyvaujantys Lietuvos muziejai²¹⁵.

3.4.2. LIMIS programos kūrimas

Vieną iš Muziejų modernizavimo programoje keliamų uždavinių „moderniomis priemonėmis ir technologijomis aktualizuoti šalies muziejų rinkinius ir užtikrinti visuomenei galimybę susipažinti su skaitmenintu kultūros paveldu ir informacija apie jį²¹⁶“ siekiama įgyvendinti kuriant Lietuvos integralią muziejų informacinę sistemą (LIMIS). Tuo tikslu 2009 m. gegužės 20 d. Lietuvos Vyriausybė priėmė nutarimą „Dėl Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo, skaitmeninio turinio saugojimo ir prieigos strategijos patvirtinimo“ ir patvirtino šios strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2013 m. projektą. Vadovaujantis šiais dokumentais, 2009 m. pradėti parengiamieji LIMIS sukūrimo ir įdiegimo muziejuose darbai. Organizuoti ir kuruoti šią veiklos sritį pavesta nuo 2009 m. liepos 1 d. Lietuvos dailės muziejuje veikiančiam šio muziejaus filialui Lietuvos muziejų informacijos, skaitmeninimo ir LIMIS centras²¹⁷.

Iki šiol muziejinių vertybių apskaita buvo vykdoma ranka. Muziejinių vertybių apskaitos procesą puikiai apibūdino Šiaulių „Aušros“ muziejaus direktoriaus pavaduotoja muziejininkystės reikalams V. Šiukštienė. Ji teigia: „gaunama muziejinė vertybė. Ji yra įrašoma į muziejaus apskaitą ir tampa eksponatu. Nueina gana ilgą kelią, kol muziejinė vertybė tampa eksponatu. Ir yra apskaitoma ir visa tai vyko iki šiol tiktai ranka. Pirmiausia rašomas priėmimo – perdavimo aktas, toliau – gaunama eksponatų knyga arba gekas. Vėliau eksponatas yra nukreipiamas pagal rinkinių struktūrą į vieną ar kitą skyrių ir pagal rinkinio profilį yra įrašomas į inventarinę knygą. O po to

²¹⁴ Žiūrėti 11 priedą. Raseinių krašto istorijos muziejaus direktorės Birutės Kulpinskaitės požiūris į muziejų modernizavimo procesą.

²¹⁵ Mikailienė R., Ateities muziejams – kompetetingi darbuotojai, *Lietuvos muziejai*, 2009, Nr. 3., p. 11.

²¹⁶ *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa, 2007 03 14, Nr. 275, www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=37223*, [prieiga per internetą, žr. 2010 05 15].

²¹⁷ Saulevičius D., *Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos (LIMIS) apibūdinimas*, p. 24, <http://www.emuziejai.lt/LIMIS/apie-LIMIS.html>, [prieiga per internetą, žr. 2010 12 02].

*jau rašoma keletas kortelių, tam, kad jis būtų įtrauktas į kartoteką, ir būtų galima jį atrasti ir juo naudotis.*²¹⁸“

Taigi ateityje muziejininkams nebereikės penkiskart perrašinėti ranka eksponatų duomenis, norint jį įtraukti į kartoteką. LIMIS programa palengvins muziejininkų darbą, taupydama jų laiką ir jėgas.

Pagrindiniai LIMIS tikslai²¹⁹:

- naudojantis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis, kompiuteriais bei ryšio priemonėmis kaupti duomenis apie Lietuvos muziejuose saugomus eksponatus;
- automatizuoti muziejų eksponatų apskaitą, ją tvarkyti ir valdyti vadovaujantis vieningais standartais;
- sukurti bendro naudojimo klasifikatorius, tezasurus, raktažodžių ir personalijų žodynus, duomenų bazes, kaupiančias teksto ir vaizdo bei kitą skaitmeninę informaciją apie eksponatus, jų priklausomybę, ir užtikrinti keitimąsi duomenimis su kitomis informacinėmis sistemomis;
- teikti elektronines paslaugas, kuriomis naudodamasis vartotojas galėtų gauti informaciją apie Lietuvos muziejuose saugomus eksponatus;
- teikti duomenis visuomenei apie Lietuvos muziejuose saugomus eksponatus mokymo bei mokslinių tyrimų tikslais;
- teikti duomenis valstybės institucijoms apie Lietuvos muziejuose saugomus eksponatus;
- organizuoti Lietuvos muziejuose sukaupto kultūros paveldo pristatymą virtualiose Lietuvos ir užsienio šalių kultūros paveldo informacinėse sistemose.

Šia programa siekiama plėtoti atminties institucijose sukaupto ir saugomo kultūros paveldo objektų skaitmeninimą, kurti jo skaitmeninį turinį, atverti visuomenei kultūros vertybes, sudarant galimybes naudotis jomis nuotoline prieiga ir taip prisidėti prie lietuvių tautos kultūrinio tapatumo ir savitumo išsaugojimo, įgyvendinimo²²⁰.

Išskiriami du pagrindiniai etapai²²¹, kurių metu bus įgyvendinamas LIMIS programos kūrimas:

- Pirmajame LIMIS projekto įgyvendinimo etape (2009–2012 m.) planuojama sukurti informacinę sistemą ir įdiegti ją nacionaliniuose bei respublikiniuose muziejuose.
- Antrajame etape sistema turėtų būti įdiegta savivaldybių, žinybiniuose, privačiuose ir kt. muziejuose.

²¹⁸ Žiūrėti 7 priedą. Interviu su Šiaulių „Aušros“ muziejaus direktoriaus pavaduotoja muziejininkystės reikalams Virginija Šiukščiene.

²¹⁹ *Lietuvos integrali muziejų informacinė sistema (LIMIS)*, <http://www.emuziejai.lt/LIMIS/apie-LIMIS.html>, [prieiga per internetą, žr. 2010 12 02].

²²⁰ Mukienė D., Muziejinių vertybių skaitmeninimas ir automatizuota apskaita, *Lietuvos muziejai*, 2009, Nr. 2, p. 5.

²²¹ *Lietuvos integrali muziejų informacinė sistema (LIMIS)*, <http://www.emuziejai.lt/LIMIS/apie-LIMIS.html>, [prieiga per internetą, žr. 2010 12 02].

Dabartiniame pradiniam (pirmajame) etape aktualu suvienyti Lietuvos muziejininkų ir kitose atminties institucijose, mokslo įstaigose dirbančių specialistų pajėgas, kad pirmiausia, bendradarbiaujant su Kultūros ministerijos Informacinės visuomenės plėtros skyriaus specialistais, būtų išanalizuotas iki šiol muziejinių vertybių skaitmeninimo srityje atliktas darbas. Apsispręsti, kuriuo keliu toliau muziejai turi eiti, Kultūros ministerijai ir prie jos veikiančiai Muziejų tarybai padėjo Kultūros ministerijos iniciatyva UAB „Webmedia“ samdomų specialistų parengta Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos (LIMIS) sukūrimo galimybių studija. Muziejų taryba pritarė studijos autorių pasiūlymui pasirinkti iš keturių pasiūlytų galimų alternatyvų trečiąją, t. y. dėl šiandieninių poreikių jau neatitinkančios sistemos architektūros atsisakyti nuo 2004 m. Lietuvos dailės muziejuje kurtos Rinkinių informacinės sistemos (RIS), kurią buvo planuojama įdiegti (adaptuoti) visuose Lietuvos muziejuose (sistemą kūrė UAB „Alna“). LIMIS galimybių studijos autoriai trečiojoje alternatyvoje pasiūlė sukurti visiškai naują LIMIS, kuri grindžiama nauja technologine platforma. Kuriant šią sistemą, pasiūlyta pasinaudoti tik RIS sukaupta žinių baze. Pagrindinės šios alternatyvos užduotys: atlikti kompleksinę Lietuvos muziejų rinkinių apskaitos analizę, išnagrinėti RIS žinių bazę ir sukurti patikimą, integralią muziejų informacinę sistemą, gebančią tenkinti visus keliamus LIMIS reikalavimus²²².

Pirmaisiais projekto įgyvendinimo mėnesiams daugiausia dėmesio skirta toms veiklos sritims, kurių, rengiantis LIMIS sukūrimo ir įdiegimo muziejuose projektui, jau atidėti negalima. Bendradarbiaujant su Kultūros ministerijos Informacinės visuomenės plėtros skyriumi buvo parengta ir valstybiniam Lietuvos muziejams išsiuntinėta pasirengimo muziejinių eksponatų skaitmeninimui ir kompiuterinei apskaitai anketa. Į muziejų pateiktus duomenis numatyta atsižvelgti formuojant būsimus muziejinių vertybių skaitmeninimo, muziejų aprūpinimo skaitmeninimui būtina kompiuterine įranga planus. Pirmieji atsakymai į anketų klausimus rodo, kad visi muziejai nori dalyvauti kultūros paveldo objektų skaitmeninimo projektuose, visi nori, jog greičiau būtų sukurta LIMIS, dalis muziejų jau dalyvauja skaitmeninime, keletas iš jų – jau ir tarptautiniuose projektuose, tačiau šis darbas tarp muziejų nėra koordinuojamas ir skaitmeninimo srityje Lietuvoje neturima parengtų ir patvirtintų visiems muziejams privalomų kultūros paveldo objektų skaitmeninimo standartų. Tai su kiekviena diena vis labiau didina atskirtį tarp muziejų ir akivaizdžiai rodo, kad ateityje, kai muziejai skaitmeninimo srityje privalės dirbti pagal vienodus standartus, reikės daug papildomai dirbti koreguojant tai, kas buvo padaryta iki šiol²²³.

Tam, kad muziejai tinkamai pasirengtų LIMIS diegimui, adaptavimui muziejuose, eksponatų kompiuterinei apskaitai, muziejinių vertybių elektroninių katalogų kūrimui, LDM savo veiklą pradedančiame filiale formuojamas Metodinis skyrius, kuris, pasibaigus šių metų vasaros

²²² Mukienė D., Muziejinių vertybių skaitmeninimas ir automatizuota apskaita, *Lietuvos muziejai*, 2009, Nr. 2, p. 5.

²²³ Ten pat, p. 6 – 7.

atostogų sezonui, Lietuvos muziejininkus, dirbančius ir planuojančius dirbti kultūros paveldo objektų skaitmeninimo srityje, pradės kviešti į darbo grupių užsiėmimus, muziejininkų kvalifikacijos kėlimo seminarus, o lapkričio mėnesį – į Vilniuje numatytą surengti konferenciją, kurioje planuojama aptarti Lietuvos muziejuose sukauptą muziejinių vertybių skaitmeninimo praktiką, problemas, perspektyvas, skaitmeninimo, skaitmeninio turinio kūrimo, pateikimo ir sklaidos virtualioje erdvėje metodologijos ir metodikos klausimus, projekto „Muziejinių vertybių skaitmeninimo ir automatizuotos apskaitos gebėjimų ugdymas“ įgyvendinimo rezultatus.

Šiuo metu Lietuvoje yra steigiami papildomi LIMIS centrai. Šiaulių „Aušros“ muziejaus pavaduotojos V. Šiukščienės teigimu, *„yra įsteigti <...> LIMIS centras Vilniuje, ir yra Kaune, Šiauliuose ir Klaipėdoje įkurti papildomi centrai, kurie tiesiog padės tiems procesams greičiau ir tobuliau vykti. Mūsų centras aptarnaus aplink esančius muziejus. Kol kas į procesą yra įtraukti tik valstybiniai muziejai. Savivaldybių muziejai dar laukia savo eilės. Nes vėl gi tai yra labai didžiuliai pinigai. Tai yra kompiuteriai, skeneriai, kita technika. Todėl, kad pirmiausia turės būti užfiksuotas eksponato vaizdas ir surenkama bei tikslinama visa galima informacija. Sakykim, mes tą informaciją jau turim savo knygoje įrašę, bet tiesiog plėsim tą informaciją kiek galime. Rinksime ir šalutinę, ir tiesioginę pagrindinę informaciją.“²²⁴*

Keleri metai, kuriuos Lietuvos muziejai prarado, laukdami, kol jiems bus sukurta tinkama Lietuvoje naudoti ir su užsienio kultūros paveldo įstaigų informacinėmis sistemomis be didesnių problemų galinti sąveikauti informacinė sistema, yra palikę nemažai nuosėdų ir Lietuvos muziejus Europoje skaitmeninimo srityje stumtelėjo į atsiliekančiųjų gretas. Dėl to šiandien Lietuvos muziejams, kurie turi dideles potencines galimybes gerai dirbti ir skaitmeninimo srityje, būtina susitelkti, dirbti organizuotai, apgalvotai, perimant ir savo veikloje pritaikant užsienio šalies muziejuose ir kitose Lietuvos atminties institucijose sukauptą gerąją patirtį²²⁵.

Raseinių krašto istorijos muziejaus direktorė B. Kulpinskaitė teigia, jog LIMIS programos kūrimą paskatino siekimas *„aktualizuoti valstybės turtą – kilnojamąsias ir nekilnojamąsias kultūros vertybes.“²²⁶* Teigiamai LIMIS programos kūrimą ir jo reikšmę teigiamai vertina ir Šiaulių „Aušros“ muziejaus direktoriaus pavaduotoja muziejininkystės reikalams V. Šiukščienė. Pavaduotoja teigia, jog *„visi muziejai bus sujungti į bendrą sistemą, ir būdami Šiauliuose mes žinosim, kokie eksponatai vienos ar kitos temos yra Lietuvos dailės muziejuje, Nacionaliniame*

²²⁴ Žiūrėti 7 priedą. Interviu su Šiaulių „Aušros“ muziejaus direktoriaus pavaduotoja muziejininkystės reikalams Virginija Šiukščiene.

²²⁵ Mukienė D., Muziejinių vertybių skaitmeninimas ir automatizuota apskaita, *Lietuvos muziejai*, 2009, Nr. 2, p. 7.

²²⁶ Žiūrėti 11 priedą. Raseinių krašto istorijos muziejaus direktorės Birutės Kulpinskaitės požiūris į muziejų modernizavimo procesą.

Čiurliono dailės muziejuje ar dar kažkuriuose kituose muziejuose. Ir tai, be abejo, labai palengvins darbą, ir pačią apskaitą. Ji taps tobulesnė.²²⁷“

Taigi galutinai įgyvendinus LIMIS programą, muziejininkams bus palengvintas darbas vykdant muziejinių vertybių apskaitą. Muziejininkai galės kreipti daugiau dėmesio ir telkti jėgas kitų veiklų įgyvendinimui, siekiant muziejų modernizuoti.

3.4.3. Kultūros paveldo skaitmeninimas Latvijoje ir Lietuvoje.

Lyginamoji analizė

Kintant visuomenės poreikiams ir vis greičiau besivystančios technologijos paskatino atminties institucijų turimus objektus perkelti į virtualią erdvę, kurios pagalba kiekvienas norintis galėtų pasidomėti kultūros vertybėmis bei gauti informacijos apie jas.

Kultūros paveldo skaitmeninimas išskiriamas dėl to, kad tai yra viena iš Muziejų modernizacijos programos sudėtinių dalių. Muziejų modernizacija vyksta ir Latvijoje, todėl verta palyginti Lietuvos ir Latvijos skaitmeninimo procesą. Latvijos valstybės pasirinkimą lėmė tai, jog ji artimiausia Lietuvos kaimynė. Be to, Latvija, kaip ir Lietuva, išsivadavo iš Sovietų Sąjungos valdžios, ir abi valstybės (Lietuva 1990 m. kovo 11 d., Latvija 1991 m. rugpjūčio 21 d.) pradėjo vykdyti savarankišką valstybės valdymą bei organizuoti ekonominius, socialinius bei kultūrinius procesus.

Vystantis šiuolaikinėms technologijoms, kuriantis žinių visuomenei ir didėjant interneto reikšmei, Latvijoje įgyvendinamas didelis XXI a. projektas – „Latvijos kultūros paveldo portalas“. Pagrindinis jo tikslas – sukurti portalą, kuris kiekvienam interneto vartotojui sudarytų galimybę per viešą prieigą susipažinti su skaitmeniniais Latvijos kultūros paveldo ištekliais. „Latvijos kultūros paveldo portalą“ numatyta susieti su vieninga pasaulio ir Europos elektroninių duomenų baze. Jis turėtų tapti prieinamu plačiam pasaulio interneto vartotojų ratui.

Latvijos valstybės agentūra „Kultūros informacijos sistemos“ – įsteigta skaitmeninimo projektams visose atminties institucijose vykdyti. Ji yra atskaitinga Kultūros ministerijai. Agentūros tikslas – saugoti informacijos išteklius ir kultūros vertybes, esančias archyvuose, bibliotekose ir muziejuose bei teikti viešą prieigą prie jų. Ši agentūra vykdo projektus „Integruota valstybės bibliotekų informacijos sistema“, „Bendra valstybės archyvų informacijos sistema“, „Jungtinis nacionalinių muziejų rinkinių katalogas“, „Bibliotekų viešosios kompiuterių prieigos programa“ ir „Skaitmeninis kultūros žemėlapis“²²⁸.

²²⁷ Žiūrėti 7 priedą. Interviu su Šiaulių „Aušros“ muziejaus direktoriaus pavaduotoja muziejininkystės reikalams Virginija Šiukščiene.

²²⁸ Balode U., Ziediņš J., *Joint Catalogue of the National Holdings of Museums of Latvia*, <http://www.docstoc.com/docs/43765709/DIGITISATION-OF-CULTURE-HERITAGE-IN-LATVIA-MUSEUMS-PERFORMANCE>, [prieiga per internetą, žr. 2011 04 02].

Projektai, kurie susiję su muziejuose esančių objektų skaitmeninimu, yra du: Jungtinis nacionalinių muziejų rinkinių katalogas ir Latvijos muziejų kolekcijų duomenų bazė. Kiekvienas muziejus turi galimybę skaitmeninti savo eksponatus ir informaciją apie juos pateikti internete – *Jungtiniame nacionalinių muziejų rinkinių kataloge* (prieiga internete www.nmkk.lv). Pradedant kurti šį katalogą, visuose muziejuose suformuota reikalinga materialinė ir techninė bazė – įvestas interneto ryšys, nupirkta būtina techninė įranga (skaitmeninės kameros, skeneriai ir kt). Muziejų darbuotojai apmokyti dirbti su jungtiniu katalogu, dalis – ir su skaitmeninėmis kameromis²²⁹. Šiame kataloge galima paieška paprasta ir išplėstinė eksponatų paieška. Be to, galima paieška ir per muziejų ir kolekcijų sąrašus bei objekto tipą (galimos katalogo temos: rašytiniai muziejų eksponatai, faktiniai muziejų eksponatai, audiovizualiniai ir IT muziejaus eksponatai, gamtos eksponatai, aprašomieji muziejų eksponatai). Objektai gana plačiai aprašomi, tačiau ne visada prie aprašyto objekto galima pamatyti jo vaizdą (nuotrauką). Nors puslapyje nurodytas galimas ir anglų kalbos pasirinkimas, tačiau jis neveikia. Tad visa informacija pateikiama latvių kalba²³⁰.

Tuo tarpu kitame projekte – *Latvijos muziejų kolekcijų duomenų bazėje* (prieiga internete www.imuzejs.lv) pristatomos 7 Latvijos muziejų kolekcijos (Latvijos architektūros muziejaus, Latvijos gamtos muziejaus, Nacionalinio Latvijos dailės muziejaus, Nacionalinio Latvijos istorijos muziejaus, Adrejs Upits memorialinio muziejaus, Ojārs Vācietis memorialinio muziejaus ir Tukumo muziejaus). Duomenų bazėje yra pateikta informacija daugiau kaip 128 tūkst. objektų. Eksponatų aprašai nėra labai išsamūs. Priešingai nei anksčiau minėtame kataloge čia objektų vaizdus (nuotraukas) galima padidinti²³¹.

Lietuva taip pat ėmėsi kultūros paveldo skaitmeninimo iniciatyvos. 2005 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtinta Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo koncepcija, kuri yra viena iš Muziejų modernizavimo programos sudėtinių dalių. Pagrindinis koncepcijos tikslas – išsaugoti ir aktualinti paveldėtąsias ir bendrąsias Europos kultūros vertybes jungiantį Lietuvos kultūros tapatumą, užtikrinti jo tęstinumą, atvirą prieigą ir konkurencingumą šiuolaikinėmis Europos Sąjungos ir pasaulio kultūrų įvairovės sąlygomis.

Kultūros paveldo skaitmeninimo tikslas – perkelti į skaitmeninę formą unikalius ir vertingus kultūros paveldo skaitmeninimo objektus ir informaciją apie juos²³². Įgyvendinus projektą bus sukurtas bibliotekų, archyvų ir muziejų elektroninių išteklių duomenų bankas, kuriame bus per 3 mln. 605 tūkst. skaitmenintų puslapių originalių rankraščių, laikraščių, senų knygų, metrikų,

²²⁹ *Trumpa Latvijos kultūros paveldo skaitmeninio proceso apžvalga*, p. 54 – 55, www.emuziejai.lt/skaitmeninimas/.../1_Skaitmeninimo_Latvijoje_apzvalga.pdf, [prieiga per internetą, žr. 2011 04 02].

²³⁰ *Nacionālā muzeju krājuma kopkatalogs (NMKK)*, www.nmkk.lv, [prieiga per internetą, žr. 2011 04 03].

²³¹ *Trumpa Latvijos kultūros paveldo skaitmeninio proceso apžvalga*, p. 55 – 56, www.emuziejai.lt/skaitmeninimas/.../1_Skaitmeninimo_Latvijoje_apzvalga.pdf, [prieiga per internetą, žr. 2011 04 02].

²³² *Nutarimas dėl Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo koncepcijos patvirtinimo*, 2005 08 25, Nr. 933, Vilnius, http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=260975&p_query, [prieiga per internetą, žr. 2011 04 03].

metraščių, taip pat kitų itin vertingų, didelę istorinę vertę turinčių dokumentų. Virtualiomis paslaugomis nemokamai galės naudotis Lietuvos ir užsienio vartotojai, bus užtikrintos lygios galimybės visiems — nebūtinai reikės vykti į muziejus, archyvus, bibliotekas susipažinti su itin vertingais dokumentais, jie bus pasiekiami per virtualią biblioteką. Tai ypač aktualu fizinę negalią turintiems žmonėms – turėdami prieigą prie virtualios informacinės sistemos, jie galės mokytis, gauti duomenų ne tik iš bibliotekų, bet ir iš muziejų bei archyvų, kelti kvalifikaciją neišeidami iš namų²³³.

Nuo 2005 m. rugsėjo 1 d. pradėtas vykdyti projektas „Integralios virtualios informacinės sistemos sukūrimas“, pasirašius trišalę sutartį tarp Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Centrinės projektų valdymo agentūros ir Nacionalinės bibliotekos. Šiuo projektu siekiama sujungianti įvairias atminties institucijas bendram tikslui – kuo plačiau atverti kultūros paveldą visiems Lietuvos ir pasaulio vartotojams. Projektas įgyvendinamas kartu su partneriais: Lietuvos dailės muziejumi ir Lietuvos archyvų departamentu. Sukurtos virtualios skaitmeninto kultūros paveldo sistemos duomenų banke šiuo metu yra per 3 000 000 puslapių itin didelę vertę turinčių senųjų knygų, laikraščių, dailės kūrinių, rankraščių, bažnyčių metrikų. Dalis jų jau prieinami internete. Kita dalis suskaitmenintų kūrinių bei leidinių, susiejus su aprašomaisiais metaduomenimis artimiausiu metu taps prieinami vartotojams²³⁴.

Paminėtinas ir bibliotekose esančių leidinių skaitmeninimas. LIBIS – Lietuvos integrali bibliotekų informacinė sistema, jungianti visas šalies bibliotekas į vieną tinklą. Pagrindinis LIBIS tikslas – sukurti priemones visuomenės informaciniam aprūpinimui bibliotekose užtikrinti. Vartotojų aprūpinimas šalies bibliotekų informacijos išteklių integracijos pagrindu – būtina sąlyga sukurti žinių visuomenę ir įsitraukti į pasaulio informacijos sistemą²³⁵.

Tačiau priešingai nei Latvijoje, Lietuvoje dar tik diegiama muziejinių vertybių skaitmeninimo sistema. Skaitmeninimo procesas dar tik įsibėgėja ir žengia tik pirmuosius žingsnius. Tačiau tikimasi sukurti Lietuvos integralią muziejų informacinę sistemą (LIMIS). LIMIS pagrindinis siekis – užtikrinti Lietuvos muziejuose saugomų eksponatų išsaugojimą, apskaitą ir viešinimą skaitmeninant bei integruojant juos į virtualią kultūros paveldo erdvę²³⁶.

²³³ Kvietkauskas R., Varnienė R., *Kultūros paveldo skaitmeninimo koordinavimo perspektyva Lietuvoje*, p. 4, www.epaveldas.lt/vbspi/content/docs/publications/5.pdf, [prieiga per internetą, žr. 2011 04 03].

²³⁴ Lietuvos kultūros paveldas – virtualioje erdvėje, <http://www.epaveldas.lt/vbspi/content/about.jsp;jsessionid=4CCB48B666A8FC9534AB111D4ECDE6BC>, [prieiga per internetą, žr. 2010 03 07].

²³⁵ Bulavas V., Lietuvos integrali bibliotekų informacijos sistema: istorija ir plėtros perspektyva, *Knygotyra*, 2003, T. 40, p. 284.

²³⁶ Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos (LIMIS) apibūdinimas, www.emuziejai.lt/skaitmeninimas/.../2_metodinis_leidinys_naujas_24_40.pdf, [prieiga per internetą, žr. 2010 12 02].

4. LIETUVOS MUZIEJŲ DARBUOTOJŲ POŽIŪRIS Į MUZIEJŲ IR JO MODERNIZACIJĄ. KOKYBINIS TYRIMAS

4.1. Muziejaus darbuotojų požiūrio į muziejų ir jo modernizaciją tyrimo metodika ir organizavimas

Tyrimui pasirinkti kokybiniai tyrimai. Šio tyrimo tikslas – ištirti, koks Lietuvos muziejų darbuotojų požiūris į muziejų ir jo modernizaciją. Tikslui pasiekti pasirinkti 2 metodai – anketa raštu ir interviu.

Kokybiniai tyrimai – bendriausia sociologine prasme reiškia tokį kokybinės analizės tyrimo ir jo rezultatų išraiškos pobūdį, kuriame pagrindinis akcentas daromas remiantis teorinės sociologijos, tradicinės filosofijos, logikos priemonėmis, jų kategorijų ir sąvokų aparatu, istoriniu palyginimu, individualaus stebėjimo, apklausos intuicijos, oficialių ir asmeninių dokumentų panaudojimo patirtimi, išvadų ir rekomendacijų pagrindimo būdais.

Siauresne prasme kokybinė analizė – įsisąmoninta ypatingų metodų ir būdų paieška, socialinių reiškinių, procesų ir sistemų kokybinių bruožų charakteristika. Kokybinė analizė remiasi tokiais metodais: tam tikrų atvejų nagrinėjimas, biografinis metodas, tipologinės procedūros bei statistiniai asmeninių dokumentų²³⁷.

Kokybiniuose tyrimuose individas nagrinėjamas ne kaip priklausomas nuo bendrų socialinių dėsnų, kurio kryptingumą iš išorės lemia socialinės normos ir tradicijos, bet kaip unikali asmenybė, savaip suvokianti socialinę tikrovę, turinti savimonę ir per ją atspindinti tikrovę, suteikianti tikrovei tam tikrą prasmę, išreiškiamą žmogaus samprotavimais ir elgesiu. Kokybinių tyrimų tikslas – išsiaiškinti šią giluminę tikrovės pažinimo prasmę, stebint veiksmus, pasisakymus iš išorės, ir juos interpretuoti sociologinėmis sąvokomis²³⁸.

Kokybinių tyrimų objektas aiškinamas per individų realios praktikos subjektyvius aspektus. Pavyzdžiui, ką reiškia būti konkrečioje visuomenėje teisėju, advokatu, policininku ar gydytoju, ir kokia jų socialinių santykių praktika. Tam reikia socialinių žinių, duomenų nagrinėjamos problemos elementams aprašyti ir paaiškinti. Pavyzdžiui, ką konkretūs žmonės, t.y. teisėjai, advokatai, policininkai ar gydytojai, jaučia, išgyvena, kokią praktinę veiklos patirtį yra sukaukę²³⁹.

Kokybinio tyrimo pasirinkimo priežastis – šio tipo tyrimas nagrinėja konkrečių asmenų, šiuo atveju, muziejinių bei muziejaus administracijos, požiūrį į tam tikros reikšmės reiškinį. Be to, kokybinio tyrimo pagalba galima įsigilinti į vieno reiškinio esmę ir giliau išanalizuoti konkrečius

²³⁷ Tidikis R., *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*, Vilnius, 2003, p. 355.

²³⁸ Ten pat, p. 358.

²³⁹ Ramanauskaitė E., *Šiuolaikinės kultūros fenomenų tyrinėjimai*, Kaunas, 2002, p. 10.

aspektus. Kokybinių tyrimų metodai (pavyzdžiui, apklausa ar dokumentų analizė) yra lankstūs, nes orientuoti į interpretaciją bei procesą²⁴⁰.

Kokybiniam tyrimui vykdyti pasirinktas apklausos raštu metodas, kuris realizuotas parengus atviro tipo klausimų anketas muziejininkams bei muziejų administracijoms. Anketos minėtiems asmenims išsiųstos elektroniniu būdu. Apklausos raštu metodo pasirinkimo priežastis – šiais informacinės visuomenės laikais, informacija gali būti gaunama įvairiausiais būdais. Vienas jų – susisiekimasis elektroniniu būdu. Apklausa raštu, įprastai vadinama anketavimu, kai respondentai patys raštu atsako į tyrėjo pateiktus anketos klausimus. Atviri klausimai respondentams suteikia galimybę savarankiškai formuluoti atsakymą, kuris atspindi jo stilių, informuotumą, kalbą ir pan.²⁴¹

Pirmajame tyrimo etape buvo nuspręsta taikyti interviu metodą apklausiant muziejų administraciją. Tuomet buvo apklausta Šiaulių „Aušros“ muziejaus direktoriaus pavaduotoja muziejininkystės reikalams Virginija Šiukščienė (žr. 3 priedą). Tačiau plečiant tyrimo imtį, susidurta su tam tikromis problemomis, kaip muziejininkų užimtumas ir apkritai konservatyvumas ir nenoras bendrauti, todėl nuspręsta pasitelkti anketos raštu metodą. Buvo bandoma kalbėti su muziejininkais, taikant interviu metodą, tačiau jie atsisakė, teigdami, kad klausimai platūs ir reikalaujantys pamąstymo.

Respondentais pasirinkti muziejininkai. Anketose raštu buvo formuluojamos mokslinės sąvokos. Kadangi muziejininkai nepanoro atskleisti savo pavardžių, anketos buvo anoniminės.

Anketa sudaryta remiantis išstudijuota moksline literatūra. Anketa sudaro du blokai: diagnostinis ir demografinis. Diagnostinį bloką sudaro 9 atviro tipo klausimai (žr. 4 priedą). Klausimai apėmė nuomonės reiškimą apie muziejaus lankytoją, jo istorinės savimonės, kūrybiškumo ugdymą, apie dabartinio muziejaus trūkumus bei jų galimus ištaisymo būdus ir pan. Tuo tarpu demografinį bloką sudaro 3 klausimai: muziejus, kuriame dirba muziejininkas, muziejuje užimamos pareigos bei klausimyno užpildymo data.

Iš viso anketos buvo išsiųstos 10 Lietuvos muziejų (Nacionalinis Lietuvos dailės muziejus, Lietuvos nacionalinis muziejus, Šiaulių „Aušros“ muziejus, Alytaus kraštotyros muziejus, Biržų krašto „Sėla“ muziejus, Mažosios Lietuvos istorijos muziejus, Panevėžio kraštotyros muziejus, Prienų krašto muziejus, Rokiškio krašto muziejus, Utenos kraštotyros muziejus). Anketos išsiųstos daugiau nei 30 muziejininkų į elektroninius paštus, dirbančių minėtuose muziejuose. Klausimynus su atsakymais atsiuntė 9 muziejininkai iš 6 muziejų (Nacionalinis Lietuvos dailės muziejus (1 klausimynas), Lietuvos nacionalinis muziejus (1 klausimynas), Šiaulių „Aušros“ muziejus (4 klausimynai), Biržų krašto „Sėla“ muziejus (1 klausimynas), Panevėžio kraštotyros muziejus (1 klausimynas), Prienų krašto muziejus (1 klausimynas)).

²⁴⁰ Kardelis K., *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*, Šiauliai, 2007, p. 273.

²⁴¹ Luobikienė I., *Sociologinių tyrimų metodika*, Kaunas, 2010, p. 57, 60.

Tuo tarpu anketos raštu buvo pateiktos ir muziejų administracijai elektroniniu būdu. Nors anketos buvo išsiųstos 38 (3 nacionaliniams, 11 respublikinių ir 24 savivaldybių) muziejams, tačiau atsakymai gauti tik 5 muziejų (Lietuvos dailės muziejus, Biržų krašto „Sėla“ muziejus, Lazdijų krašto muziejus, Molėtų krašto muziejus, Raseinių krašto istorijos muziejus). Tiesa, pirmieji 4 muziejai atsakė tik į elektroniniame pašte pateiktus orientacinius klausimus (žr. 5 priedą). Ir tik Raseinių krašto istorijos muziejaus direktorė Birutė Kulpinskaitė atsakė į anketos atviro tipo klausimus (žr. 6 priedą).

4.2. Lietuvos muziejininkų požiūris į muziejų ir jo modernizaciją

Muziejininkai yra tie žmonės, kurie dalyvauja muziejų modernizavimo procese. Svarbus jų požiūris į muziejų bei jo modernizaciją. Be to, įdomi muziejininkų nuomonė apie dabartinio muziejaus trūkumus bei jų sprendimo būdus, kad muziejus galėtų tapti šiuolaikiškesnis.

Muziejininkų pateiktuose atsakymuose matyti, kokią muziejininkai turi susidarę nuomonę apie muziejų ir jo ateitį. Pirmiausia muziejininkų pasidomėta, ką, jų nuomone, muziejui reiškia muziejaus lankytojas. Dauguma muziejininkų teigė, kad muziejaus lankytojas yra neatskiriama muziejaus dalis. Muziejai egzistuoja tik lankytojų dėka.

„Yra lankytojų – muziejus reikalingas.“²⁴²“

„Be lankytojų nebūtų ir muziejų. Visuomenė yra būtent ta grandis, į kurią muziejus kreipiasi, bando patraukti ir atkreipti jos dėmesį.“²⁴³“

„Muziejus renka, saugo, tiria ir viešina eksponatus. Lankytojai – viešinimo auditorija.“²⁴⁴“

Be abejonės, muziejaus lankytojai yra muziejaus pagrindas, ant kurio muziejus laikosi. Nacionalinio Lietuvos dailės muziejaus muziejininkė teigia: *„Muziejaus lankytojas – yra muziejaus pagrindas. Vienas pagrindinių ir svarbiausių muziejinės veiklos rodiklių. Nes muziejaus pagrindinės funkcijos yra kaupti, saugoti, tyrinėti, restauruoti, ir rodyti rinkinius visuomenei. O tai ką rodo muziejus visuomenei, pirmiausia gauna lankytojas, kuris apsilanko muziejaus ekspozicijose, parodose ar kituose renginiuose. Taip pat pakankamai informacijos gauna ir lankytojai edukacinių užsiėmimų metu.“²⁴⁵“*

Be to, svarbūs lankytojo poreikiai. Muziejinė veikla turėtų būti orientuota į juos. *„Muziejinio darbo produktas yra skiriamas lankytojui. Muziejui lankytojo poreikiai turi būti*

²⁴² Žiūrėti 10 priedą. Prienų krašto muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁴³ Žiūrėti 15 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁴⁴ Žiūrėti 14 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus archeologijos skyriaus vedėjos požiūris į muziejų

²⁴⁵ Žiūrėti 12 priedą. Lietuvos dailės muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

*pirmoje vietoje.*²⁴⁶“ Tačiau lieka neaišku, kokie yra lankytojų poreikiai. Deja, muziejininkai neišplėtoja šio teiginio.

Lankytojai yra tie žmonės, į kuriuos muziejus orientuojasi. Būtent dėl lankytojų yra kuriamos interpretacijos, rodomi eksponatai, pateikiama jų istorija. *„Lankytojai muziejui reiškia galimybę skleisti savo idėjas, kuriamus principus ir interpretacijas, galimybę rodyti turimas vertybes, pateisinti muziejaus statusą.*²⁴⁷“

Įdomus Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininko pastebėjimas, kad lankytojai lemia ir muziejaus populiarumą. Tuo pačiu pateikia pasiūlymą, atsižvelgiant į lankytojų gausumą, pagal tai skirti ir finansavimą muziejams. Lankytojai muziejams reiškia *„populiarumą, įvaizdį, ir pagal tai galėtų būti formuojamas finansavimas, vadovas, komanda.*²⁴⁸“

Biržų krašto „Sėla“ muziejaus muziejininkės teigimu, svarbiausia yra išsiugdyti savo lankytoją. *„Išsiugdyti lankytoją. Lankytojas puikiai jaučiasi muziejaus erdvėje, naudojasi skaitmenintų eksponatų vaizdais, duomenų bazėmis, domisi kūrybingai pateiktomis parodomis ar programomis. Gerai praleidžia laisvalaikį.*²⁴⁹“ Būtent tada muziejaus lankytojas supranta muziejaus vykdomą veiklą ir netiesiogiai įsitraukia į ją.

Kuomet muziejaus lankytojai teigiamai įvertina muziejaus vykdomą veiklą, muziejininkai nenuleidžia rankų ir toliau stengiasi lankytojų labui. Be to, kiekvienas lankytojas, kuris apskritai domisi kultūriniais procesais, džiugina muziejininkus. *„Kiekvienas žmogus, besidomintis savo krašto (atvykėlis – svečios šalies) istorija, papročiais muziejininkus džiugina.*²⁵⁰“ Tuomet muziejininkai supranta, kad jų darbas nenuėjo veltui.

Muziejuje yra rengiamos parodos, įvairaus pobūdžio renginiai, mokslinės konferencijos, edukaciniai užsiėmimai ir kita, tačiau ar tokio pobūdžio veikla susilaukia didelio visuomenės dėmesio? Tai priklauso nuo pačio muziejaus personalo, jo pastangų populiarinti minėtą veiklą. Muziejininkai pateikia įvairių pasiūlymų, kaip būtų galima pritraukti kuo daugiau lankytojų į muziejus.

Dauguma muziejininkų, kaip svarbiausią elementą, išskyrė viešuosius ryšius. Tai ne tik televizija, radijas, spauda bei kitokio pobūdžio reklama. Remiamasi ir asmeninėmis pažintimis.

*„Galima pritraukti lankytojus įvairiais būdais. Gali padėti reklama. Svarbu ir viešieji ryšiai. Viešieji ryšiai susideda iš labai daug ko. Tai ir reklaminiai dalykai, ir asmeninės pažintys, sklaida, leidiniai, muziejų tinklalapiai.*²⁵¹“

²⁴⁶ Žiūrėti 16 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁴⁷ Žiūrėti 13 priedą. Lietuvos nacionalinio muziejaus vyresniojo muziejininko požiūris į muziejų

²⁴⁸ Žiūrėti 17 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininko požiūris į muziejų

²⁴⁹ Žiūrėti 18 priedą. Biržų krašto „Sėla“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁵⁰ Žiūrėti 19 priedą. Panevėžio kraštotyros muziejaus vyresniosios muziejininkės požiūris į muziejų

²⁵¹ Žiūrėti 12 priedą. Lietuvos dailės muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

„Kuo platesniu viešiniu savo vykdomos veiklos, ne tik televizijoje, radijuje, laikraščiuose, bet ir muziejaus darbuotojų tiesiogine informacijos sklaida.²⁵²“

„Labiau orientuojantis į atskiras lankytojų grupes, skiriant daugiau dėmesio reklamai, viešiesiems ryšiams.²⁵³“

Lankytojas, apsilankęs pirmą kartą apsilankęs muziejuje, susidaro nuomonę, ar norėtų ateiti į muziejų antrą kartą. Todėl muziejui ypatingai svarbu, kad jo vykdoma veikla sudomintų lankytoją, ir jis taptų nuolatinio muziejaus lankytoju. Be to, nereikia lankytojų gąsdinti nuo pat vaikystės, kad muziejus šiurpi vieta. Be abejo, svarbu lankytojams nebrukti per prievartą informacijos.

„Jei būtų daugiau vaizdo žaismingumo, filmų, garso efektų kartu su prieinamomis duomenų bazėmis pasidomėti tam tikru klausimu plačiau.²⁵⁴“

„Išradingas, nenuobodus turimų eksponatų pristatymas + energinga vadyba ir reklama.²⁵⁵“

„Aktyvesnis informavimas apie naujas parodas, naujai gautus eksponatus, salių modernizavimas, patogus muziejaus lankymo laikas.²⁵⁶“

„Nereikia nuo mažų dienų „išgąsdinti“ muziejumi. Reikia tik sudominti lankytoją ir nekimšti jam daugybės informacijos. Sudomintas, informaciją susirinks pats. Paslaugų kokybė ir kūrybiškumas, darbuotojo meilė savo darbui – pagrindiniai kriterijai, galintys gausinti muziejaus lankytojų skaičių.²⁵⁷“

Kaip vienas iš būdų pritraukti kuo daugiau lankytojų, yra muziejaus vykdoma gyvoji veikla. *„Įtaigia gyvąją veiklą.²⁵⁸“* Gyvoji veikla įdomesnė, nei vien tik eksponatų apžiūrėjimas ir informacijos apie juos skaitymas. Lankytojui yra svarbu prisiliesti prie istorijos. Vienas iš būdų tai patirti edukaciniai užsiėmimai, kurie gali ženkliai padidinti lankytojų skaičių. *„Patirtis rodo – edukacijomis. Be to, pradėjus viešinti rinkinius, pagausėjo besidominčių specialistų.²⁵⁹“*

Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininė teigia, jog norint pritraukti lankytojų į muziejų, reikia atkreipti dėmesį į neįgaliuosius. *„Be to, stengtis patraukti į savo pusę ne tik sveikus visuomenės narius, bet ir kitus mūsų bendruomenės narius, t.y. neįgalius žmones (paralyžiuotus, sėdinčius vežimėlyje ir kt.), kuriems būtų sukurtos lygiavertės galimybės apsilankyti muziejuje ir tapti nuolatiniais jo lankytojais. Žodžiu, koncentruotis į atskirus socialinius sluoksnius.²⁶⁰“* Jie taip

²⁵² Žiūrėti 15 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininės požiūris į muziejų

²⁵³ Žiūrėti 16 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininės požiūris į muziejų

²⁵⁴ Žiūrėti 17 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininės požiūris į muziejų

²⁵⁵ Žiūrėti 14 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus archeologijos skyriaus vedėjos požiūris į muziejų

²⁵⁶ Žiūrėti 13 priedą. Lietuvos nacionalinio muziejaus vyresniojo muziejininės požiūris į muziejų

²⁵⁷ Žiūrėti 18 priedą. Biržų krašto „Sėla“ muziejaus muziejininės požiūris į muziejų

²⁵⁸ Žiūrėti 20 priedą. Prienų krašto muziejaus muziejininės požiūris į muziejų

²⁵⁹ Žiūrėti 19 priedą. Panevėžio kraštotyros muziejaus vyresniosios muziejininės požiūris į muziejų

²⁶⁰ Žiūrėti 15 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininės požiūris į muziejų

pat yra visuomenės dalis, kuri norėtų lankytis muziejuose, tačiau ne visada tam yra sudaromos galimybės (nėra neįgaliesiems su vežimėliais pritaikytos įrangos, taip pat ne visi muziejai pritaikyti regėjimo ar girdėjimo negalią turintiems asmenims). Svarbu, kad muziejus atkreiptų dėmesį į visus potencialius muziejaus lankytojus.

Aptarus lankytojų srauto padidinimo būdus, įdomu sužinoti muziejininkų nuomonę, ar modernizavus muziejų, pasikeistų žmonių požiūris į muziejų. Kaip žinia, dabar vyrauja nuomonė, kaip minėta anksčiau, kad muziejai yra nuobodžios įstaigos, kuriose dirba tik pasenusios muziejininkės. Tačiau, kad pakistų požiūris, turi paeiti netrumpas laiko tarpas. Be to, muziejus turi įrodyti, kad jis nėra konservatyvi institucija, nevykdanti jokios aktyvios veiklos, išskyrus ekspozicijų ir parodų rengimas.

„Šiuo metu po truputį einama į modernėjimą – kuriamas šiuolaikinis muziejus. Apie lankytojų požiūrį. Bėda tame, kad požiūris greitai nepasikeičia. Jis kinta per ilgą laiką. Pamojus lazdele jis tikrai greitai nepasikeis.“²⁶¹

Panevėžio kraštotyros muziejaus vyresniosios muziejininkės teigimu, muziejui nemažai įtakos turi ir valstybės prioritetai. Ji teigia: *„tai greičiau priklauso nuo valstybės politikos, jos prioritetų – jei visuomenei tampa svarbiausiu uždaviniu išgyventi, net ir išpuoselėtas muziejus lankytojų masės neprivilios, nebent ten būtų dalijama nemokama sriuba... Turtingieji važiuoja aplankyti Luvro, Egipto piramidžių. Todėl stengiamės ugdyti savo lankytoją jau nuo darželio. O žmonių, kurie tikrai kuo nors domisi, kuriems svarbi yra jų istorija, praeitis, ir dabar randa kelią į muziejų.“²⁶²*

Tačiau neužtenka vien tik modernizuoti muziejų. Reikia, kad visuomenė suprastų, kad muziejus – tai vieta, kur galima leisti laiką su šeima, draugais, pagilinti savo turimas žinias ir įgyti naujų.

„Vien tik modernizavus – ne. Bet pastatų renovacija ar moderni programa sudaro galimybę kurti kokybiškesnį muziejinį produktą, kurie ir keistų žmonių požiūrį. Beje, nauji eksponatai, mano nuomone, su modernizavimu nesiriša, prisirenkam tradiciniais būdais.“²⁶³

„Visuomenės nuomonė apie muziejų ir jo vykdomas veiklas labai sustabarėjusi, įaugusi į žmonių pasąmonę, jog tai vieta, kuri dvelkia „naftalinu“. Žmonės turėtų suprasti, kad tai puiki vieta pažinti savo krašto istoriją, praplėsti akiratį, praleisti savaitgalį kartu su šeima, jog tai taptų nuolatinė laisvalaikio praleidimo vieta. Žinoma, jog naujovės paskatintų visuomenę apsilankyti muziejuje, pritrauktų daug daugiau lankytojų, vien smalsumo vedini

²⁶¹ Žiūrėti 12 priedą. Lietuvos dailės muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁶² Žiūrėti 19 priedą. Panevėžio kraštotyros muziejaus vyresniosios muziejininkės požiūris į muziejų

²⁶³ Žiūrėti 14 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus archeologijos skyriaus vedėjos požiūris į muziejų

*ateitų pasižvalgyti. Vis dėlto, pirmiausia žmogus turi jausti vidinį norą ir būtinybę pažinti praeitį, o ne pareigą ar prievolę apsilankyti jame.*²⁶⁴“

Biržų krašto „Sėla“ muziejaus muziejininkė mano, kad modernizavus muziejų, t.y. renovavus pastatus, įsigijus naujų eksponatų, parengus naujas programas ir pan., pasikeistų žmonių požiūris į muziejų. Ji teigia: *„Taip. Tik reikia vengti karnavalo. Atkūrimas turi būti tikslus, grindžiamas archeologiniais ir rašytiniais šaltiniais.*²⁶⁵“

Viena Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkė teigia, kad jau dabar pastebimas žmonių požiūrio kitimas. Deja, šio klausimo muziejininkė neišplėtojo, todėl lieka neaišku, kaip pakito žmonių požiūris į muziejų.

Muziejus yra ta institucija, kuri gali ugdyti visuomenės istorinę savimonę. Visi apklausti muziejininkai, be abejonės, pritarė, kad muziejus gali ugdyti visuomenės istorinę savimonę. Tad kyla klausimas, kokiomis priemonėmis tai galima įgyvendinti? Daugelis muziejininkų teigė, kad istorinės savimonės ugdymas galimas per parodas, renginius, edukacinius užsiėmimus, paskaitas, mokslines konferencijas ir kita. Apskritai vykdydamas savo veiklą, muziejus gali ugdyti visuomenės istorinę savimonę.

*„Per nuolatinės ekspozicijas, keičiamas parodas, mokslines konferencijas, įvairias publikacijas, istorinėms datoms skirtus renginius, paskaitas ir t. t.*²⁶⁶“

*„Per renginius, mokomąją, parodinę veiklas.*²⁶⁷“

*„Savo veikla, orientuota į pažinimą, savasties suvokimą.*²⁶⁸“

Kadangi vienas iš muziejaus uždavinių yra kaupti bei populiarinti materialines ir dvasines kultūros vertybes bei gamtos objektus, kiekvienas muziejus atsižvelgdamas į savo kaupiamus ir tyrinėjamus rinkinius, per juos gali ugdyti visuomenės istorinę savimonę. Lietuvos nacionalinio muziejaus vyresnysis muziejininkas teigia: *„Muziejų vienas iš uždavinių - kaupti daiktus, kurie yra visuomenės gyvenimo atspindžiai. Tai susiję su tautiniu tapatumu: kas mes tokie, kokie buvome, koks mūsų veidas užsieniečių akimis. Kadangi muziejai ne tik kaupia daiktus, bet taip pat mokliškai tiria, tai turi galimybes perteikti interpretacijas lankytojams edukacinių užsiėmimų, parodų, leidinių, įvairių renginių metu. Priemonės, kuriomis muziejus ugdo istorinę savimonę: informatyvios, vizualiai patrauklios parodos, mokomieji užsiėmimai, kultūriniai renginiai (kuo daugiau įvairiapusiškų), leidiniai. Istorinės savimonės puoselėjimui labai pagelbėtų muziejų ir jų renginių viešinimas per įvairias visuomenės informavimo priemones. To labai trūksta, nors tai labai paskatintų visuomenę lankytis muziejuose.*²⁶⁹“

²⁶⁴ Žiūrėti 15 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁶⁵ Žiūrėti 18 priedą. Biržų krašto „Sėla“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁶⁶ Žiūrėti 19 priedą. Panevėžio kraštotyros muziejaus vyresniosios muziejininkės požiūris į muziejų

²⁶⁷ Žiūrėti 20 priedą. Prienų krašto muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁶⁸ Žiūrėti 16 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁶⁹ Žiūrėti 13 priedą. Lietuvos nacionalinio muziejaus vyresniojo muziejininko požiūris į muziejų

Tačiau be muziejininkų pastangų neįmanomas visuomenės istorinės savimonės ugdymas. Nepakanka vien tik kaupiti ir tyrinėti rinkinius, juos reikia populiarinti ir rodyti visuomenei. Būtent rinkinių populiarinimas skatina lankytojus susidomėti savo praeitimi. Taigi šiuo atveju, labai svarbu žmogiškieji ištekliai. *„Labai svarbu - žmogiškieji ištekliai. Muziejaus darbuotojas turi būti labai profesionalus ir kūrybingas, įvairiapusiškai pažįstantis žmogų, muziejaus lankytoją. Pristatydamas krašto istoriją, etninę kultūrą jis turi akcentuoti pasididžiavimą savo tauta. Įvertinęs lankytojo žinias ir vertybes, eksponatų, bylojančių apie tautos praeitį, pagalba, aiškinasi kas tai yra lietuvis, kuo jis skiriasi ir kuo panašus į kitų tautų atstovus. Lyginimo principas labai veiksmus, pasiekiantis lankytojo ausį, verčiantis mąstyti.“*²⁷⁰

Tuo tarpu, Prienų krašto muziejaus muziejininkė, taip pat pritaria, kad muziejuose reikalingi profesionalūs muziejininkai. Tačiau dėl muziejininkų profesionalumo ji turi abejonių: *„jei turi profesionaliai dirbančių specialistų, o ne sutupdytų partinių ar kitų įtakingų asmenų statytinių. (dažnėjantis reiškinys).“*²⁷¹

Kaip žinia, pagal muziejuose esančių rinkinių rūšį veikia archeologijos, etnografijos, gamtos, istorijos, literatūros, meno, mokslo, technikos, kraštotyros, memorialiniai ir kitokie muziejai. Lietuvos nacionaliniai muziejai turėtų ugdyti visuomenės istorinę savimonę valstybiniu mastu. Tačiau labai svarbus ir respublikinių ar savivaldybių muziejų indėlis. Istorinės savimonės ugdymas gali būti ugdomas ne tik valstybiniu mastu, bet ir per savo krašto praeities rodyką ir populiarinimą. Svarbu, kad kiekvienas visuomenės narys pažintų ne tik savo valstybės, bet ir savo krašto praeitį.

*„Muziejuose yra kaupiami rinkiniai atitinkama, sakykim, istorinių įvykių tema. Jie yra, tyrinėjami. Taip pat jie yra rodomi visuomenei. Rodomi per parodas ir pastovias nuolatinės ekspozicijas.“*²⁷²

*„Įvairiomis formomis (remdamasis saugomais eksponatais) primindamas visuomenei apie praeities įvykius ir gyvenimo būdą.“*²⁷³

Nepakanka vien tik parodų ir renginių metu rodyti rinkinius ar atskirus jų eksponatus. Svarbiausia yra gyvas susipažinimas su praeitimi. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkas pateikė konkrečių pasiūlymų, kaip būtų galima ugdyti visuomenės istorinę savimonę: *„Geriausia ugdyti per vaizdą ir garsą, t.y. filmuotą medžiagą, derinant su dokumentų kopijų pateikimu ir galimybe kai kuriuos įdomius daiktus (maketus, muliažus) leisti pačiuoju būdu, kad suprastume, koks buvo pvz., tų laikų ginklo svoris, lydinio grubumas, apdaila, taikiklių tikslumas ir pan.“*²⁷⁴

²⁷⁰ Žiūrėti 18 priedą. Biržų krašto „Sėla“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁷¹ Žiūrėti 20 priedą. Prienų krašto muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁷² Žiūrėti 12 priedą. Lietuvos dailės muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁷³ Žiūrėti 14 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus archeologijos skyriaus vedėjos požiūris į muziejų

²⁷⁴ Žiūrėti 17 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininko požiūris į muziejų

Be abejo, vienas iš būdų ugdyti visuomenės istorinę savimonę, yra pačios visuomenės įtraukimas į šį procesą. Įtraukus į muziejų veiklą visuomenės narius, pati visuomenė pasakytų kaip ji supranta istorinę savimonę bei pateiktų pasiūlymus kaip ją pateikti likusiai visuomenės daliai.

„Muziejus – tai kultūrinė įstaiga, kuri kaupia, saugo ir tyrinėja muziejines vertybes bei turimus eksponatus pristato visuomenei, per kuriuos bandoma ugdyti žmonių istorinę savimonę. Muziejuje rengiami kultūriniai-istoriniai vakarai, puikus pagrindas susidomėti praeitimi, pradėti individualius savo krašto istorijos tyrinėjimus. Prašyti visuomenės pagalbos, tiriant vieną ar kitą nežinomą faktą, ir taip juos įjungti į vykdomą veiklą.“²⁷⁵

Muziejus – tai vieta, kur gali būti ugdoma ne tik visuomenės istorinė savimonė, bet ir visuomenės kūrybiškumas. Šiaulių „Aušros“ muziejaus archeologijos skyriaus vedėja vienu teiginiu apibūdina, kaip gali būti ugdomas visuomenės kūrybiškumas: *„Įvairiomis formomis siūlydamas turimus eksponatus kaip atskaitos tašką kūrybinėms idėjoms.“²⁷⁶*

Daugelis apklaustų muziejininkų, kaip vieną iš visuomenės kūrybiškumo priemonių, išskiria edukacinius užsiėmimus. Ne vienas muziejininkas teigia, jog būtent per prisilietimą prie praeities, galima leisti lankytojams kurti savo interpretacijas bei suvokti praeitį. Be to, svarbu, kad muziejus sugebėtų žaismingai ir įdomiai pateikti praeitį. Svarbu edukacinius užsiėmimus skirti ne tik vaikams, bet ir suaugusiesiems.

„Tai puiki vieta prisiliesti ir įkvėpti to praeities dvelksmo. Parodų pristatymai, kurie tikrai neapsiriboja vien kalbomis, bet ir įjungiami muzikiniai intarpai, teatralizuoti vaidinimai. Rengiamos amatų dienos, kuriuose visuomenė skatinama prisiminti senuosius mūsų protėvių amatus. Edukacinės programos tikrai puiki priemonė skatinti jaunimo kūrybiškumą, pasitelkiant ne tik teoriją, bet ir praktinę veiklą, kuri yra vykdoma ir vis labiau plėtojama.“²⁷⁷

„Per pažinimą, naujų dalykų atradimą ir sudarytą galimybę pajusti kūrybos džiaugsmą (pvz. per edukacinius užsiėmimus).“²⁷⁸

„Per edukacinę veiklą: galimybę kažkokį kūrinį perkurti kitaip, kitokį, leidžiant fantazuoti, neprisilaikant istorinės tiesos.“²⁷⁹

„O kitas visuomenės kūrybiškumo ugdymas vykdomas per įvairius renginius, susitikimus, paskaitas, per edukacines programas, edukacinius užsiėmimus. Tai bus pats pagrindinis ugdymas.“²⁸⁰

²⁷⁵ Žiūrėti 15 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁷⁶ Žiūrėti 14 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus archeologijos skyriaus vedėjos požiūris į muziejų

²⁷⁷ Žiūrėti 15 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁷⁸ Žiūrėti 16 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁷⁹ Žiūrėti 17 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininko požiūris į muziejų

²⁸⁰ Žiūrėti 12 priedą. Lietuvos dailės muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

„Kūrybiškumą skatina, ko gero, tik paties lankytojo dalyvavimas muziejaus veikloje, užsiėmimuose. Tačiau užsiėmimai turėtų būti parengti įvairioms amžiaus bei socialinėms grupėms. Deja, dažniausiai edukacija skiriama vaikams. Reikėtų rengti daugiau užsiėmimų susijusių su tautos tradicijomis ir leisti lankytojams patiems dalyvauti procese – ne pasyviai stebėti, o aktyviai veikti.²⁸¹“

Įdomus Biržų krašto „Sėla“ muziejaus muziejininkės pastebėjimas, kad visuomenės kūrybiškumą galima ugdyti, sudarant lankytojams namų aplinkos sąlygas, kur negalioja taisyklės. *„Muziejus turi tapti jaukais namais į kuriuos būtų norima sugrįžti: jaukios erdvės, „neuniformuotos“ ekspozicijos (t.y. sukurtos pagal vieną kurpalių, panašios visuose muziejuose), „nematomos“ salių prižiūrėtojų akys²⁸².“*

Be abejo, visuomenės kūrybiškumo ugdymo procese labai svarbus ir muziejininko vaidmuo. Muziejininkas yra tas žmogus, kuris gali lankytojus pakreipti viena ar kita linkme. *„Kūrybingas muziejaus darbuotojas. Žinantis ir jaučiantis ko žmogui reikia, tobulinantis jų poreikius per kūrybiškumą ugdančias veiklas, mokantis interpretuoti iš eksponato gaunamą informaciją.²⁸³“* Muziejininkas yra tarpininkas tarp muziejaus eksponatų ir muziejaus lankytojo.

Nuo klausimų apie lankytoją bei visuomenės istorinės savimonės ir kūrybiškumo ugdymą, toliau klausimyne buvo pateikti klausimai apie muziejų ir jo modernizavimą. Pirmiausiai muziejininkų pasiteirauta, kaip jie mano, kokie pagrindiniai dabartinio muziejaus trūkumai. Taip pat buvo klausama, kaip būtų galima ištaisyti šiuos trūkumus. Trys muziejininkai (Nacionalinio Lietuvos dailės muziejaus muziejininkė, Panevėžio kraštotyros muziejaus vyresnioji muziejininkė, Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkas) išskyrė lėšų stygių kurios nors konkrečios veiklos, pavyzdžiui, naujų eksponatų įsigijimui, vykdymui. Tačiau daugelis muziejininkų pabrėžė, kad muziejuose trūksta profesionalių muziejininkų. Laikui bėgant išsiplėtė muziejininkų atliekamos funkcijos, tačiau nėra parengta pakankamai kvalifikuotų specialistų šiai veiklai vykdyti. Deja, Lietuvoje nėra rengiami muziejininkai. Tik kai kuriose specialybėse išklausomi kursai apie muziejininkystę, tačiau to nepakanka tapti profesionaliu muziejininku.

„Muziejininkų kvalifikacija ir kompetencija, nes neturi galimybės perimti kitų šalių patirtį; jų konservatyvumas.²⁸⁴“

„Muziejininkas – valstybinės įstaigos tarnautojas. Muziejininko labai įvairios funkcijos. Muziejininkai yra skirstomi pagal pareigybes. Sakykim, yra fondų saugotojas,

²⁸¹ Žiūrėti 13 priedą. Lietuvos nacionalinio muziejaus vyresniojo muziejininko požiūris į muziejų

²⁸² Žiūrėti 18 priedą. Biržų krašto „Sėla“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁸³ Žiūrėti 18 priedą. Biržų krašto „Sėla“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁸⁴ Žiūrėti 17 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininko požiūris į muziejų

*kuris dirba tiktai su fondais. Taip pat yra prižiūrėtojos, muziejininkės-educatorės, kurios dirba tik edukacinį darbą, parodų organizatoriai.*²⁸⁵“

*„Didžioji dalis provincijos muziejų laikosi darbuotojų entuziazmo dėka. Pastaraisiais metais labai išsiplėtė muziejininko funkcijos (edukacija, projektų rašymas, skaitmeninimas), visa tai reikalauja specialaus pasirengimo, didesnio išprusimo ir išmanymo, didėja darbo krūviai, o atlyginimai tik mažėja. Nėra darbuotojų skatinimo sistemos.*²⁸⁶“

Kaip esminis trūkumas įvardijamas ir konservatyvus administracijos požiūris į interesus, kurie domisi muziejinėmis vertybėmis. *„Iš praktikos galima įvardinti keletą: muziejų administracijos vengimas įsileisti interesus į saugyklas.*²⁸⁷“ Be to, muziejininkai pabrėžia, kad apskritai trūksta darbo organizuotumo muziejuose. Vadinasi, Lietuvos muziejuose vyrauja šiek tiek pasenusi sistema, kuri iš dalies neleidžia tinkamai realizuoti muziejinės veiklos.

*„Neveiklumas, darbo organizavimo trūkumas. Ruošti mokslo įstaigose muziejininkus, ugdyti kūrybiškumą (specializacijos: ekspozicijų rengėjai, edukacinių programų kūrėjai, tyrinėtojai ir t.t.). Muziejininku reikia gimti.*²⁸⁸“

„Blaškymasis. Gavę lėšų einame iš proto „modernindamiesi“, nors modernintojai dažniausiai kepa unifikuotus variantus, visai neturėdami supratimo (arba nesukdami galvos) dėl konkretaus muziejaus savitumo išsaugojimo, jo turinio ir vertybių išryškavimo. Labai daug lemia dirbantys specialistai. Muziejininkui reikia pašaukimo...²⁸⁹“

*„Didelis biurokratizmas. <...> Turi ateiti nauja karta, kultūros ministerijoje sėdėti, kūrybiški, protingi ir atviri naujovėms kvalifikuoti specialistai.*²⁹⁰“

Muziejininkai taip pat pabrėžia vis dar muziejuose vykdomą konservatyvią muziejinių vertybių apskaitą. Muziejininkai vis dar visą informaciją turi rašyti į penkias apskaitos knygas.

*„Konservatyvumas naudojant šiuolaikines informacines technologijas tiek eksponuojant vertybes, tiek jas apskaitant.*²⁹¹“

*„Didelis trūkumas – uždari fondai, skaitmeninimas būtų išeitis, tačiau tam reikalingi tiek techniniai (kompiuteriai, programos, skeneriai ir t. t.), tiek žmogiškieji (su ta įranga mokantys dirbti specialistai) resursai.*²⁹²“

*„Gremėzdiška muziejinių vertybių apskaita.*²⁹³“

²⁸⁵ Žiūrėti 12 priedą. Lietuvos dailės muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁸⁶ Žiūrėti 19 priedą. Panevėžio kraštotyros muziejaus vyresniosios muziejininkės požiūris į muziejų

²⁸⁷ Žiūrėti 13 priedą. Lietuvos nacionalinio muziejaus vyresniojo muziejininko požiūris į muziejų

²⁸⁸ Žiūrėti 18 priedą. Biržų krašto „Sėla“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁸⁹ Žiūrėti 20 priedą. Prienų krašto muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁹⁰ Žiūrėti 15 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁹¹ Žiūrėti 13 priedą. Lietuvos nacionalinio muziejaus vyresniojo muziejininko požiūris į muziejų

²⁹² Žiūrėti 19 priedą. Panevėžio kraštotyros muziejaus vyresniosios muziejininkės požiūris į muziejų

²⁹³ Žiūrėti 15 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

„Modernumo sampratos stoka (pvz., niekaip nesiryžtama kompiuterizuoti gremėzdiškos popierinės apskaitos, rankomis apskaitant tą patį eksponatą penkiuose dokumentuose).²⁹⁴“

Viena Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkų pabrėžė, kad esminis dabartinio muziejaus trūkumas tas, kad per mažai dėmesio skiriama lankytojams. Muziejininkės nuomone, muziejams reikėtų labiau orientuotis į lankytojų poreikius.

Įvardijus esminius dabartinio muziejaus trūkumus, buvo paklausta muziejininkų, kaip jų nuomone, turėtų atrodyti modernus arba šiuolaikiškas muziejus, kuriame noriai lankytųsi visuomenė. Muziejininkai pateikia įvairių nuomonių ir siūlymų.

Nors Lietuvos muziejai jau atsikratė sovietinių ekspozicijų ir parengė naujas, Biržų krašto „Sėla“ muziejaus muziejininkės nuomone, muziejų ekspozicijų kopijavimas iš užsienio šalių yra ne ką geresnė išeitis, nei anksčiau buvusios ekspozicijos sovietiniais laikais. Muziejininkė teigia: *„Modernus muziejus dabar formuojamas nusižiūrėjus į užsieninius. Kartais tokia patirtis nėra kūrybiškai pritaikoma, tampa svetimkūniu, „karpa ant nosies“. Atsisakę sovietinių ekspozicijų, muziejai vėl tampa uniformuoti, kuriami pagal mesijų iš firmų nustatytus standartus. Popierinių koridorių, stalčiukų, langinėlių, garsų ir vaizdų kratalynas (kalbu apie konkrečiai matytas naujasias Alytaus ir Pasvalio muziejų ekspozicijas).²⁹⁵“*

Muziejininkai pabrėžia, kad modernus muziejus – tai atviras visuomenei muziejus. *„Modernus muziejus visuomenei: atviras (galimybės susipažinti su saugyklose esančiomis muziejinėmis vertybėmis), informatyvios, vizualiai patrauklios bei aktyvios parodos ir ekspozicijos, parengtos naudojant šiuolaikines informacines technologijas, aktyvus muziejus pačiam palaikant ryšius su visuomene.²⁹⁶“* Atvirumas pasireiškėtų atvirais fondais (bent jau tyrinėtojams), informatyvumu. *„Gera pastatų būklė, įdomios ekspozicijos, malonus lankytojų aptarnavimas, atviri (bent mokslininkams bei specialistams nesunkiai prieinami) fondai.²⁹⁷“*

Šiuolaikinis muziejus, muziejininkų nuomone, turėtų vykdyti ne vieną funkciją. Šiuolaikinis muziejus galėtų būti kaip multifunkcinė institucija, kurioje įvairios veiklos būtų sutelktos vienoje vietoje. Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus muziejininkė šiuolaikinį muziejų įsivaizduoja *„kaip multifunkcinį centrą. Multifunkcinis centras – kai muziejuje susilieja daugybė dalykų. Ne tiktai vizualiniai. Susilieja ir veikla, ir užsiėmimai, ir filmų rodymas, ir susitikimai, ir bibliotekos, ir informacijos centrai. Taip pat multifunkcinis centras – vieta, kur galima organizuoti renginius.²⁹⁸“* Žinoma, modernus muziejus turi nepamiršti ir saugotojo funkcijos: *„Vienu metu*

²⁹⁴ Žiūrėti 13 priedą. Lietuvos nacionalinio muziejaus vyresniojo muziejininko požiūris į muziejų

²⁹⁵ Žiūrėti 18 priedą. Biržų krašto „Sėla“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

²⁹⁶ Žiūrėti 13 priedą. Lietuvos nacionalinio muziejaus vyresniojo muziejininko požiūris į muziejų

²⁹⁷ Žiūrėti 19 priedą. Panevėžio kraštotyros muziejaus vyresniosios muziejininkės požiūris į muziejų

²⁹⁸ Žiūrėti 12 priedą. Lietuvos dailės muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

*atliekantis ir kultūros, istorijos, paveldo saugotojo ir nešėjo funkciją, ir atraktyvus, patrauklus lankytojui, nuolat besikeičiantis, ieškantis naujovių.*²⁹⁹“

Muziejaus modernumas nepasireiškia vien technologinių inovacijų taikymu muziejuose. Būtinai gyvas eksponatų demonstravimas, kad lankytojai galėtų pajusti praeities dvasią. Be abejo, modernus muziejus – tai laisvalaikio praleidimo vieta, kur galima rasti tiek pramoginių, tiek kultūrinių veiklų. *„Modernus muziejus tikrai ne tas muziejus, kuris į savo veiklą privalo įtraukti visas technologines inovacijas. Tokiame muziejuje turėtų būti ne tik parodinės ir ekspozicinės erdvės, bet ir turėtų tapti laisvalaikio praleidimo vieta, kurioje būtų plėtojama įvairaus spektro pramoginių bei kultūrinių renginių erdvė. Gal net nebloga idėja būtų įrengti arbatinę-kavinukę, kur galėtum prisėsti ir paplepti.*³⁰⁰“

Biržų krašto „Sėla“ muziejaus muziejininkės ir Lietuvos nacionalinio muziejaus vyresniojo muziejininko teigimu, modernus muziejus turėtų būti skirtas ne tik lankytojams. Būtinai pasikeitimai ir muziejaus viduje. *„Modernus muziejus viduje: darbuotojai profesionalūs istorikai, menotyrininkai, tinkamai įrengtos vertybių saugojimo vietos, informatyvios sisteminės kartotekos, einančios lygiagrečiai su kompiuterine vertybių paieška muziejuje, interesantų aptarnavimas.*³⁰¹“ Svarbus ir muziejaus personalo profesionalumas, norint sukurti šiuolaikinį muziejų. *„Tapti nepanašiu į kitus lyg ir labai paprasta. Reikia darbuotojo, matančio erdves, gerai jaučiančio pastato stilistiką, gerai pažįstančio eksponatus ir galinčio formuoti ekspozicijas, kūrybiškai pritaikant naujausias technologijas, medžiagas ir t.t. Bėda – kūrybiškumo, kompetencijos ir vietinės specifikos pajautos trūkumas.*³⁰²“

Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkas pateikė ir konkrečių pasiūlymų, kaip būtų galima pertvarkyti ir pritaikyti lankytojų poreikius atitinkančias muziejų ekspozicijas. Jis teigia: *„Jei istorinis, etnografinis - kuo labiau vaizdingas, buities apstatymu, net ir maitinamų kūdikių muliažais atkuriantis tą laikmetį. Jei koks specializuotas katinų, dviračių ar atvirukų muziejus – tai neperkraunant eksponatais nuolat sukurti žaismingą filmą apie to rinkinio istorinę raidą, veikėjus ir galimą perspektyvą, taipogi sukuriant galimybę kompiuterio duomenų bazėje gauti papildomą dominančią informaciją.*³⁰³“ Muziejininkų klausta, ar Lietuvos muziejai gali kažkada ateityje prilygti užsienio muziejams. Čia pasireiškė dvejopas muziejininkų požiūris. Vieni skeptiškai žiūrėjo į tai, kad Lietuvos muziejai kada nors prilygs Vakarų muziejams. Muziejininkai skeptiškumą išreiškė tokiais teiginiais, kaip: *„Būkime saviti. Chruščiovas Ameriką vis lenkė...³⁰⁴“; „Nepavysim*

²⁹⁹ Žiūrėti 16 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

³⁰⁰ Žiūrėti 15 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

³⁰¹ Žiūrėti 13 priedą. Lietuvos nacionalinio muziejaus vyresniojo muziejininko požiūris į muziejų

³⁰² Žiūrėti 18 priedą. Biržų krašto „Sėla“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

³⁰³ Žiūrėti 17 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininko požiūris į muziejų

³⁰⁴ Žiūrėti 18 priedą. Biržų krašto „Sėla“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

kaip Sovietai Amerikos...³⁰⁵“; „Jūs manot, kad Vakarų muziejai geresni? Aš manau, kad ir ten, ir pas mus yra ir gerų, ir netikusių dalykų.³⁰⁶“

Tačiau kai kurie muziejininkai žiūri optimistiškai į Lietuvos muziejus. Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus muziejininkė netgi teigia, kad jau dabar Lietuvos muziejai prilygsta Vakarų muziejams. Ji teigia: „Lietuvos muziejai, aišku, gali prilygti Vakarų muziejams. Ir kai kurie prilygsta. Tačiau nekonkretizuosiu, nes tai būtų kitų muziejų atžvilgiu neetiška. Be to, nesu gerai susipažinusi su Vakarų muziejais, bet tai, ką aš esu mačiusi Vakarų ekspozicijose, muziejų parodas ir tai ką čia matau yra panašumų. Kad galėčiau lyginti vidaus veiklą, turiu įsigilinti į tai. Galima palyginti tik išorinius dalykus – tai kas prieinama visuomenei.³⁰⁷“

Kas lemia, jog Lietuvos muziejai kol kas neprilygsta Vakarų muziejams. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės teigimu, skirtumus tarp Lietuvos ir Vakarų muziejų „nulemia ekonominis faktorius.³⁰⁸“

Tačiau muziejininkai tiki, jog ateityje Lietuvos muziejai prilygs užsienio muziejams. Kai kurie iš jų pateikia siūlymus, kaip būtų galima sumažinti skirtumą tarp Lietuvos ir užsienio muziejų. Pavyzdžiui, panaikinus minėtus dabartinio muziejaus esminius trūkumus, tokius kaip „labai mažas finansavimas, muziejininkų kvalifikacija ir kompetencija, nes neturi galimybės perimti kitų šalių patirtį; jų konservatyvumas, modernumo sampratos stoka (pvz., niekaip nesiryžtama kompiuterizuoti gremėzdiškos popierinės apskaitos, rankomis apskaitant tą patį eksponatą penkiuose dokumentuose)³⁰⁹“ būtų galima tikėtis, kad Lietuvos muziejai pasivys Vakarų muziejus. Taip pat sumažinti skirtumus būtų galima „pasitelkiant šiuolaikines technologijas, įtraukiant lankytojus į aktyvią veiklą, pritaikant infrastruktūrą lankytojams. Muziejus turi taikytis prie lankytojų poreikių. Turėtų bendradarbiauti su kitais įvairių sričių specialistais (psichologais, sociologais, architektais ir t. t.).³¹⁰“

Kita vertus, Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės teigimu, Lietuvos muziejai nėra tokie atsilikę nuo Vakarų muziejų. Žinoma, jiems šiek tiek trūksta žinių ir patirties kai kuriuose su muziejininkyste susijusiais klausimais. Tačiau tai pataisoma. „Dalyvaudami tarptautiniuose projektuose su kitais Europos muziejais, ieškodami Vakaruose stiprių partnerių, kurie galėtų pasidalyti savo patirtimi ir naudingais patarimais. Tačiau manau, kad ir jie turėtų galbūt net kai ko iš mūsų pasimokinti.³¹¹“

³⁰⁵ Žiūrėti 20 priedą. Prienų krašto muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

³⁰⁶ Žiūrėti 14 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus archeologijos skyriaus vedėjos požiūris į muziejų

³⁰⁷ Žiūrėti 12 priedą. Lietuvos dailės muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

³⁰⁸ Žiūrėti 16 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

³⁰⁹ Žiūrėti 17 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

³¹⁰ Žiūrėti 13 priedą. Lietuvos nacionalinio muziejaus vyresniojo muziejininko požiūris į muziejų

³¹¹ Žiūrėti 15 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

Tačiau ne visi muziejininkai yra susipažinę su „Muziejų modernizavimo programa“. Štai, pavyzdžiui, Šiaulių „Aušros“ muziejaus archeologijos skyriaus vedėja teigia, jog ji nėra „su ja išsamiai susipažinusi. Kaip eilinis muziejaus darbuotojas, jaučiu tik mūsų muziejaus pastatų renovaciją, tačiau, mano žiniom, gana didelė šių projektų finansavimo dalis yra iš užsienio fondų, o ne Lietuvos vyriausybės.³¹²“ Kiti muziejininkai teigia, jog „kol kas Muziejų modernizavimo programa konkrečiai mano atliekamos veiklos neveikia. Iš esmės programa turi privalumų, tačiau naujų eksponatų įsigijimui ar jų paieškai užsienyje skiriama nepakankamai lėšų.³¹³“

Taigi muziejaus lankytojas yra muziejaus pagrindas. Lankytojai yra ta auditorija, kuriai skiriamas muziejinės veiklos produktas, ir dėl kurių muziejininkai stengiasi pateikti kuo kokybiškesnę ir lankytojus dominančią muziejinę veiklą. Siekiant pritraukti kuo didesnę lankytojų srautą, būtina pasitelkti ne tik informacines technologijas, bet ir vykdyti gyvąją veiklą. Be to, svarbu atkreipti dėmesį ir į neįgaliuosius, kurie taip pat turi visas teises susipažinti ir pažinti muziejinę veiklą. Vienų muziejininkų nuomone, modernizavus muziejų per tam tikrą laiką pakistų žmonių požiūris į muziejų, kitiems muziejaus modernizavimas nesuteikia daug vilčių. Tačiau vis dėlto galima teigti, kad muziejininkai sutinka, jog muziejams būtinas modernizavimas, siekiant pritraukti kuo daugiau lankytojų.

Muziejus gali ir turi ugdyti visuomenės istorinę savimonę. Tai muziejus gali padaryti per turimų rinkinių demonstravimą parodų, renginių, mokslinių konferencijų metu ir pan. Svarbu, kad informacija pasiektų lankytoją. Efektyvesnis istorinės savimonės ugdymas gali būti pasiektas per gyvąją istoriją. Visuomenės kūrybiškumas, muziejininkų teigimu, geriausiai pasiektų lankytojus edukacinių užsiėmimų metu. Būtent tuomet pasireikštų lankytojo požiūris, supratimas, suvokimas ir interpretacijos.

Pagrindiniais dabartinio muziejaus trūkumais muziejininkai įvardijo lėšų stygių, profesionalių muziejininkų stoką, konservatyvų administracijos požiūrį į interesus, pasenusią muziejinių vertybių apskaitą. Šiuolaikišką muziejų muziejininkai apibūdina kaip atvirą visuomenei muziejų su profesionaliais muziejininkais, kaip multifunkcinį centrą, laisvalaikio praleidimo vietą, kur vienoje vietoje būtų sutelktos tiek kultūrinės, tiek pramoginės veiklos.

Tuo tarpu apie Lietuvos muziejų tapimą lygiaverčiais su Vakarų muziejais, muziejininkų nuomonės išsiskyrė. Vieni muziejininkai į tai žiūri skeptiškai, kiti – tikisi, kad kažkada ateityje taip atsitiks. Muziejininkų požiūriai išsiskyrė ir apie vykdomą muziejų modernizavimo procesą Lietuvoje. Vieni muziejininkai taip pat skeptiškai žiūri į Muziejų modernizavimo programą, kiti – tikisi puikių rezultatų įgyvendinus minėtą programą.

³¹² Žiūrėti 14 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus archeologijos skyriaus vedėjos požiūris į muziejų

³¹³ Žiūrėti 13 priedą. Lietuvos nacionalinio muziejaus vyresniojo muziejininko požiūris į muziejų

4.3. Muziejų modernizavimo programos vertinimas

Apžvelgus materialųjį ir nematerialųjį muziejų modernizavimą, įdomi respondentų nuomonė apie Muziejų modernizavimo programą bei jos įgyvendinimą Lietuvoje.

Muziejų vadovai ne itin optimistiškai žvelgia į Muziejų modernizavimo programą. Lietuvos dailės muziejaus vyriausioji ekonomistė Nerija Perlavičiūtė gana pesimistiškai žiūri į Muziejų modernizavimo programą. Ji teigia, jog *„iš programos beveik nieko nesitikime, kadangi nėra finansavimo. Šios programos uždavinių įgyvendinimą labiausiai gelbsti ES lėšos, kurių dėka muziejus modernizuoja pastatus, vykdo eksponatų skaitmeninimą. Eksponatų įsigijimui – lėšų neskiriama. Visi kiti uždaviniai įgyvendinami muziejaus turimomis skurdžiomis lėšomis.“*³¹⁴ Tačiau paklausus jos apie tai, ar Muziejų modernizavimo programos įgyvendinimas pritrauks daugiau lankytojų į muziejus, N. Perlavičiūtės atsakymas buvo teigiamas.

Tuo tarpu Molėtų krašto muziejaus vadovės Viktorijos Kazlienės teigimu, *„muziejų modernizavimas dar neužtikrina puikios veiklos, bet tai yra pagrindas, ant kurio reikia padėt dar daug lankytojus traukiančių dalykų ir patiems toliau "modernizuotis" nesustojant.“*³¹⁵ Tačiau kaip turėtų vykti „pačių modernizavimasis“ muziejaus direktorė neatskleidžia.

Muziejų modernizavimo programos įgyvendinimas bus naudingas ne tik muziejams ir muziejininkams, bet ir visuomenei. Raseinių krašto istorijos muziejaus vadovės B. Kulpinskaitės teigimu, pirmiausia *„muziejams – užtikrinamas muziejinių vertybių saugojimas; muziejininkams – padarios sąlygos veikloms.“*³¹⁶ Naudą iš šios programos gaus ir visuomenė, nes bus *„paskatinimas domėtis ir saugoti kultūros paveldą.“*³¹⁷

Viena vertus, muziejų vadovų požiūriuose matyti, kad įgyvendinus Muziejų modernizavimo programą galima tikėtis puikių rezultatų, siekiant daugiau komunikuoti su visuomene. Kita vertus, muziejų direktoriai teigia, kad šios programos įgyvendinimas nieko gero neduos.

Muziejininkai taip pat išreiškė savo nuomonę apie šiuo metu Lietuvoje vykdomą muziejų modernizavimo procesą. Vieni muziejininkai į šią programą žiūri skeptiškai: *„per mažas finansavimas esminiems pokyčiams pasiekti.“*³¹⁸ Prienų krašto muziejaus muziejininkė taip pat skeptiškai atsiliepia apie muziejų modernizavimą Lietuvoje: *„Yra puikių rezultatų (pvz. Genocido, Pedagogikos, Pažaislio ir kt.) Savivaldybių muziejų „modernizuotojai“ plauna pinigėlius ir*

³¹⁴ Žiūrėti 9 priedą. Lietuvos dailės muziejaus vyriausios ekonomistės Nerijos Perlavičiūtės požiūris į Muziejų modernizavimo programą.

³¹⁵ Žiūrėti 10 priedą. Molėtų krašto muziejaus direktorės Viktorijos Kazlienės požiūris į Muziejų modernizavimo programą.

³¹⁶ Žiūrėti 11 priedą. Raseinių krašto istorijos muziejaus direktorės Birutės Kulpinskaitės požiūris į muziejų modernizavimo procesą.

³¹⁷ Žiūrėti 11 priedą. Raseinių krašto istorijos muziejaus direktorės Birutės Kulpinskaitės požiūris į muziejų modernizavimo procesą.

³¹⁸ Žiūrėti 17 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininko požiūris į muziejų

тік.³¹⁹“ Didelių vilčių šios programos įgyvendinimui neteikia ir Panevėžio kraštotyros muziejaus vyresnioji muziejininkė, teigdama, jog „*nacionaliniuose muziejuose – viskas puiku, užtat didelė dalis provincijos muziejų dar negreitai modernizavimo sulauks (jei iš viso sulauks).*“³²⁰“

Kita vertus, keletas muziejininkų teigiamai vertina muziejų modernizavimą Lietuvoje ir ateityje tikisi puikių rezultatų. „*Be abejo, vertinu teigiamai. Bet koks modernėjimas jau yra teigiamas dalykas. Be to, muziejams to reikia. Gyvenimas tai liepia. Visuomenė pereina iš vieno būvio į kitą. Muziejus taip pat. Jeigu modernėja pasaulis, modernėja ir muziejus. Muziejus eina kartu su visuomene. Visas gyvenimas kinta, tai natūralu.*“³²¹ Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės taip pat teigiamai atsiliepia apie „Muziejų modernizavimo programą“:

„*Ji labai reikalinga. Jaučiami pokyčiai: restauruojami pastatai, vis daugiau naujų technologijų naudojama muziejiniame darbe, siekiama modernizuoti muziejų, padaryti jame saugomas vertybes lengviau prieinamas visai visuomenei.*“³²²“

„*LIMIS centro veikla, kuri bando eksponatus padaryti prieinamus visiems visuomenės nariams, tai vienas iš bandymų. Tikrai pritariu naujovėms, kurios tikėkimės atneš gerų ir įdomių vėjų į muziejus.*“³²³“

Taigi kaip ir muziejų vadovai, taip ir muziejininkai Muziejų modernizavimo programos įgyvendinimą vertina dvejopai – tiek skeptiškai, tiek optimistiškai.

Tačiau, mano nuomone, kad muziejus taptų modernus, jam pirmiausia reikia komunikuoti su visuomene. Reikia, jog muziejus būtų atviras visuomenei. Bendravimas pasireiškia per muziejininkus ir muziejų vadovus. Bendravimas pasireiškstų tuo, kad būtų noriai aptarnauti muziejaus interesantai, jiems rūpimais klausimais. Pastebimas konservatyvus muziejaus požiūris į interesantus. Vienas iš modernaus muziejaus bruožų – informacijos mainai. Tačiau ar toks Lazdijų krašto muziejaus direktorės Dainos Pledienės pasisakymas, kaip „*klausimynas sudarytas per sudėtingai. Deja, neturiu tiek laiko*“³²⁴“, gali muziejų suartinti su visuomene? Pirmiausia muziejui reikia keisti save iš vidaus: keisti požiūrį į lankytoją, komunikaciją su juo, koreguoti ne tik muziejininkų, bet ir muziejų vadovų profesionalumą. Nei renovuoti pastatai, nei įsigyti nauji eksponatai nepakeis lankytojų požiūrio į muziejų, jei jis nesieks bendradarbiavimo su visuomene.

³¹⁹ Žiūrėti 20 priedą. Prienų krašto muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

³²⁰ Žiūrėti 19 priedą. Panevėžio kraštotyros muziejaus vyresniosios muziejininkės požiūris į muziejų

³²¹ Žiūrėti 12 priedą. Lietuvos dailės muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

³²² Žiūrėti 16 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

³²³ Žiūrėti 15 priedą. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

³²⁴ Susirašinėjimas elektroniniu paštu su Lazdijų krašto muziejaus direktore Daina Plediene. Susirašinėjimo data – 2011 m. kovo 31 d. Minėtą atsakymą muziejaus direktorė pateikė nusiuntus jai anketą „Lietuvos muziejų administracijos požiūris į muziejų modernizavimo procesą“.

IŠVADOS

1. Nors postmodernizmo termino ištakos siekia XIX a. antrąją pusę, tačiau tik XX a. antroje pusėje terminas įgavo tikrąją prasmę, kuri vartojama šiandien. Nors postmodernizmo sąvoka įsigalėjo beveik visose gyvenimo srityse, tačiau vieno konkretaus postmodernizmo termino apibrėžimo nėra. Teigtina tik tiek, jog postmodernizmas – teorija, apimanti daugelį požiūrių. Dėl to susiformuoja naujas visuomenės tipas – postmoderni visuomenė, kuri taip pat neturi konkretaus apibrėžimo. Įdomu tai, jog naujas visuomenės tipas atsiranda anksčiau nei įsigali postmodernizmo teorija. Tad naujos visuomenės atsiradimą įtakoję veiksniai (naujų technologijų taikymas, informacijos gausa ir pan.) leido paplisti postmodernizmo teorijai. Pagrindinis postmodernios visuomenės bruožas – vartojimas, kuris pastebimas visose gyvenimo sferose. Sparčiai plintant informacinėms technologijoms susiformuoja naujas visuomenės tipas – informacinė visuomenė. Šios visuomenės svarbiausias požymis – informacija, kuri nuolatos sparčiai gausėja. Tačiau ne visos visuomenės gali būti įvardijamos informacinėmis visuomenėmis, kadangi ne visų valstybių piliečiai turi vienodą prieigą prie informacijos. Tad ar visas visuomenes ateityje bus galima vadinti informacinėmis visuomenėmis.

2. Įvertinant postmoderniosios visuomenės apraiškų egzistavimą Lietuvoje, pastebėtinas dvejopas požiūris. Viena vertus, naujų technologijų taikymas Lietuvoje vis labiau įsigali visose gyvenimo srityse. Pastebimas ir interneto vartotojų gausėjimas, ypatingai tarp jaunosios kartos atstovų. Tačiau Lietuvoje negalimas visuotinis interneto naudojimas dėl socialinės atskirties problemos. Kita vertus, ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės priimtose informacinės visuomenės plėtros koncepcijos sukurs Lietuvoje informacinę visuomenę. Informacinės visuomenės kūrimas neapsiriboja vien tik naujų technologijų ir interneto taikymu. Šias inovacijas turi priimti arba atmesti Lietuvos visuomenė.

3. Šiuolaikinis muziejus – patrauklus visuomenei muziejus. Jo esmė – tapimas patrauklia ir atvira institucija visuomenei. Šiandien muziejaus misija kinta – pereinama nuo klasikiniam muziejui būdingų funkcijų prie naujam muziejui priskiriamų uždavinių. Naujojo muziejaus įgyvendinimui taikomos priemonės – naujos technologijos ir inovacijos. Naujo postmodernaus muziejaus kūrimas siejamas su aktyvia muziejaus personalo ir muziejaus lankytojų komunikacija. Taikant aktyvios komunikacijos koncepciją, muziejus apibrėžiamas kaip institucija, besikeičianti idėjomis su visuomene, atsižvelgianti į jos poreikius bei galima atvira požiūrių raiška.

Tuo tarpu edukacija šiandien siejama su žaismingu mokymusi. Muziejus yra ta vieta, kur galima be ribų mokytis ir įgauti naujų patirčių edukacinių užsiėmimų metu. Todėl muziejuose yra svarbus interaktyvumo taikymas.

Pastebima, jog ekonomika vis labiau siejasi su kultūra. Muziejai taip pat ne išimtis. Muziejuose taikomi rinkodaros principai, kurių svarbiausias požymis – aukšta paslaugos kokybė už žemą kainą. Muziejui svarbu išlaikyti teigiamą savo teikiamų paslaugų kokybę, kad galėtų konkuruoti su kitomis laisvalaikio leidimo vietomis.

4. Įgyvendinant muziejų modernizavimą, svarbūs ir muziejaus lankytojų poreikiai bei lankymosi muziejuje motyvai. Tačiau Lietuvos visuomenė iš esmės muziejaus nelaiko institucija, kuri gali būti patraukli vieta ne tik mokymuisi, bet ir laisvalaikio leidimui. Būtent tai ir skatina muziejus peržiūrėti savo veiklą, taikyti inovacijas bei siekti komunikacijos su visuomene.

Patvirtinus „Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programą“ tikimasi sukurti naują šiuolaikišką muziejų. Šiuo metu renovuojami muziejų pastatai, įsigyjami nauji eksponatai, tobulinami muziejininkų gebėjimai, kuriama Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos programa. Šiems projektams vykdyti iš Lietuvos Respublikos biudžeto skiriamos lėšos. Tačiau praėjus penkeriems metams po programos patvirtino, ne visi Lietuvos muziejai buvo tiesiogiai įtraukti į muziejų modernizavimo procesą. Tad ar mažesniuose Lietuvos muziejuose, pavyzdžiui, savivaldybių, bus įgyvendinti visi programoje numatyti tikslai ir uždaviniai, ar tai liks tik dokumente. Žinoma, dar anksti kalbėti apie programos realius rezultatus ir jų naudą, tačiau muziejininkų nuomone, ši programa nepakeis muziejaus. Čia lėšos nėra svarbiausias elementas. Svarbiausia – muziejuose dirbantys muziejininkai, kurių pastangomis gali kokybiškai pakisti muziejinė veikla.

Įsigalint technologijoms bei didėjant informacijos srautui, muziejai, kaip ir kultūrinės kitos institucijos, imasi vertybių skaitmeninimo. Šį kultūros paveldo skaitmeninimo procesą įgyvendina Latvija. Lietuva dar taip pat jau pradėjo įgyvendinti šį projektą. Tiesa, skaitmeninimo procesas dar tik įsibėgėja, tačiau jau matomi pirmieji rezultatai.

5. Apžvelgus muziejininkų nuomones apie muziejų ir jo modernizaciją, teigtina, jog būdinga nuomonių įvairovė. Pirmiausia muziejininkai išskyrė, jog muziejams labai svarbus lankytojas. Siekiant populiarinti muziejaus veiklą, svarbūs viešieji ryšiai. Norint pritraukti kuo didesnę lankytojų srautą, siūloma muziejams užsiimti gyvąja veikla, kurios metu būtų galima ne tik pamatyti eksponatus, bet ir paliesti. Muziejaus trūkumais įvardijamas lėšų stygius, muziejininkų kompetencijos stoka, konservatyvus muziejaus požiūris į lankytojus bei konservatyviu vertybių apskaita.

ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS

Šaltiniai:

1. *Informacinės ir žinių visuomenės plėtros rodikliai*, <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=2603>, [prieiga per internetą, žr. 2010 03 07].
2. *Lietuvos informacinės visuomenės plėtros gairės*, 2000 m. spalio 23 d., <http://www.infobalt.lt/konferencija/2001/IV2001/index.php?r=120&a=-1#2>, [prieiga per internetą, žr. 2001 03 07].
3. *Lietuvos integrali muziejų informacinė sistema (LIMIS)*, <http://www.emuziejai.lt/LIMIS/apie-LIMIS.html>, [prieiga per internetą, žr. 2010 12 02].
4. *Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos (LIMIS) apibūdinimas*, www.emuziejai.lt/skaitmeninimas/.../2_metodinis_leidinys_naujas_24_40.pdf, [prieiga per internetą, žr. 2010 12 02].
5. *Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcija*, 2001 m. vasario 28 d., Nr. 229, http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_1?p_id=123561, [prieiga per internetą, žr. 2011 03 07].
6. *Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcija*, „Lietuva – globalių galimybių šalis“, 2001 m. spalio 9 d., www3.lrs.lt/owa-bin/owarepl/inter/owa/U0060561.doc, [prieiga per internetą, žr. 2011 03 07].
7. *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa*, 2007 03 14, Nr. 275, www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=37223, [prieiga per internetą, žr. 2010 05 15].
8. *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa*, 2007 03 14, Nr. 275, *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 metų programos įgyvendinimo priemonės. 1 priedas*, www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=37223, [prieiga per internetą, žr. 2010 05 15].
9. *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa*, 2007 03 14, Nr. 275, *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 metų programos įgyvendinimo priemonės. 3 priedas Preliminarus lėšų poreikis 2007–2015 metais respublikinių muziejų pastatams rekonstruoti, kapitaliniam ir paprastajam jų remontui atlikti, naujiems pastatams statyti ir ilgalaikiam turtui įsigyti*, www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=37223, [prieiga per internetą, žr. 2010 05 15].
10. *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programa*, 2007 03 14, Nr. 275, *Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 metų programos įgyvendinimo priemonės. 4 priedas. Preliminarus lėšų poreikis 2007–2015 metais savivaldybių muziejų pastatams rekonstruoti, kapitaliniam ir paprastajam jų remontui atlikti, naujiems pastatams statyti ir ilgalaikiam turtui įsigyti*, www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=37223, [prieiga per internetą, žr. 2010 05 15].

11. *Nutarimas dėl Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo koncepcijos patvirtinimo*, 2005 08 25, Nr. 933, Vilnius, http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=260975&p_query, [prieiga per internetą, žr. 2011 04 03].
12. *Suvestinio katalogo paskirtis*, <http://www.libis.lt/content/info/purpose.jsp>, [prieiga per internetą, žr. 2011 04 03].
13. *Anketos Lietuvos muziejų darbuotojams ir jų atsakymai*.

Literatūra:

1. Ambrose T., Paine C., *Museum Basics*, New York, 2006.
2. Andrijauskas A., Postmodernizmo ištakos ir „neklasikinių“ diskursų erdvė, *Miestas ir postmodernioji kultūra. Miestelėnai*, Vilnius, 1995, p. 9 – 32.
3. Andrijauskas A., Teorinės postmodernizmo ištakos ir istoriosofinė prasmė, *Postmodernizmo fenomeno interpretacijos*, Sud. A. Andrijauskas, Vilnius, 2009, p. 23 – 45.
4. Balode U., Ziediņš J., *Joint Catalogue of the National Holdings of Museums of Latvia*, <http://www.docstoc.com/docs/43765709/DIGITISATION-OF-CULTURE-HERITAGE-IN-LATVIA-MUSEUMS-PERFORMANCE>, [prieiga per internetą, žr. 2011 04 02].
5. Bartkutė R., *Muziejaus lankomumo didinimas nekeičiant muziejaus fizinių charakteristikų*, www.museums.lt/Ateitis/images/Kurkime.../leidinys_63_68.pdf, [prieiga per internetą, žr. 2011 03 30].
6. Baudrillard J., *Simulacra and simulation*, United States of America: The University of Michigan Press, 1994.
7. Bėkšta A., Jarockienė N., Ko muziejuose ieško suaugusieji arba dar kartą apie muziejų lankytojų motyvaciją, *Lietuvos muziejai*, 2009, Nr. 1, p. 5 – 9.
8. Bruce C., Spectacle and democracy: experience music project as a post-museum, *New Museum Theory and Practice: an Introduction*, edited by J. Marstine, Oxford and Carlton, 2006, p. 129 – 149.
9. Bulavas V., Lietuvos integrali bibliotekų informacijos sistema: istorija ir plėtros perspektyva, *Knygotyra*, 2003, T. 40, p. 278 – 302.
10. Burton C., Scott C., Museums: Challenges for the 21st century, *Museum management and marketing*, edited by R. Sandell, R. R. Janes, Abingdon and New York, 2007, p. 49 – 66.
11. Castells M., *Tinklaveikos visuomenės raida*, Kaunas, 2005.
12. Džežulskis-Duonys E., *Filosofija šiuolaikiškai*, Kaunas, 2006.
13. Edson G., Dean D., *The Handbook for Museums*, London: Routledge, 2003.
14. Falk J. H., Dierking L. D., *Learning from Museums: Visitor Experiences and the Making of Meaning*, AltaMira Press, 2000.
15. Galbraith J. K., *The Affluent Society*, United States of America, 1998.

16. Greene J. P., Museums for the year 2000: a case for continuous revolution, *Museum Provision and Professionalism*, edited by G. Kavanagh, London and New York, 2005, p. 46 – 49.
17. Hein G. E., *Learning in the Museum*, London, 1998.
18. Hein G. E., Museum Education, *A Companion to Museum Studies*, edited by S. Macdonald, Malden and Oxford: Blackwell Publishing Ltd, 2011, p. 340 – 351.
19. Hooper-Greenhill E., Education, postmodernity and the museum, *Museum Revolutions: how museums change and are changed*, edited by S. K. Knell, S. MacLeod, S. Watson, New York, 2007, p. 367 – 377.
20. ICOM Lietuva, http://www.muziejai.lt/ICOM_Lietuva/, [prieiga per internetą, žr. 2011 05 28].
21. *Informacinių technologijų visuomenė: humanitarinės interpretacijos*, Sud. ir red. J. A. Krikštopaitis, J. Morkūnienė, Vilnius, 2002.
22. *Integrali virtuali bibliotekų informacinė sistema*, <http://www.epaveldas.lt>, [prieiga per internetą, žr. 2011 04 03].
23. Introduction: Reinventing the Museum, *Reinventing the Museum: historical and Cotemporary Perspectives on the Paradigm Shift*, edited by G. Anderson, USA: AltaMira Press, 2004, p. 1 – 8.
24. Jameson F., *Kultūros posūkis: rinktiniai darbai apie postmodernizmą (1983 – 1998)*, Vilnius, 2002.
25. Jameson F., Postmodernizmas ir vartotojų visuomenė, *Miestas ir postmodernioji kultūra. Miestelėnai*, Vilnius, 1995, p. 55 – 71.
26. Jarockytė A., *Informacinė visuomenė Lietuvoje: 1990 – 2000*, Vilnius, 2003.
27. Janes R. R., Sandell R., Complexity and Creativity in Contemporary Museum Management, *Museum management and marketing*, edited by R. Sandell, R. R. Janes, Abingdon and New York, 2007, p. 1 – 14.
28. Jean Baudrillard, Lechte J., *Penkiasdešimt pagrindinių šiuolaikinių mąstytojų: nuo struktūralizmo iki postmodernizmo*, Vilnius, 2001, p. 268 – 270.
29. Jenkinson P., Museum futures, *Museum Provision and Professionalism*, edited by G. Kavanagh, London and New York, 2005, p. 50 – 52.
30. Jokubaitis A., Muzeologijos praeitis ir dabartis, *Muziejai ir paminklai*, Nr. 9, 1991, p. 3 – 7.
31. Jokubaitis A., Postmodernizmas ir politika, *Politologija*, Nr. 3(27), 2002, p. 3 – 17.
32. Kardelis K., *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*, Šiauliai, 2007.
33. Kelly L., Visitors and learning: adult museum visitors' learning identities, *Museum Revolutions: how museums change and are changed*, edited by S. K. Knell, S. MacLeod, S. Watson, New York, 2007, p. 276 – 290.
34. Keras A., Informacinės visuomenės kūrimas: patirtis ir ateities perspektyvų aspektai, *Informacinės visuomenės formavimas ir etika internete*, Red. D. Jurgaitis, Šiauliai, 2000, p. 32 – 40.

35. Kotler N., Kotler P., Can Museums Be All Things to All People? Missions, Goals and Marketing's Role, *Reinventing the Museum: historical and Cotemporary Perspectives on the Paradigm Shift*, edited by G. Anderson, USA: AltaMira Press, 2004, p. 167 – 186.
36. Kotler N. G., Kotler P., Kotler W. I., *Museum Marketing and Strategy: Designing Missions, Buildings, Audiences, Generating Revenue and Resources*, San Francisco, 2008.
37. Kutkaitytė M., *Šiandien žmonės muziejus lanko internete*, <http://pramogos.delfi.lt/archive/print.php?id=18129378>, [prieiga per internetą, žr. 2010 12 02].
38. Kvietkauskas R., Varnienė R., *Kultūros paveldo skaitmeninio koordinavimo perspektyva Lietuvoje*, p. 4, www.epaveldas.lt/vbspi/content/docs/publications/5.pdf, [prieiga per internetą, žr. 2011 04 03].
39. *Lietuvos kultūros paveldas – virtualioje erdvėje*, <http://www.epaveldas.lt/vbspi/content/about.jsp;jsessionid=4CCB48B666A8FC9534AB111D4ECD E6BC>, [prieiga per internetą, žr. 2010 03 07].
40. *Lietuvos muziejų asociacija*, <http://www.museums.lt/Asociacija/Asociacija.htm>, [prieiga per internetą, žr. 2011 04 04].
41. Lyotard J. F., Pastaba apie „post-“, reikšmę, *Miestas ir postmodernioji kultūra. Miestelėnai*, Vilnius, 1995, p. 45 – 48.
42. Luobikienė I., *Sociologinių tyrimų metodika*, Kaunas, 2010.
43. Marovic I., *Introduction to Museology: the European Approach*, Miunchen, 1998.
44. Mastai J., There Is No Such Thing as a Visitor, *Museums after Modernism: Strategies of Engagement*, edited by G. Pollock, J. Zemans, Malden and Oxford, 2006, p. 173 – 177.
45. Message K., *New Museums and the making of Culture*, Oxford and New York, 2006.
46. Middleton V. T. C., Purpose of museums and special characteristics of independents, *Museum Provision and Professionalism*, edited by G. Kavanagh, London and New York, 2005, p. 108 – 111.
47. Mikailienė R., Ateities muziejams – kompetetingi darbuotojai, *Lietuvos muziejai*, 2009, Nr. 3., p. 9 – 11.
48. Mouliou M., From Urban Blocks to City Blogs: defining Attributes for the City Museum of Today, *City Museums and City Development*, edited by I. Jones, R. R. Macdonald, D. MsIntyre, Plymouth, 2008, p. 155 – 179.
49. Mukienė D., Muziejinių vertybių skaitmeninimas ir automatizuota apskaita, *Lietuvos muziejai*, 2009, Nr. 2, p. 5 – 7.
50. Pileckaitė R., Muziejų modernizavimo programa – impulsas keistis ar laukti, *Lietuvos muziejai*, 2007, Nr. 1, p. 5 – 7.
51. Ramanauskaitė E., *Šiuolaikinės kultūros fenomenų tyrinėjimai*, Kaunas, 2002.
52. Ravelli L. J., *Museum Texts: Communication Frameworks*, London and New York, 2006.

53. Rubavičius V., *Neįvardijamos laisvės ženklas*, Vilnius, 1997.
54. Rubavičius V., *Postmodernusis kapitalizmas*, Vilnius, 2010.
55. Rubavičius V., Postmodernusis kapitalizmas: vartojimas, suprekinimas ir suišteklinimas, *Postmodernizmo fenomeno interpretacijos*, Sud. A. Andrijauskas, Vilnius, 2009, p. 405 – 452.
56. Sayre S., King C., *Entertainment and society – influences, impacts, and innovations*, New York, 2010.
57. Savicka A., *Postmodernios visuomenės bruožai: interneto galia*, <http://www.lrytas.lt/-12001261891199609285-postmodernios-visuomenės-bruožai-interneto-galia.htm>, [prieiga per internetą, žr. 2011 03 07].
58. Senapėdienė E., ES finansuojami mokymai padės įgyvendinti Lietuvos muziejų modernizavimo programą, *Lietuvos muziejai*, 2007, Nr. 1, p. 9 – 10.
59. Senapėdienė E., ES remiamą mokymų projektą baigę muziejininkai džiugins naujomis parodomis, *Lietuvos muziejai*, 2007, Nr. 3, p. 11 – 12.
60. Senapėdienė E., Muziejininkai dalijosi profesinių mokymų patirtimi, aiškinosi ateities perspektyvas, *Lietuvos muziejai*, 2008, Nr. 2, p. 10 – 11.
61. Senapėdienė E., Muziejininkai prašys papildomos ES paramos mokymams, *Lietuvos muziejai*, 2007, Nr. 4, p. 11 – 12.
62. Senapėdienė E., Profesiniai ir administraciniai muziejininkų mokymai baigiasi, *Lietuvos muziejai*, 2007, Nr. 2, p. 13 – 14.
63. Skramstad H., An Agenda for Museums in the Twenty-first Century, *Reinventing the Museum: historical and Cotemporary Perspectives on the Paradigm Shift*, edited by G. Anderson, USA: AltaMira Press, 2004, p. 118 – 132.
64. Stam D. C., The informed muse: The implications of „The New Museology“ for museum practise, *Heritage, Museums and Galleries: An Introductory Reader*, edited by G. Corsane, New York: Routledge, 2005, p. 54 – 70.
65. Talboys G. K., *Museum Educator's Handbook*, Aldershot: Ashgate Publishing Limited, 2005.
66. Tidikis R., *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*, Vilnius, 2003.
67. *Trumpa Latvijos kultūros paveldo skaitmeninio proceso apžvalga*, p. 53, www.emuziejai.lt/skaitmeninimas/.../1_Skaitmeninimo_Latvijoje_apzvalga.pdf, [prieiga per internetą, žr. 2011 04 02].
68. Waidacher F., *Bendrosios muzeologijos metmenys*, Vilnius, 2007.
69. Webster F., *Informacinės visuomenės teorijos*, Kaunas, 2006.
70. Welsch W., *Mūsų postmodernioji modernybė*, Vilnius, 2004.

71. Welsch W., *Termino „postmodernizmas“ istorija*, http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=182&Itemid=81, [prieiga per internetą, žr. 2011 02 01].
72. Witcomb A., *Interactivity: Thinking Beyond, A Companion to Museum Studies*, edited by S. Macdonald, Malden and Oxford: Blackwell Publishing Ltd, 2011, p. 353 – 361.
73. Witcomb A., *Re-imagining the Museum: beyond the Mausoleum*, London and New York, 2003.
74. *Nacionālā muzeju krājuma kopkatalogs (NMKK)*, www.nmkk.lv, [prieiga per internetą, žr. 2011 04 03].

SANTRAUKA

Muziejaus vaidmens kaita postmodernioje visuomenėje. Lietuvos atvejis

Vis labiau įsivyraujant postmodernizmo idėjoms beveik visose gyvenimo srityse, šis fenomenas neaplenkia ir kultūros. Darbe nagrinėjamos postmodernizmo teorijos atsiradimo ištakos ir termino vartojimo istorija. Pateikiami autorių svarstymai apie postmodernizmo sampratos susiformavimą. Po Antrojo pasaulinio karo atsiradęs naujas visuomenės tipas, paskatino naujų technologijų taikymo išplitimą. Praėjus neilgam laiko tarpui susiformuoja informacinė visuomenė, kurioje svarbiausias elementas – informacija. Darbe svarstoma, ar galima aptikti postmoderniosios visuomenės apraiškų Lietuvoje.

Darbe taip pat apžvelgiamos muziejaus integracijos į postmodernią visuomenę tendencijos. Čia aptariamos naujosios muzeologijos šalininkų išskirtos naujo postmodernaus muziejaus veiklos kryptys. Išskiriamos trys svarbiausios veiklos – komunikacija, edukacija bei rinkodara. Aprašomas naujosios muzeologijos teorijos susiformavimas kaip atsakas modernėjančiai visuomenei.

Darbe aptariami muziejų modernizavimo idėjos Lietuvoje aspektai. Pirmiausia atliekama lyginamoji analizė apie kultūros paveldo skaitmeninimą Lietuvoje ir Latvijoje. Aptariami ir muziejaus lankytojų lūkesčiai, lankymosi motyvai bei lankytojų tyrimų rezultatai. Atlikus tyrimą, darbe pateikiamos 9 Lietuvos muziejinių nuomonės apie muziejų (apie lankytojus, jų istorinės savimonės bei kūrybiškumo ugdymo būdus, dabartinio muziejaus trūkumus, modernaus muziejaus viziją ir kt.).

2007 m. patvirtinta „Muziejų modernizavimo programa“, truksianti iki 2015 m. Šioje programoje numatyti tikslai ir uždaviniai galima skirti į dvi dalis – materialųjį muziejų modernizavimą ir nematerialųjį muziejų modernizavimą. Į materialiojo muziejaus modernizavimo sąvoką įeina pastatų renovavimas, ekspozicijų atnaujinimas bei naujų eksponatų įsigijimas. Tuo tarpu nematerialusis muziejų modernizavimas apima muziejinių gebėjimų tobulinimą bei Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos kūrimą. Atlikus tyrimą darbe pateikiami 5 muziejaus darbuotojų požiūriai į muziejų modernizavimo procesą Lietuvoje.

SUMMARY

The museum role changing in the postmodern society. Lithuania case

Culture does not stay behind as more and more ideas of Postmodernism settle in almost all spheres of life. The present Paper deals with the beginning of Postmodernism theory and history of usage of the aforementioned term. Contemplations of different authors regarding formation of Postmodernism conception are provided. A new type of society having formed after World War II encouraged pervasion of application of new technologies. After a short period of time an information society was formed where information was the most important element. The present paper discusses whether it is possible to find manifestations of the postmodern society in Lithuania.

Tendencies of museum integration into the postmodern society are reviewed in the present Paper as well. Trends of a new postmodern museum activities distinguished by supporters of the new museology are discussed. Three major activities, i.e. communication, education, and marketing, are distinguished. Formation of the new museology theory as a response to a modernising society is described.

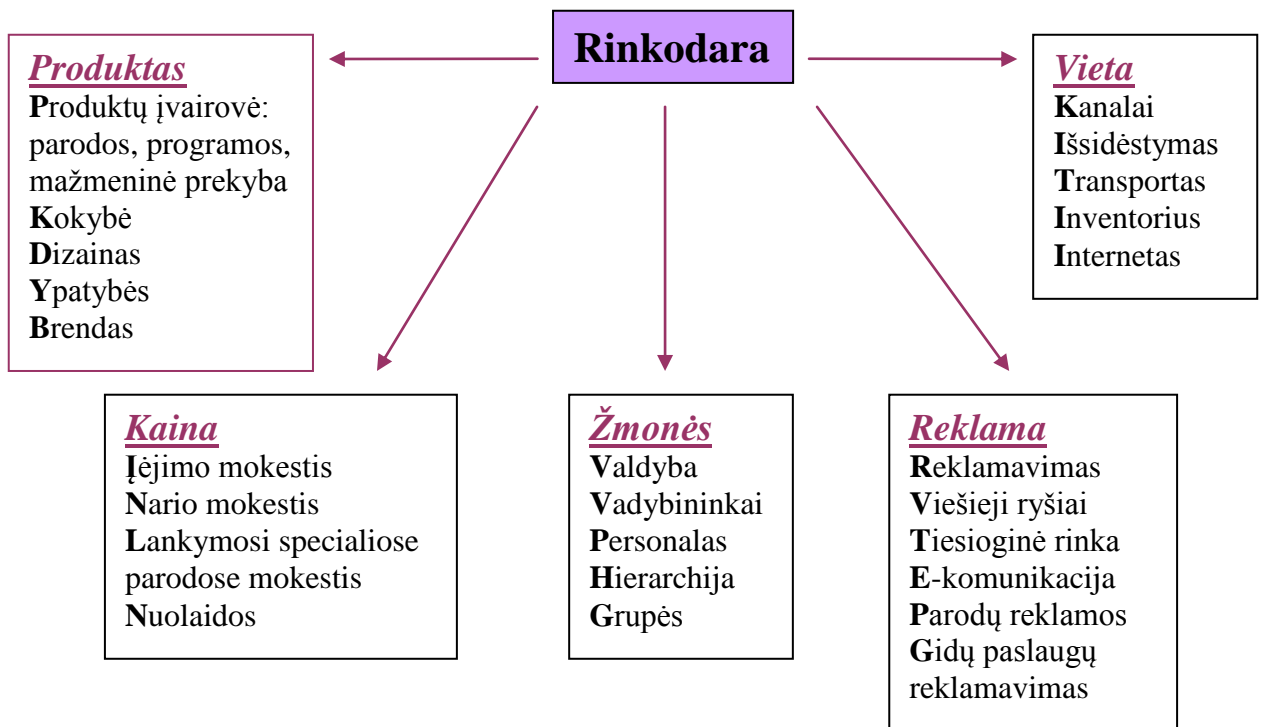
Aspects of the idea for modernisation of museums in Lithuania are discussed in the present Paper. First of all a comparative analysis of digitization of cultural heritage in Lithuania and Latvia is made. Expectations of museum visitors, motives for visiting, and visitors' survey results are discussed as well. Opinions of 9 Lithuanian museologists on museum (on visitors, methods for development of their historical self-consciousness and creativity, drawbacks of a contemporary museum, vision of a modern museum, etc.) are provided in the Paper upon completion of a research.

“Programme for Modernisation of Museums” which shall be implemented by 2015 was approved in 2007. Aims and tasks specified in the aforementioned Programme may be divided into two parts: material modernisation of museums and immaterial modernisation of museums. The conception of material modernisation of museums includes renovation of buildings, renewal of expositions and acquisitions of new exhibits. Meanwhile, immaterial modernisation of museums includes improvement of museologists' skills and creation of an integral Lithuanian museum information system. 5 attitudes of museum employees towards the process of museum modernisation in Lithuania are provided in the Paper upon completion of the research.

PRIEDAI

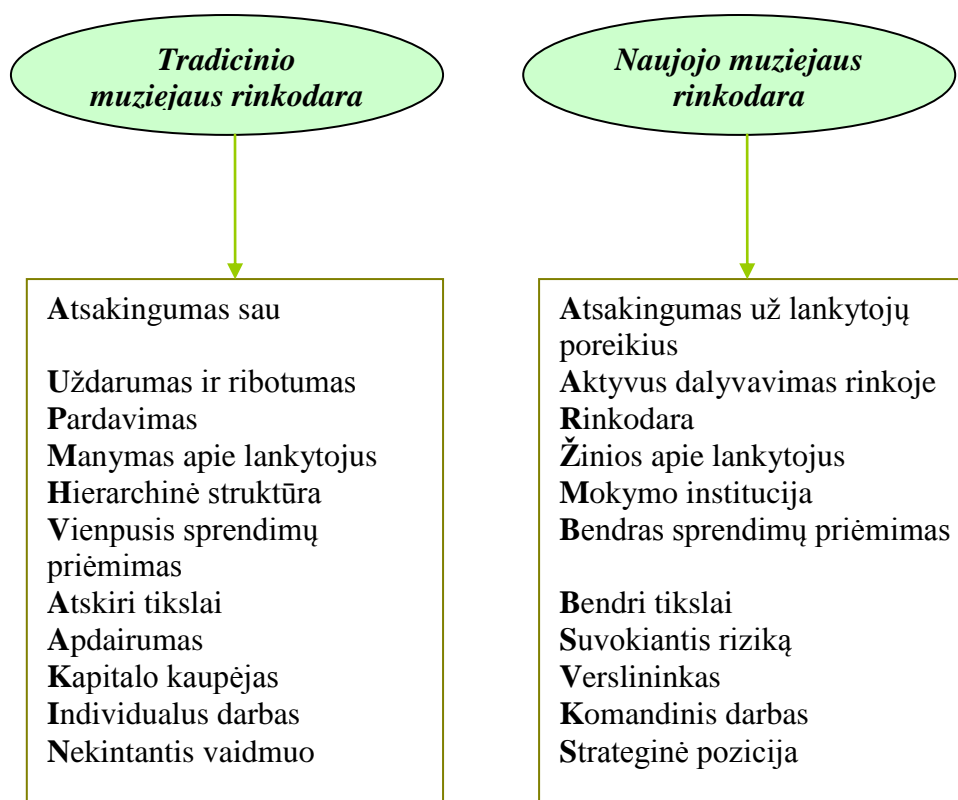
- 1 priedas.* 5 rinkodaros komplekso elementai (5P)
- 2 priedas.* Tradicinio ir naujojo muziejaus rinkodara
- 3 priedas.* Atviro tipo interviu klausimynas
- 4 priedas.* Muziejininkų požiūris į muziejų
- 5 priedas.* Orientaciniai klausimai muziejaus administracijai apie Muziejų modernizavimo programą
- 6 priedas.* Lietuvos muziejų administracijos požiūris į muziejų modernizavimo procesą
- 7 priedas.* Interviu su Šiaulių „Aušros“ muziejaus direktoriaus pavaduotoja muziejininkystės reikalams Virginija Šiukščiene
- 8 priedas.* Biržų krašto „Sėla“ muziejaus direktoriaus Gintaro Butkevičiaus požiūris į Muziejų modernizavimo programą
- 9 priedas.* Lietuvos dailės muziejaus vyriausios ekonomistės Nerijos Perlavičiūtės požiūris į Muziejų modernizavimo programą
- 10 priedas.* Molėtų krašto muziejaus direktorės Viktorijos Kazlienės požiūris į Muziejų modernizavimo programą
- 11 priedas.* Raseinių krašto istorijos muziejaus direktorės Birutės Kulpinskaitės požiūris į muziejų modernizavimo procesą
- 12 priedas.* Lietuvos dailės muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų
- 13 priedas.* Lietuvos nacionalinio muziejaus vyresniojo muziejininko požiūris į muziejų
- 14 priedas.* Šiaulių „Aušros“ muziejaus archeologijos skyriaus vedėjos požiūris į muziejų
- 15 priedas.* Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų
- 16 priedas.* Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų
- 17 priedas.* Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininko požiūris į muziejų
- 18 priedas.* Biržų krašto „Sėla“ muziejininkės požiūris į muziejų
- 19 priedas.* Panevėžio kraštotyros muziejaus vyresniosios muziejininkės požiūris į muziejų
- 20 priedas.* Prienų krašto muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

*1 priedas. 5 rinkodaros komplekso elementai (5P) **

* Kotler N. G., Kotler P., Kotler W. I., *Museum Marketing and Strategy: Designing Missions, Buildings, Audiences, Generating Revenue and Resources*, San Francisco, 2008, p. 30.

2 priedas. Tradicinio ir naujojo muziejaus rinkodara*

* Introduction: Reinventing the Museum, *Reinventing the Museum: historical and Cotemporary Perspectives on the Paradigm Shift*, edited by G. Anderson, USA: AltaMira Press, 2004, p. 2.

3 priedas. Atviro tipo interviu klausimynas

„Muziejų modernizavimo 2007 – 2015 m. programos“ įgyvendinimas Šiaulių „Aušros“ muziejuje

Klausimai:

1. Kaip vykdoma Muziejų modernizavimo programa Šiaulių „Aušros“ muziejuje?
2. Kiek lėšų skirta Šiaulių „Aušros“ muziejaus Muziejų modernizavimo programos įgyvendinimui?
3. Kaip sudaromos sąlygos kultūros vertybių kaupimui, saugojimui, restauravimui ir eksponavimui?
4. Kaip ugdomas visuomenės kūrybiškumas?
5. Kaip stiprinama muziejų informacinė bazė?
6. Kas tai yra LIMIS?
7. Kaip ugdomi muziejininkų gebėjimai?
8. Kaip muziejininkų gebėjimai prisidės prie turizmo plėtros?
9. Ar Šiaulių „Aušros“ muziejaus darbuotojai yra informuoti apie vykdomą Muziejų modernizavimo programą?
10. Jei taip, tai kaip Šiaulių „Aušros“ muziejaus darbuotojai žiūri į Muziejų modernizavimo programą?

- 1) Informanto vardas ir pavardė.
- 2) Informanto užimamos pareigos.
- 3) Informanto gimimo data.

4 priedas. Muziejininkų požiūris į muziejų

Anketa

Gerb. Muziejininkai,

Kreipiuosi į Jus su prašymu pareikšti savo nuomonę apie šiuolaikinį muziejų. Anketa yra anoniminė. Prašau, jei galite skirkite laiko anketos užpildymui. Svarbi kiekviena nuomonė.

Iš anksto Jums dėkoju.

1. Ką, Jūsų nuomone, muziejui reiškia lankytojas?
2. Kaip manote, kokiais būdais galima pritraukti daugiau lankytojų į muziejus?
3. Kaip manote, ar modernizavus muziejų (pastatų renovacija, nauji eksponatai, naujos parengtos programos ir pan.), pasikeistų žmonių požiūris į muziejų?
4. Jūsų nuomone, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės istorinę savimonę?
5. Jūsų manymu, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės kūrybiškumą?
6. Kokie esminiai dabartinio muziejaus trūkumai? Kaip reiktų ištaisyti šiuos trūkumus?
7. Modernus muziejus. Koks jis, Jūsų nuomone, turėtų būti? Apibūdinkite.
8. Kaip manote, kaip Lietuvos muziejai gali tapti lygiaverčiais su Vakarų muziejais?
9. Kaip vertinate šiuo metu Lietuvoje vykdomą Muziejų modernizavimo programą?

Muziejus, kuriame dirbate:

Muziejuje užimamos pareigos:

Klausimyno užpildymo data:

5 priedas. Orientaciniai klausimai muziejaus administracijai apie Muziejų modernizavimo programą

- 1. Kokie Muziejų modernizavimo programos punktai įgyvendinami Jūsų muziejuje?**
- 2. Kiek skiriama lėšų muziejaus modernizavimui? Ar pakanka skiriamų lėšų?**
- 3. Ko tikėtės iš Muziejų modernizavimo programos?**
- 4. Kaip manote, ar Muziejų modernizavimo programos įgyvendinimas pritrauks daugiau lankytojų į muziejus?**

Muziejus, kuriame dirbate:

Muziejuje užimamos pareigos:

Klausimyno užpildymo data:

6 priedas. Lietuvos muziejų administracijos požiūris į muziejų modernizavimo procesą
Anketa

Gerb. Direktoriai / Direktorės,

Kreipiuosi į Jus su prašymu išsakyti savo nuomonę apie Muziejų modernizavimo programos įgyvendinimo procesą ir apskritai apie šiuolaikinių muziejų. Prašau Jūsų skirti laiko ir užpildyti pateiktą anketą. Dėkoju Jums iš anksto.

11. Jūsų nuomone, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės istorinę savimonę?
12. Jūsų manymu, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės kūrybiškumą?
13. Jūsų manymu, kuo Lietuvos muziejai skiriasi nuo Vakarų muziejų?
14. Šiuo metu populiari kalbėti apie modernų muziejų. Tad koks, Jūsų nuomone, turėtų būti modernus muziejus? Apibūdinkite.
15. Kaip žinia, nuo 2007 m. Lietuvoje vykdoma Muziejų modernizavimo programa. Jūsų manymu, kokią Lietuvos muziejų ateities viziją piešia Muziejų modernizavimo programa?
16. Kokie esminiai dabartinio muziejaus trūkumai? Ar Muziejų modernizavimo programa gali panaikinti šiuos trūkumus?
17. Dažnai teigiama, kad lėšų trūkumas stabdo muziejų veiklą. Kaip manote, ar tik skiriamos lėšos gali pagerinti muziejų veiklos kokybę?
18. Kokias kompetencijas turėtų ugdyti muziejininkai, siekiant pagerinti muziejaus veiklą?
19. Kaip muziejininkų gebėjimai galėtų prisidėti prie turizmo plėtros?
20. Kaip manote, kokie veiksniai paskatino kurti Lietuvos integralią muziejų informacinę sistemą (LIMIS)?
21. Kaip manote, kuo Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos (LIMIS) įdiegimas bus

naudingas ne tik muziejams, bet ir visuomenei?

22. Jūsų nuomone, ar pastatų restauravimas ir naujų eksponatų įsigijimas paskatins visuomenę dažniau lankytis muziejuose? Kodėl?

23. Kaip Muziejų modernizavimo programos įgyvendinimas sudaro sąlygas Lietuvos muziejams tapti lygiaverčiais su Vakarų muziejais?

24. Jūsų nuomone, kuo Muziejų modernizavimo programa bus naudinga muziejams ir muziejininkams, bet ir visuomenei?

25. Kaip vyksta muziejaus darbuotojų supažindinimas su Muziejų modernizavimo programa (seminarai, paskaitos ir pan.)?

- 1) Informanto vardas ir pavardė:
- 2) Informanto gimimo data:
- 3) Muziejus, kuriam vadovaujate:

Ačiū už kantrybę ir sugaištą laiką!

**7 priedas. Interviu su Šiaulių „Aušros“ muziejaus direktoriaus pavaduotoja
muziejininkystės reikalams Virginija Šiukščiene**

Donata Valiuškytė (toliau – D. V.): *Laba diena.*

Virginija Šiukščiėnė (toliau – V. Š.): *Laba diena.*

D. V.: *Pirmiausia norėčiau pasiteirauti, kaip vykdoma Muziejų modernizavimo programa Šiaulių „Aušros“ muziejuje?*

V. Š.: Pagal Muziejų modernizavimo programą, vykdomė 2 projektus, kurių esmėje Jūsų paminėtų dalykų nėra. Jie yra kaip išvestinis dydis ar dalykas atsiranda, todėl, kad mūsų projektai yra Frenkelio rūmų ir aplinkos, parko restauravimas ir rekonstravimas ir Fotografijos muziejaus restauravimas. Tai jeigu tiesiai ir siaurai žiūrėt, tai yra pastatų ir aplinkos sutvarkymas. O jau visa kita yra išvestiniai dydžiai, ką mes iš to gauname ir kaip šitie atlikti darbai padės ir modernizuoti, ir kurti edukacines programas, renginius, nes šitiems dalykams pinigų tai nėra. Nei edukacinių programom, nei renginiams, nei dar daugeliui dalykų, kurie yra čia parašyti. Tai aš taip ir įsivaizdavau, kad Jūs gerai suprastumėt, kas tai yra, nes jeigu kalbėti apie muziejininkų kompetencijų ir gebėjimų ugdymą, nėra taip, kad mes tai eilutei gautume pinigų. Tai nėra taip tiesiogiai, kaip kad paskaičius dokumentą, kad yra parašyti atskiri punktai, kad tą reikia tobulinti, tą gerinti, tą skatinti, ir kad kiekvienai tai eilutei yra skiriami pinigai. Taip nėra. Yra rengiami projektai. Nu kažkas gauna, sakykim, naujos ekspozicijos rengimui, gal dar kažkam. Tai kad kitų patirčių nelabai žinau. Bet kiek žinau, tai daugiausia yra susiję vis dėlto su infrastruktūra, t.y. pastatai ir aplinka. Ir visa kita tai jau yra išvestiniai dydžiai.

D. V.: *Muziejaus veiklos planavimas yra asmeninis muziejaus reikalas?*

V. Š.: Na, iš esmės tai taip. Kaip muziejus jau toliau tvarkosi, gavęs tas lėšas ir įgyvendinęs projektą. Dabar, sakykim, mes susitvarkėm Frenkelio rūmus. Tai į klausimą dėl tinkamų sąlygų sudarymo kultūros vertybių kaupimui, saugojimui, restauravimui ir eksponavimui, galiu atsakyti taip: įvykdžius šitą projektą – Frenkelio rūmų sutvarkymo ir pritaikymo muziejinėms reikmėms, tai pagerėjo dalies eksponatų fondų eksponavimo sąlygos, ir dalies eksponatų rinkinių saugojimo sąlygos. Tų, kurių saugyklos buvo ten įrengtos. Baigiant vykdyti projektą „Šiaulių „Aušros“ muziejaus Ch. Frenkelio rūmų parko ir pastatų rekonstravimas“ buvo sudarytos tinkamos sąlygos dalies, pavyzdžiui, Dailės skyriaus visų rinkinių, dalies Istorijos, Technikos istorijos, Etnografijos skyrių, muziejaus eksponatų saugojimui. Tinkamos sąlygos sudarytos ir eksponavimui. Dailės ir Istorijos skyrių eksponatų rinkinių pagrindu parengtos naujos ekspozicijos – „Pirkliai Frenkeliai“, „Provincijos dvaras ir miestas“. Ch. Frenkelio viloje į naujas patalpas perkeltas

Restauravimo centras. Bet nebuvo rašoma tokio projekto, kaip eksponatų saugojimo sąlygų pagerinimas. Ne, tiesiog visa tai įeina kompleksiskai į šituos bendrus projektus.

D. V.: *Kaip ugdomas visuomenės kūrybiškumas?*

V. Š.: Visuomenės kūrybiškumas ugdomas per muziejaus ekspozicijas, edukacines programas, renginius ir kitą muziejinę veiklą.

D. V.: *Kaip ugdomi muziejininkų gebėjimai?*

V. Š.: Aš negaliu atsakyti, kaip ugdomi muziejininkų gebėjimai. Šiaip kaip ugdomi, aš galiu atsakyti, bet remiantis ta programa, aš negaliu atsakyti. Todėl, kad nei vieno lito nėra tam skirta pagal muziejų modernizavimo programą.

D. V.: *Kaip bendrai ugdomi muziejininkų gebėjimai?*

V. Š.: Bendrai sistema yra tokia. Yra kultūros darbuotojų tobulinimosi centras, kuris veikia Vilniuje. Tai yra pagrindinė institucija apskritai Lietuvos kultūros darbuotojų, tame tarpe ir muziejininkų kvalifikacijos kėlimui. Tas centras dirba tokiu pagrindu: metų pabaigoje yra sudarinėjamos ateinančių metų temos pagal veiklos sritis, sakykim, bibliotekos, kultūros centrai, muziejai. Tos temos yra išsiuntinėjamos į konkrečias įstaigas ir yra renkamosi temos. Sakykim, mes, muziejus, gauname pasiūlymą kokioms 20 temų per metus, ir mūsų darbuotojai renka temas, kurias galbūt mažiau išmano, kurias norėtų geriau išmanyti ir tiesiog jie važiuoja į seminarus. Tie seminarai išsidėsto metų bėgyje. Bet šiuo atveju tai nėra susiję su Muziejų modernizavimo programa. Tos lėšos yra kitaip skiriamos.

D. V.: *Kaip muziejininkų gebėjimų ugdymas prisideda prie turizmo plėtros?*

V. Š.: Jeigu seminarų metu buvo tema, susijusi su turizmu, tai gali kažkokia tiesioginę įtaką turėti, jeigu nebuvo tiesioginės temos, tai vėl gi netiesioginę įtaką gali turėti. Bet tai nebus kažkokios tiesioginės įtakos. Tiesiog labiau kompetentingi bus darbuotojai. Galbūt geriau paruoš ekskursijas ar edukacinius užsiėmimus. Automatiškai didės lankytojų skaičius. Taip vieną iš kito mes galime vesti. Nieko nėra taip tiesiogiai.

Galiu paminėti ir tiksliai įvardyti tuos mūsų vykdomus projektus – „Aušros“ muziejaus Frenkelio rūmų parko ir pastatų rekonstravimas“, bendras didelis projektas. O visa kita eina iš to, kad mes susitvarkėme pastatus. Kai susitvarkėme pastatus, automatiškai reikėjo įrengti ekspoziciją. Tai įrengėm ekspoziciją, reikėjo surengti apžvalginę ekskursiją lietuvių kalba ir anglų kalba. Reikėjo ekspoziciją paruošti turizmui. Automatiškai įsivedėm audiogidą, visiškai naują paslaugą, kuri dar labai retai sutinkama Lietuvos muziejuose. Automatiškai reikalauja naujų edukacinių

programų. Taip ir vystoma ta platesnė muziejinė veikla. Tame projekte apie tai visiškai nebuvo kalbama.

D. V.: *Tai tad iš esmės gaunasi, jog ta programa yra tikrai pastatų ir aplinkos tvarkymas?*

V. Š.: Aš taip kategoriškai negaliu teigti. Galbūt kažkas gavo lėšų kažkokiom kitokiom veiklom. Nežinau. Aš tiesiog dar įėjau į internetą ir neseniai buvęs straipsnis apie Klaipėdos muziejus. Ten irgi kalbama apie tai, kaip jie ruošiasi modernizavimui ir būtent iš tos programos lėšų. Tai taip pat eina kalba apie tai, kad bus statomos saugyklos, bus renovuojami pastatai. Ir su mūsų muziejaus direktoriumi yra interviu. Jis ten kalba kaip Lietuvos muziejų asociacijos atstovas. Tą galėčiau pasakyti. Bet mano žiniomis, bent šitame etape, gal vėliau atsiras pinigų ir gal bus duodama kitom veiklom vykdyti, bet pirminis vis tiek programos tikslas daugeliui muziejų - susitvarkyti infrastruktūrą. Todėl, kad ji daugelį metų nekito ir ją reikia pakeisti. Čia yra kaip kosmetika – tik padažymas. Bet programa ir yra tam sukurta, kad iš esmės kažkas pasikeistų. Iš esmės atnaujinus pastatą ir patalpas, sakykim, mūsų Fotografijos muziejaus vykdomas projektas, atsiras kokybiškai naujas muziejus. Jis, taip, buvusio muziejaus pagrindu su visu tęstinumu bus tas pats muziejus. Bet kokybė bus du nesulyginami dalykai. Ir visa ko pagrindas – pastato renovacija, kuri bus pritaikyta būtent naujai muziejaus ekspozicijai, naujom edukacinėm erdvėm. Visai muziejinei veiklai. Taip pat atitinkamai eksponatų apsaugai.

D. V.: *Jūsų nuomone, iš viso naudinga šita Muziejų modernizavimo programa?*

V. Š.: Tai žinoma, be abejo. Čia jau net ne tas žodis. Čia jau reikalinga, ir seniai jau buvo reikalinga. Ir jos reikia labai. Ir kuo daugiau lėšų ir tik tada galima tikėtis kažkokių rezultatų.

D. V.: *Kaip yra rašomi projektai? Atvažiuoja kažkokia komisija, įvertinti muziejų, ar tiesiog iš pačio muziejaus administracijos įvertina?*

V. Š.: Na, kaip rašomi tie projektai. Frenkelio rūmų renovavimo pradžia. Na, kadangi mes gavom pastatą visiškai nepritaikytą muziejinėm reikmėm, tai tiesiog jį reikėjo pritaikyti. Mes praktiškai nuo 2003 – 2004 m. pradėjome dirbti ir pinigų dar nebuvo tiek. Čia šitie procesai jau vyksta antrą dešimtmetį iš esmės. Projektai tokie - Valstybės investicijų programai gauti pinigų. Antra vertus, tai buvo taip seniai, kad aš bijau ką nors tiksliai ir pasakyti, ar ten buvo sudaryta kokia komisija, ar nebuvo. 2003 – 2004 m. dar net ne tą darbą dirbau, tai bijau ką pasakyti.

O su Fotografijos muziejumi buvo taip. Buvo įvertinta jo avarinė būklė, todėl, kad ten stogo perdangos visiškai jau nebelaikė ir tiesiog muziejus buvo avarinės būklės. Tai reiškia, iš

pirmo į antrą aukštą ir iš palėpės į antrą aukštą. Avarinę būklę reikėjo likviduoti. O jeigu jau yra nustatoma tokia avarinė būklė, tai iš principo reikia naujai ją sutvarkyt. Taip ir buvo.

D. V.: *O Žaliūkų vėjo malūnas?*

V. Š.: O ten jau yra kiti pinigai. Ten jau yra Norvegijos finansinių mechanizmų ir Europos ekonominės erdvės. Ten yra Lietuvos Respublikos Vyriausybės indėlis, bet jis nėra didelis. Iš principo ten yra tvarkoma iš Norvegijos pinigų. Jie ten turi tokį finansinį mechanizmą remti panašaus pobūdžio projektams. Mes jau čia patys savo iniciatyva rašėm projektą ir gavom finansavimą.

D. V.: *Kas tai yra LIMIS?*

V. Š.: LIMIS yra Lietuvos integrali muziejų informacinė sistema. Populiariai kalbant, tai yra Lietuvos muziejų rinkinių apskaitos skaitmeninimo programa. Reiškia, šiuo metu Lietuvos muziejuose rinkinių apskaita yra vykdoma ranka. Taigi, yra gaunama muziejinė vertybė. Ji yra įrašoma į muziejaus apskaitą ir tampa eksponatu. Nueina gana ilgą kelią, kol muziejinė vertybė tampa eksponatu. Ir yra apskaitoma ir visa tai vyko iki šiol tikrai ranka. Pirmiausia rašomas priėmimo – perdavimo aktas, toliau – gaunama eksponatų knyga arba gekas. Vėliau eksponatas yra nukreipiamas pagal rinkinių struktūrą į vieną ar kitą skyrių ir pagal rinkinio profilį yra įrašomas į inventorinę knygą. O po to jau rašoma keletas kortelių, tam, kad jis būtų įtrauktas į kartoteką, ir būtų galima jį atrasti ir juo naudotis.

Tad ši sistema tiesiog automatizuos tuos procesus. Tos kompiuterinės apskaitos procesas yra jau prasidėjęs ir yra įsteigtas LIMIS centras prie Lietuvos dailės muziejaus ir darbai yra pradėti. Yra kuriami tezaurai, renkama visa medžiaga – aprašomieji laukai, ir galima sakyti, kad dabar esame tokioje pasirengimo stadijoje. Yra įsteigti, kaip minėjau, LIMIS centras Vilniuje, ir yra Kaune, Šiauliuose ir Klaipėdoje įkurti papildomi centrai, kurie tiesiog padės tiems procesams greičiau ir tobuliau vykti. Mūsų centras aptarnaus aplink esančius muziejus. Kol kas į procesą yra įtraukti tik valstybiniai muziejai. Savivaldybių muziejai dar laukia savo eilės. Nes vėl gi tai yra labai didžiuliai pinigai. Tai yra kompiuteriai, skeneriai, kita technika. Todėl, kad pirmiausia turės būti užfiksuotas eksponato vaizdas ir surenkama bei tikslinama visa galima informacija. Sakykim, mes tą informaciją jau turim savo knygoje įrašę, bet tiesiog plėsim tą informaciją kiek galime. Rinksime ir šalutinę, ir tiesioginę pagrindinę informaciją. Pavyzdžiui, apie autorius, apie apskritai personalijas. Ir tas procesas jau yra prasidėjęs. Nors ruošiasi tam buvo kokį dešimt metų. Lietuvos bibliotekos šituo atžvilgiu jau yra pažengusios ir jos turi jau savo apskaitą, o muziejai tikrai pradeda. Visi muziejai bus sujungti į bendrą sistemą, ir būdami Šiauliuose mes žinosim, kokie eksponatai vienos ar kitos temos yra Lietuvos dailės muziejuje, Nacionaliniame Čiurliono dailės

muziejuje ar dar kažkuriuose kituose muziejuose. Ir tai, be abejo, labai palengvins darbą, ir pačią apskaitą. Ji taps tobulesnė.

D. V.: *Ar Šiaulių „Aušros“ muziejaus darbuotojai yra informuoti apie vykdomą Muziejų modernizavimo programą?*

V. Š.: Jeigu Jūs prieisite prie kažkurio darbuotojo ir paklausite, ar jis žino, tai jis galbūt ir pasakys, kad aš nežinau. Bet jeigu Jūs paklausite, ar Frenkelio rūmai ir parkas yra rekonstruojami, tai, be abejo, pasakys taip. Tiesiog ne visi darbuotojai kartais žino vienos ar kitos veiklos finansavimo šaltinius. Galbūt netgi nėra labai būtina gilintis į šituos dalykus, bet, kad vyksta procesai, tai Jums pasakys kiekvienas darbuotojas, dirbantis muziejuje. Galbūt jis finansavimo šaltinių gali tiksliai neįvardinti, nes tą pačią Valstybės investijų programą arba Kultūros apsaugos departamento programą ir lėšas, skiriamas nekilnojamų kultūros vertybių apsaugojimui. Na, ne kiekvienas muziejininkas gali įvardinti šituos dalykus. Todėl, kad jie dirba savo tiesioginį darbą. Bet jeigu paklausus konkrečiai, ar tokie projektai vykdomi, tai tikrai kiekvienas pasakys.

D. V.: *Kaip Šiaulių „Aušros“ muziejaus darbuotojai vertina į Muziejų modernizavimo programą?*

V. Š.: Iš esmės, kaip minėjau, muziejaus darbuotojai projektus vertina palankiai.

D. V.: *Kiek lėšų skiriama Šiaulių „Aušros“ muziejui Muziejų modernizavimo programos įgyvendinimui?*

V. Š.: Jūs klausiate apie lėšas šitų projektų įgyvendinimui?

D. V.: *Taip.*

V. Š.: Žiūrėjau ir rašiau. Dabar sakykim, Muziejų modernizavimo programa yra 2007 metai. Nuo 2007 iki 2010 metų Frenkelio rūmų rekonstravimui ir parko sutvarkymui dabar yra gauta 7,5 milijono litų ir tiek praktiškai yra įsavinta. O bendras šio projekto biudžetas, nes dar ir anksčiau vyko, kaip minėjau, kai dar nebuvo Muziejų modernizavimo programos, tai yra maždaug 10,5 milijono litų. Atitinkamai yra ir su Fotografijos muziejaus renovavimu. Įsavinta yra kol kas tikrai nedaug 1,8 milijono litų, o bendras projekto biudžetas yra 7,2 milijono litų. Apie tokius pinigus kalbama.

D. V.: *Pinigai skiriami kasmet ar kas dveji?*

V. Š.: Kas metai. Tikrai kartais būna taip, kad metų pradžioje tarsi didesnės lėšos yra paskiriamos, bet ne visos gaunamos. Ypatingai dabar yra sutrikimų dėl ekonominės situacijos.

Frenkelio rūmų renovavimą ir parko sutvarkymą mes jau kaip ir turėjome baigti. Kol kas dar darbai vyksta.

D. V.: *Tai tada būtų tiek. Pasakykite savo vardą ir pavardę.*

V. Š.: Virginija Šiukščienė.

D. V.: *Jūsų pareigos.*

V. Š.: „Aušros“ muziejaus direktoriaus pavaduotoja muziejininkystės reikalams.

D. V.: *Jūsų gimimo data.*

V. Š.: 1959 metai.

D. V.: *Ačiū Jums už suteiktą informaciją.*

**8 priedas. Biržų krašto „Sėla“ muziejaus direktoriaus Gintaro Butkevičiaus
požiūris į Muziejų modernizavimo programą**

- 1. Kokie Muziejų modernizavimo programos punktai įgyvendinami Jūsų muziejuje?**
- 2. Kiek skiriama lėšų muziejaus modernizavimui? Ar pakanka skiriamų lėšų?**
- 3. Ko tikėtis iš Muziejų modernizavimo programos?**
- 4. Kaip manote, ar Muziejų modernizavimo programos įgyvendinimas pritrauks daugiau lankytojų į muziejus?**

Nors mūsų muziejus ir yra įtrauktas į muziejų modernizavimo programą, bet negavome iš jos nei lito.

Tiesą sakant, tie darbai, kurie buvo numatyti rengiant šią programą (pilies rūmų pamatų ir sienų stiprinimas ir t.t.) buvo atlikti iš kitos paramos lėšų – Norvegų ir Šiaurės šalių ekonominės erdvės finansinio mechanizmo. Dar kiti darbai (rūmų langų keitimas ir t.t.) atlikti ES struktūrinių fondų lėšomis (taip pat ne per modernizavimo programą). Aišku, aš nenoriu pasakyti, kad jei gautume tas kažkada seniai (bene 2006m.?) programoje numatytas lėšas, neturėtume kur jų dėti...Tik jos turėtų būti skirtos kitai paskirčiai (laukia didelės rūmų dalies vidaus patalpų remontas, ekspozicijos atnaujinimas ir t.t.).

Vardas pavardė: Gintaras Butkevičius

Muziejus, kuriame dirbate: Biržų krašto „Sėla“ muziejus

Muziejuje užimamos pareigos: muziejaus direktorius

Klausimyno užpildymo data: 2011 m. kovo 16 d.

**9 priedas. Lietuvos dailės muziejaus vyriausios ekonomistės Nerijos Perlavičiūtės
požiūris į Muziejų modernizavimo programą**

- 1. Kokie Muziejų modernizavimo programos punktai įgyvendinami Jūsų muziejuje?**
- 2. Kiek skiriama lėšų muziejaus modernizavimui? Ar pakanka skiriamų lėšų?**
- 3. Ko tikėtės iš Muziejų modernizavimo programos?**
- 4. Kaip manote, ar Muziejų modernizavimo programos įgyvendinimas pritrauks daugiau lankytojų į muziejus?**

Atsakau į jūsų klausimus dėl muziejaus modernizavimo programos:

1. Faktiškai vykdomi visi programos 28 punkte nurodomi uždaviniai.
2. Lėšų kaip visada nepakanka, o ypač dabartinės krizės metu.
3. Iš programos beveik nieko nesitikime, kadangi nėra finansavimo. Šios programos uždavinių įgyvendinimą labiausiai gelbsti ES lėšos, kurių dėka muziejus modernizuoja pastatus, vykdo eksponatų skaitmeninimą. Eksponatų įsigijimui – lėšų neskiriama. Visi kiti uždaviniai įgyvendinami muziejaus turimomis skurdžiomis lėšomis.
4. Taip.

Vardas pavardė: Nerija Perlavičiūtė

Muziejus, kuriame dirbate: Lietuvos dailės muziejus

Muziejuje užimamos pareigos: Vyriausioji ekonomistė

Klausimyno užpildymo data: 2011 03 18

**10 priedas. Molėtų krašto muziejaus direktorės Viktorijos Kazlienės požiūris į
Muziejų modernizavimo programą**

- 1. Kokie Muziejų modernizavimo programos punktai įgyvendinami Jūsų muziejuje?**
- 2. Kiek skiriama lėšų muziejaus modernizavimui? Ar pakanka skiriamų lėšų?**
- 3. Ko tikėtės iš Muziejų modernizavimo programos?**
- 4. Kaip manote, ar Muziejų modernizavimo programos įgyvendinimas pritrauks daugiau lankytojų į muziejus?**

Taip, Molėtų krašto muziejus dalyvauja Muziejų modernizavimo programoje. Tai dar įvyks. Bus modernizuotas pastatas. Suma dar nėra žinoma. Planuojama 6mln. trims Molėtų raj. kultūros įstaigoms, nes jos visos yra po vienu stogu. Šiuo metu jau vyksta mūsų padalinio Ežerų žvejybos muziejaus pilna pastatų rekonstrukcija Mindūnuose, panaudojant ES lėšas – 3 mln. Esame teikę kito padalinio – Etnografinės sodybos ir dangaus šviesulių stebyklės projektą, kuris nebuvo finansuotas. Muziejų modernizavimas dar neužtikrina puikios veiklos, bet tai yra pagrindas, ant kurio reikia padėti dar daug lankytojus traukiančių dalykų ir patiems toliau "modernizuotis" nesustojant.

Vardas pavardė: Viktorija Kazlienė

Muziejus, kuriame dirbate: Molėtų krašto muziejus

Muziejuje užimamos pareigos: muziejaus direktorė

Klausimyno užpildymo data: 2011.03.17

***11 priedas. Raseinių krašto istorijos muziejaus direktorės Birutės Kulpinskaitės
požiūris į muziejų modernizavimo procesą***

26. Jūsų nuomone, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės istorinę savimonę?

Ats. Muziejus užima aiškią poziciją istorinių datų ir įvykių minėjime, ekspozicijomis, parodomis ir kita veikla, orientuota ne tik į socialinius partnerius, bet ir į visuomenę.

27. Jūsų manymu, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės kūrybiškumą?

Ats. Kultūros programomis, betarpišku bendradarbiavimu.

28. Jūsų manymu, kuo Lietuvos muziejai skiriasi nuo Vakarų muziejų?

Ats. Visuotinu požiūriu į instituciją ir jos veiklą.

29. Šiuo metu populiari kalbėti apie modernų muziejų. Tad koks, Jūsų nuomone, turėtų būti modernus muziejus? Apibūdinkite.

Ats. Modernus muziejus – jaukus, estetiškas, kūrybingai dirbantis.

30. Kaip žinia, nuo 2007 m. Lietuvoje vykdoma Muziejų modernizavimo programa. Jūsų manymu, kokią Lietuvos muziejų ateities viziją piešia Muziejų modernizavimo programa?

Ats. Išsaugoti istorinį paveldą ir jį aktualizuoti.

31. Kokie esminiai dabartinio muziejaus trūkumai? Ar Muziejų modernizavimo programa gali panaikinti šiuos trūkumus?

Ats. Trūkumus panaikinti gali, nes be investicijų neįmanoma apsaugoti kultūros paveldo.

32. Dažnai teigiama, kad lėšų trūkumas stabdo muziejų veiklą. Kaip manote, ar tik skiriamos lėšos gali pagerinti muziejų veiklos kokybę?

Ats. Veiklos nestabdo, nes muziejus nėra šokanti ir dainuojanti institucija. Veikla ir su mažiausiomis sąnaudomis galima puikiai atlikti muziejinę misiją. Svarbiausia – žmonės, kurie organizuoja ir veikia.

33. Kokias kompetencijas turėtų ugdyti muziejininkai, siekiant pagerinti muziejaus veiklą?

Ats. Novatoriško mąstymo.

34. Kaip muziejininkų gebėjimai galėtų prisidėti prie turizmo plėtros?

Ats. Muziejininkai yra gidai ir jie prisideda prie turizmo veiklų, tačiau būtinas daug aktyvesnis turizmo institucijų veikimas Lietuvoje.

35. Kaip manote, kokie veiksniai paskatino kurti Lietuvos integralią muziejų informacinę sistemą (LIMIS)?

Ats. Aktualizuoti valstybės turtą – kilnojamąsias ir nekilnojamąsias kultūros vertybes.

36. Kaip manote, kuo Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos (LIMIS) įdiegimas bus naudingas ne tik muziejams, bet ir visuomenei?

Ats. Bendravimo požiūriu – populiarinant muziejines ir kitas vertybes.

37. Jūsų nuomone, ar pastatų restauravimas ir naujų eksponatų įsigijimas paskatins visuomenę dažniau lankytis muziejuose? Kodėl?

Ats. Pastatų restauravimas atveria naujas erdves ir galimybes plačiau pristatyti muziejus naujomis formomis. Jeigu kryptingai atliekamas eksponatų įsigijimas (būtinai finansai) galėtų paskatinti apsilankymus muziejuje.

38. Kaip Muziejų modernizavimo programos įgyvendinimas sudaro sąlygas Lietuvos muziejams tapti lygiaverčiais su Vakarų muziejais?

Ats. Valstybės, o kartu ir visos visuomenės požiūriu, į šalies kultūrą.

39. Jūsų nuomone, kuo Muziejų modernizavimo programa bus naudinga muziejams ir muziejininkams, bet ir visuomenei?

Ats. Muziejams – užtikrinamas muziejinių vertybių saugojimas; muziejininkams – padoringos sąlygos veikloms; visuomenei – paskatinimas domėtis ir saugoti kultūros paveldą.

40. Kaip vyksta muziejaus darbuotojų supažindinimas su Muziejų modernizavimo programa (seminarai, paskaitos ir pan.)?

Ats. Muziejininkai dalyvauja seminaruose, bendrauja su LIMIS centro specialistais.

Vardas pavardė: Birutė Kulpinskaitė

Muziejus, kuriame dirbate: Raseinių krašto istorijos muziejus

Muziejuje užimamos pareigos: direktorė

Klausimyno užpildymo data: 2011.03.20

12 priedas. Lietuvos dailės muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

1. Ką, Jūsų nuomone, muziejui reiškia lankytojas?

Muziejaus lankytojas – yra muziejaus pagrindas. Vienas pagrindinių ir svarbiausių muziejinės veiklos rodiklių. Nes muziejaus pagrindinės funkcijos yra kaupti, saugoti, tyrinėti, restauruoti, ir rodyti rinkinius visuomenei. O tai ką rodo muziejus visuomenei, pirmiausia gauna lankytojas, kuris apsilanko muziejaus ekspozicijose, parodose ar kituose renginiuose. Taip pat pakankamai informacijos gauna ir lankytojai edukacinių užsiėmimų metu.

2. Kaip manote, kokiais būdais galima pritraukti daugiau lankytojų į muziejus?

Galima pritraukti lankytojus įvairiais būdais. Gali padėti reklama. Svarbu ir viešieji ryšiai. Viešieji ryšiai susideda iš labai daug ko. Tai ir reklaminiai dalykai, ir asmeninės pažintys, sklaida, leidiniai, muziejų tinklalapiai.

3. Kaip manote, ar modernizavus muziejų (pastatų renovacija, nauji eksponatai, naujos parengtos programos ir pan.), pasikeistų žmonių požiūris į muziejų?

Šiuo metu po truputį einama į modernėjimą – kuriamas šiuolaikinis muziejus. Apie lankytojų požiūrį. Bėda tame, kad požiūris greitai nepasikeičia. Jis kinta per ilgą laiką. Pamojus lazdele jis tikrai greitai nepasikeis.

4. Jūsų nuomone, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės istorinę savimonę?

Muziejuose yra kaupiami rinkiniai atitinkama, sakykim, istorinių įvykių tema. Jie yra, tyrinėjami. Taip pat jie yra rodomi visuomenei. Rodomi per parodas ir pastovias nuolatinės ekspozicijas.

5. Jūsų manymu, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės kūrybiškumą?

Pirmiausia kūrybiškumas suvokiamas per stebėjimą. Žmogus kūrybiškumą gali suvokti per stebėjimą. Ateina lankytojas ir žiūri ekspozicijas ar parodas. O kitas visuomenės kūrybiškumo ugdymas vykdomas per įvairius renginius, susitikimus, paskaitas, per edukacines programas, edukacinius užsiėmimus. Tai bus pats pagrindinis ugdymas.

6. Kokie esminiai dabartinio muziejaus trūkumai? Kaip reikėtų ištaisyti šiuos trūkumus?

Svarbiausia, ko trūksta muziejams – pinigų. Muziejininkas – valstybinės įstaigos tarnautojas. Muziejininko labai įvairios funkcijos. Muziejininkai yra skirstomi pagal pareigybes. Sakykim, yra fondų saugotojas, kuris dirba tikrai su fondais. Taip pat yra prižiūrėtojas,

muziejininkės-educatorės, kurios dirba tik edukacinį darbą, parodų organizatoriai. Muziejuose yra skiriama įvairi ir plati bei specializuota veikla.

7. Modernus muziejus. Koks jis, Jūsų nuomone, turėtų būti? Apibūdinkite.

Šiuolaikinį muziejų įsivaizduoju kaip multifunkcinį centrą. Multifunkcinis centras – kai muziejuje susilieja daugybė dalykų. Ne tik vizualiniai. Susilieja ir veikla, ir užsiėmimai, ir filmų rodymas, ir susitikimai, ir bibliotekos, ir informacijos centrai. Taip pat multifunkcinis centras – vieta, kur galima organizuoti renginius. Modernus muziejus įmanomas ir Lietuvoje. Nacionalinė dailės galerija ir kiti muziejai atlieka šias funkcijas. Tiesa, nacionalinė dailės galerija šitas funkcijas atlieka ne visiškai iki galo, kaip ir kiti Lietuvos muziejai.

8. Kaip manote, kaip Lietuvos muziejai gali tapti lygiaverčiais su Vakarų muziejais?

Lietuvos muziejai, aišku, gali prilygti Vakarų muziejams. Ir kai kurie prilygsta. Tačiau nekonkretizuosiu, nes tai būtų kitų muziejų atžvilgiu neetiška. Be to, nesu gerai susipažinusi su Vakarų muziejais, bet tai, ką aš esu mačiusi Vakarų ekspozicijose, muziejų parodas ir tai ką čia matau yra panašumų. Kad galėčiau lyginti vidaus veiklą, turiu įsigilinti į tai. Galima palyginti tik išorinius dalykus – tai kas prieinama visuomenei. Muziejus yra ne tik tai, ką mato atėjęs lankytojas.

9. Kaip vertinate šiuo metu Lietuvoje vykdomą Muziejų modernizavimo programą?

Be abejo, vertinu teigiamai. Bet koks modernėjimas jau yra teigiamas dalykas. Be to, muziejams to reikia. Gyvenimas tai liepia. Visuomenė pereina iš vieno būvio į kitą. Muziejus taip pat. Jeigu modernėja pasaulis, modernėja ir muziejus. Muziejus eina kartu su visuomene. Visas gyvenimas kinta, tai natūralu.

Muziejus, kuriame dirbate: *Nacionalinis Lietuvos dailės muziejus*

Muziejuje užimamos pareigos: *muziejininkė*

Klausimyno užpildymo data: *2011.04.20*

13 priedas. Lietuvos nacionalinio muziejaus vyresniojo muziejininko požiūris į muziejų

1. Ką, Jūsų nuomone, muziejui reiškia lankytojas?
 - *Lankytojai muziejui reiškia galimybę skleisti savo idėjas, kuriamus principus ir interpretacijas, galimybę rodyti turimas vertybes, pateisinti muziejaus statusą.*

2. Kaip manote, kokiais būdais galima pritraukti daugiau lankytojų į muziejus?
 - *Aktyvesnis informavimas apie naujas parodas, naujai gautus eksponatus, salių modernizavimas, patogus muziejaus lankymo laikas.*

3. Kaip manote, ar modernizavus muziejų (pastatų renovacija, nauji eksponatai, naujos parengtos programos ir pan.), pasikeistų žmonių požiūris į muziejų?
 - *Manau, kad tai patrauktų visuomenės dėmesį. Tačiau toks modernizavimas neturėtų būti laikinas, bet nuolatinis vyksmas ir tobulėjimas.*

4. Jūsų nuomone, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės istorinę savimonę?
 - *Muziejų vienas iš uždavinių - kaupti daiktus, kurie yra visuomenės gyvenimo atspindžiai. Tai susiję su tautiniu tapatumu: kas mes tokie, kokie buvome, koks mūsų veidas užsieniečių akimis. Kadangi muziejai ne tik kaupia daiktus, bet taip pat mokliškai tiria, tai turi galimybes perteikti interpretacijas lankytojams edukacinių užsiėmimų, parodų, leidinių, įvairių renginių metu. Priemonės, kuriomis muziejus ugdo istorinę savimonę: informatyvios, vizualiai patrauklios parodos, mokomieji užsiėmimai, kultūriniai renginiai (kuo daugiau įvairiapusių), leidiniai. Istorinės savimonės puoselėjimui labai pagelbėtų muziejų ir jų renginių viešinimas per įvairias visuomenės informavimo priemones. To labai trūksta, nors tai labai paskatintų visuomenę lankytis muziejuose.*

5. Jūsų manymu, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės kūrybiškumą?
 - *Kūrybiškumą skatina, ko gero, tik paties lankytojo dalyvavimas muziejaus veikloje, užsiėmimuose. Tačiau užsiėmimai turėtų būti parengti įvairioms amžiaus bei socialinėms grupėms. Deja, dažniausiai edukacija skiriama vaikams. Reikėtų rengti daugiau užsiėmimų susijusių su tautos tradicijomis ir leisti lankytojams patiems dalyvauti procese – ne pasyviai stebėti, o aktyviai veikti.*

6. Kokie esminiai dabartinio muziejaus trūkumai? Kaip reikėtų ištaisyti šiuos trūkumus?
 - *Ne visi muziejai turi vienodus trūkumus. Iš praktikos galima įvardinti keletą: muziejų administracijos vengimas įsileisti interesantus į saugyklas, konservatyvumas naudojant šiuolaikines informacines technologijas tiek eksponuojant vertybes, tiek jas apskaitant.*

7. Modernus muziejus. Koks jis, Jūsų nuomone, turėtų būti? Apibūdinkite.
 - *Modernus muziejus visuomenei: atviras (galimybės susipažinti su saugyklose esančiomis muziejinėmis vertybėmis), informatyvioji, vizualiai patrauklios bei aktyvios parodos ir ekspozicijos, parengtos naudojant šiuolaikines informacines technologijas, aktyvus muziejus pačiam palaikant ryšius su visuomene. Modernus muziejus viduje: darbuotojai profesionalūs istorikai, menotyrininkai, tinkamai įrengtos vertybių saugojimo vietos, informatyvioji sisteminė kartotekos, einančios lygiagrečiai su kompiuterine vertybių paieška muziejuje, interesantų aptarnavimas.*

8. Kaip manote, kaip Lietuvos muziejai gali tapti lygiaverčiais su Vakarų muziejais?
 - *Pasitelkiant šiuolaikines technologijas, įtraukiant lankytojus į aktyvią veiklą, pritaikant infrastruktūrą lankytojams. Muziejus turi taikytis prie lankytojų poreikių. Turėtų bendradarbiauti su kitais įvairių sričių specialistais (psichologais, sociologais, architektais ir t. t.).*

9. Kaip vertinate šiuo metu Lietuvoje vykdomą Muziejų modernizavimo programą?
 - *Kol kas Muziejų modernizavimo programa konkrečiai mano atliekamos veiklos neveikia. Iš esmės programa turi privalumų, tačiau naujų eksponatų įsigijimui ar jų paieškai užsienyje skiriama nepakankamai lėšų.*

Muziejus, kuriame dirbate: Lietuvos nacionalinis muziejus

Muziejuje užimamos pareigos: vyresnysis muziejininkas

Klausimyno užpildymo data: 2011 m. balandžio 21 d.

**14 priedas. Šiaulių „Aušros“ muziejaus archeologijos skyriaus vedėjos požiūris į
muziejų**

1. Ką, Jūsų nuomone, muziejui reiškia lankytojas?
Muziejus renka, saugo, tiria ir viešina eksponatus. Lankytojai – viešinimo auditorija.
2. Kaip manote, kokiais būdais galima pritraukti daugiau lankytojų į muziejus?
Išradingas, nenuobodus turimų eksponatų pristatymas + energinga vadyba ir reklama.
3. Kaip manote, ar modernizavus muziejų (pastatų renovacija, nauji eksponatai, naujos parengtos programos ir pan.), pasikeistų žmonių požiūris į muziejų?
Vien tik modernizavus – ne. Bet pastatų renovacija ar moderni programa sudaro galimybę kurti kokybiškesnį muziejinį produktą, kurie ir keistų žmonių požiūrį. Beje, nauji eksponatai, mano nuomone, su modernizavimu nesiriša, prisirenkam tradiciniais būdais.
4. Jūsų nuomone, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės istorinę savimoneę?
Įvairiomis formomis (remdamasis saugomais eksponatais) primindamas visuomenei apie praeities įvykius ir gyvenimo būdą.
5. Jūsų manymu, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės kūrybiškumą?
Įvairiomis formomis siūlydamas turimus eksponatus kaip atskaitos tašką kūrybinėms idėjoms.
6. Kokie esminiai dabartinio muziejaus trūkumai? Kaip reikėtų ištaisyti šiuos trūkumus?
Čia reikia parašyti visą traktatą. Atleiskit, neturiu kada.
7. Modernus muziejus. Koks jis, Jūsų nuomone, turėtų būti? Apibūdinkite.
Nenuobodus.
8. Kaip manote, kaip Lietuvos muziejai gali tapti lygiaverčiais su Vakarų muziejais?
Jūs manot, kad Vakarų muziejai geresni? Aš manau, kad ir ten, ir pas mus yra ir gerų, ir netikusių dalykų.
9. Kaip vertinate šiuo metu Lietuvoje vykdomą Muziejų modernizavimo programą?

Nesu su ja išsamiai susipažinusi. Kaip eilinis muziejaus darbuotojas, jaučiu tik mūsų muziejaus pastatų renovaciją, tačiau, mano žiniom, gana didelė šių projektų finansavimo dalis yra iš užsienio fondų, o ne Lietuvos vyriausybės.

Muziejus, kuriame dirbate: *Šiaulių „Aušros“ muziejus*

Muziejuje užimamos pareigos: *Archeologijos sk. vedėja*

Klausimyno užpildymo data: *2011 04 20*

15 priedas. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

1. Ką, Jūsų nuomone, muziejui reiškia lankytojas?

Be lankytojų nebūtų ir muziejų. Visuomenė yra būtent ta grandis, į kurią muziejus kreipiasi, bando patraukti ir atkreipti jos dėmesį.

2. Kaip manote, kokiais būdais galima pritraukti daugiau lankytojų į muziejus?

Kuo platesniu viešiniu savo vykdomos veiklos, ne tik televizijoje, radijuje, laikraščiuose, bet ir muziejaus darbuotojų tiesiogine informacijos sklaida. Be to, stengtis patraukti į savo pusę ne tik sveikus visuomenės narius, bet ir kitus mūsų bendruomenės narius, t.y. neįgalius žmones (paralyžiuotus, sėdinčius vežimėlyje ir kt.), kuriems būtų sukurtos lygiavertės galimybės apsilankyti muziejuje ir tapti nuolatiniais jo lankytojais. Žodžiu, koncentruotis į atskirus socialinius sluoksnius.

3. Kaip manote, ar modernizavus muziejų (pastatų renovacija, nauji eksponatai, naujos parengtos programos ir pan.), pasikeistų žmonių požiūris į muziejų?

Visuomenės nuomonė apie muziejų ir jo vykdomas veiklas labai sustabarėjusi, įaugusi į žmonių pasąmonę, jog tai vieta, kuri dvelkia „naftalinu“. Žmonės turėtų suprasti, kad tai puiki vieta pažinti savo krašto istoriją, praplėsti akiratį, praleisti savaitgalį kartu su šeima, jog tai taptų nuolatinė laisvalaikio praleidimo vieta. Žinoma, jog naujovės paskatintų visuomenę apsilankyti muziejuje, pritrauktų daug daugiau lankytojų, vien smalsumo vedini ateitų pasižvalgyti. Vis dėlto, pirmiausia žmogus turi jausti vidinį norą ir būtinybę pažinti praeitį, o ne pareigą ar prievolę apsilankyti jame.

4. Jūsų nuomone, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės istorinę savimone?

Muziejus – tai kultūrinė įstaiga, kuri kaupia, saugo ir tyrinėja muziejines vertybes bei turimus eksponatus pristato visuomenei, per kuriuos bandoma ugdyti žmonių istorinę savimone. Muziejuje rengiami kultūriniai-istoriniai vakarai, puikus pagrindas susidomėti praeitimi, pradėti individualius savo krašto istorijos tyrinėjimus. Prašyti visuomenės pagalbos, tiriant vieną ar kitą nežinomą faktą, ir taip juos įjungti į vykdomą veiklą.

5. Jūsų manymu, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės kūrybiškumą?

Tai puiki vieta prisiliesti ir įkvėpti to praeities dvelksmo. Parodų pristatymai, kurie tikrai neapsiriboja vien kalbomis, bet ir įjungiami muzikiniai intarpai, teatralizuoti vaidinimai. Rengiamos amatų dienos, kuriuose visuomenė skatinama prisiminti senuosius mūsų protėvių

amatus. Edukacinės programos tikrai puiki priemonė skatinti jaunimo kūrybiškumą, pasitelkiant ne tik teoriją, bet ir praktinę veiklą, kuri yra vykdoma ir vis labiau plėtojama.

6. Kokie esminiai dabartinio muziejaus trūkumai? Kaip reikėtų ištaisyti šiuos trūkumus?

Didelis biurokratizmas. Gremėzdiška muziejinių vertybių apskaita. Turi ateiti nauja karta, kultūros ministerijoje sėdėti, kūrybiški, protingi ir atviri naujovėms kvalifikuoti specialistai.

7. Modernus muziejus. Koks jis, Jūsų nuomone, turėtų būti? Apibūdinkite.

Modernus muziejus tikrai ne tas muziejus, kuris į savo veiklą privalo įtraukti visas technologines inovacijas. Tokiame muziejuje turėtų būti ne tik parodinės ir ekspozicinės erdvės, bet ir turėtų tapti laisvalaikio praleidimo vieta, kurioje būtų plėtojama įvairaus spektro pramoginių bei kultūrinių renginių erdvė. Gal net nebloga idėja būtų įrengti arbatinę-kavinukę, kur galėtum prisėsti ir paplepėti.

8. Kaip manote, kaip Lietuvos muziejai gali tapti lygiaverčiais su Vakarų muziejais?

Dalyvaudami tarptautiniuose projektuose su kitais Europos muziejais, ieškodami Vakaruose stiprių partnerių, kurie galėtų pasidalyti savo patirtimi ir naudingais patarimais. Tačiau manau, kad ir jie turėtų galbūt net kai ko iš mūsų pasimokinti.

9. Kaip vertinate šiuo metu Lietuvoje vykdomą Muziejų modernizavimo programą?

Tiesiogiai mes jos neįgyvendiname. Tačiau LIMIS centro veikla, kuri bando eksponatus padaryti prieinamus visiems visuomenės nariams, tai vienas iš bandymų. Tikrai pritariu naujovėms, kurios tikėkimės atneš gerų ir įdomių vėjų į muziejus.

Muziejus, kuriame dirbate: Šiaulių "Aušros" muziejus

Muziejuje užimamos pareigos: muziejininkė

Klausimyno užpildymo data: 2011.04.21

16 priedas. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

1. Ką, Jūsų nuomone, muziejui reiškia lankytojas?
Labai daug. Muziejinio darbo produktas yra skiriamas lankytojui. Muziejui lankytojo poreikiai turi būti pirmoje vietoje.
2. Kaip manote, kokiais būdais galima pritraukti daugiau lankytojų į muziejus?
Labiau orientuojantis į atskiras lankytojų grupes, skiriant daugiau dėmesio reklamai, vešiesiems ryšiams.
3. Kaip manote, ar modernizavus muziejų (pastatų renovacija, nauji eksponatai, naujos parengtos programos ir pan.), pasikeistų žmonių požiūris į muziejų?
Taip. Jau dabar po truputį požiūris keičiasi.
4. Jūsų nuomone, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės istorinę savimone?
Savo veikla, orientuota į pažinimą, savasties suvokimą.
5. Jūsų manymu, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės kūrybiškumą?
Per pažinimą, naujų dalykų atradimą ir sudarytą galimybę pajusti kūrybos džiaugsmą (pvz. per edukacinius užsiėmimus).
6. Kokie esminiai dabartinio muziejaus trūkumai? Kaip reikėtų ištaisyti šiuos trūkumus?
Per mažai dėmesio lankytojui. Reikėtų labiau orientuotis į jo poreikius.
7. Modernus muziejus. Koks jis, Jūsų nuomone, turėtų būti? Apibūdinkite.
Vienu metu atliekantis ir kultūros, istorijos, paveldo saugotojo ir nešėjo funkciją, ir atraktyvus, patrauklus lankytojui, nuolat besikeičiantis, ieškantis naujovių.
8. Kaip manote, kaip Lietuvos muziejai gali tapti lygiaverčiais su Vakarų muziejais?
Manau, skirtumus nulemia ekonominis faktorius.

9. Kaip vertinate šiuo metu Lietuvoje vykdomą Muziejų modernizavimo programą?

Ji labai reikalinga. Jaučiami pokyčiai: restauruojami pastatai, vis daugiau naujų technologijų naudojama muziejiniame darbe, siekiama modernizuoti muziejų, padaryti jame saugomas vertybes lengviau prieinamas visai visuomenei.

Muziejus, kuriame dirbate: Šiaulių „Aušros“ muziejus

Muziejuje užimamos pareigos: muziejininkė

Klausimyno užpildymo data: 2011 04 21

17 priedas. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininko požiūris į muziejų

1. Ką, Jūsų nuomone, muziejui reiškia lankytojas?
Populiarumą, įvaizdį, ir pagal tai galėtų būti formuojamas finansavimas, vadovas, komanda.
2. Kaip manote, kokiais būdais galima pritraukti daugiau lankytojų į muziejus?
Jei būtų daugiau vaizdo žaismingumo, filmų, garso efektų kartu su prieinamomis duomenų bazėmis pasidomėti tam tikru klausimu plačiau.
3. Kaip manote, ar modernizavus muziejų (pastatų renovacija, nauji eksponatai, naujos parengtos programos ir pan.), pasikeistų žmonių požiūris į muziejų?
Jei būtų daugiau vaizdo žaismingumo, filmų, garso efektų kartu su prieinamomis duomenų bazėmis, Taip.
4. Jūsų nuomone, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės istorinę savimonę?
Geriausia ugdyti per vaizdą ir garsą, t.y. filmuotą medžiagą, derinant su dokumentų kopijų pateikimu ir galimybe kai kuriuos įdomius daiktus (maketus, muliažus) leisti pačiupinėti, kad suprastume, koks buvo pvz., tų laikų ginklo svoris, lydinio grubumas, apdaila, taikiklių tikslumas ir pan.
5. Jūsų manymu, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės kūrybiškumą?
Per edukacinę veiklą: galimybę kažkokį kūrinį perkurti kitaip, kitokį, leidžiant fantazuoti, neprisilaikant istorinės tiesos.
6. Kokie esminiai dabartinio muziejaus trūkumai? Kaip reikėtų ištaisyti šiuos trūkumus?
Labai Mažas finansavimas, muziejininkų kvalifikacija ir kompetencija, nes neturi galimybės perimti kitų šalių patirtį; jų konservatyvumas, modernumo sampratos stoka (pvz., niekaip nesiryžtama kompiuterizuoti gremėzdiškos popierinės apskaitos, rankomis apskaitant tą patį eksponatą penkiuose dokumentuose).

7. Modernus muziejus. Koks jis, Jūsų nuomone, turėtų būti? Apibūdinkite.

Jei istorinis, etnografinis - kuo labiau vaizdingas, buities apstatymu, net ir maitinamų kūdikių muliažais atkuriantis tą laikmetį. Jei koks specializuotas katinų, dviračių ar atvirukų muziejus – tai neperkraunant eksponatais nuolat sukti žaismingą filmą apie to rinkinio istorinę raidą, veikėjus ir galimą perspektyvą, taipogi sukuriant galimybę kompiuterio duomenų bazėje gauti papildomą dominančią informaciją.

8. Kaip manote, kaip Lietuvos muziejai gali tapti lygiaverčiais su Vakarų muziejais?

Iš esmės pakeičiant 6 punkte išvardintus trūkumus... (Labai Mažas finansavimas, muziejininkų kvalifikacija ir kompetencija, nes neturi galimybės perimti kitų šalių patirtį; jų konservatyvumas, modernumo sampratos stoka (pvz., niekaip nesiryžtama kompiuterizuoti gremėzdiškos popierinės apskaitos, rankomis apskaitant tą patį eksponatą penkiuose dokumentuose)).

9. Kaip vertinate šiuo metu Lietuvoje vykdomą Muziejų modernizavimo programą?

Skeptiškai, per mažas finansavimas esminiams pokyčiams pasiekti.

Muziejus, kuriame dirbate: ŠAM

Muziejuje užimamos pareigos: muziejininkas

Klausimyno užpildymo data: 2011-04-20

18 priedas. Biržų krašto „Sėla“ muziejininkės požiūris į muziejų

1. Ką, Jūsų nuomone, muziejui reiškia lankytojas?

Išsiugdyti lankytoją. Lankytojas puikiai jaučiasi muziejaus erdvėje, naudojami skaitmenintu eksponatų vaizdais, duomenų bazėmis, domisi kūrybingai pateiktomis parodomis ar programomis. Gerai praleidžia laisvalaikį.

2. Kaip manote, kokiais būdais galima pritraukti daugiau lankytojų į muziejus?

Nereikia nuo mažų dienų „išgašdinti“ muziejumi. Reikia tik sudominti lankytoją ir nekimšti jam daugybės informacijos. Sudomintas, informaciją susirinks pats. Paslaugų kokybė ir kūrybiškumas, darbuotojo meilė savo darbui - pagrindiniai kriterijai, galintys gausinti muziejaus lankytojų skaičių.

3. Kaip manote, ar modernizavus muziejų (pastatų renovacija, nauji eksponatai, naujos parengtos programos ir pan.), pasikeistų žmonių požiūris į muziejų?

Taip. Tik reikia vengti karnavalo. Atkūrimas turi būti tikslus, grindžiamas archeologiniais ir rašytiniais šaltiniais.

4. Jūsų nuomone, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės istorinę savimone?

Labai svarbu - žmogiškieji ištekliai. Muziejaus darbuotojas turi būti labai profesionalus ir kūrybingas, įvairiapusis pažįstantis žmogų, muziejaus lankytoją. Pristatydamas krašto istoriją, etninę kultūrą jis turi akcentuoti pasididžiavimą savo tauta. Įvertinęs lankytojo žinias ir vertybes, eksponatų, bylojančių apie tautos praeitį, pagalba, aiškinasi kas tai yra lietuvis, kuo jis skiriasi ir kuo panašus į kitų tautų atstovus. Lyginimo principas labai veiksnius, pasiekiantis lankytojo ausį, verčiantis mąstyti.

5. Jūsų manymu, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės kūrybiškumą?

Muziejus turi tapti jaukais namais į kuriuos būtų norima sugrįžti: jaukios erdvės, „neuniformuotos“ ekspozicijos (t.y. sukurtos pagal vieną kurpalių, panašios visuose muziejuose), „nematomos“ salių prižiūrėtojų akys.

Kūrybingas muziejaus darbuotojas. Žinantis ir jaučiantis ko žmogui reikia, tobulinantis jų poreikius per kūrybiškumą ugdančias veiklas, mokantis interpretuoti iš eksponato gaunamą informaciją.

6. Kokie esminiai dabartinio muziejaus trūkumai? Kaip reikėtų ištaisyti šiuos trūkumus?

Neveiklumas, darbo organizavimo trūkumas. Ruošti mokslo įstaigose muziejininkus, ugdyti kūrybiškumą (specializacijos: ekspozicijų rengėjai, edukacinių programų kūrėjai, tyrinėtojai ir t.t.). Muziejininku reikia gimti.

7. Modernus muziejus. Koks jis, Jūsų nuomone, turėtų būti? Apibūdinkite.

Modernus muziejus dabar formuojamas nusižiūrėjus į užsieninius. Kartais tokia patirtis nėra kūrybiškai pritaikoma, tampa svetimkūniu, „karpa ant nosies“. Atsisakę sovietinių ekspozicijų, muziejai vėl tampa uniformuoti, kuriami pagal mesijų iš firmų nustatytus standartus. Popierinių koridorių, stalčiukų, langinėlių, garsų ir vaizdų kratalynas (kalbu apie konkrečiai matytas naujas Alytaus ir Pasvalio muziejų ekspozicijas).

Tapti nepanašiu į kitus lyg ir labai paprasta. Reikia darbuotojo, matančio erdves, gerai jaučiančio pastato stilistiką, gerai pažįstančio eksponatus ir galinčio formuoti ekspozicijas, kūrybiškai pritaikant naujas technologijas, medžiagas ir t.t. Bėda – kūrybiškumo, kompetencijos ir vietinės specifikos pajautos trūkumas.

8. Kaip manote, kaip Lietuvos muziejai gali tapti lygiaverčiais su Vakarų muziejais?

Būkime saviti. Chruščiovas Ameriką vis lenkė...

9. Kaip vertinate šiuo metu Lietuvoje vykdomą Muziejų modernizavimo programą?

Teigiamai. Veikti reikia.

Muziejus, kuriame dirbate: Biržų krašto muziejus „Sėla“

Muziejuje užimamos pareigos: muziejininkė

Klausimyno užpildymo data: 2011 04 21

***19 priedas. Panevėžio kraštotyros muziejaus vyresniosios muziejininkės požiūris
į muziejų***

1. Ką, Jūsų nuomone, muziejui reiškia lankytojas?
Kiekvienas žmogus, besidomintis savo krašto (atvykėlis – svečios šalies) istorija, papročiais muziejininkus džiugina.
2. Kaip manote, kokiais būdais galima pritraukti daugiau lankytojų į muziejus?
Patirtis rodo – edukacijomis. Be to, pradėjus viešinti rinkinius, pagausėjo besidominčių specialistų.
3. Kaip manote, ar modernizavus muziejų (pastatų renovacija, nauji eksponatai, naujos parengtos programos ir pan.), pasikeistų žmonių požiūris į muziejų?
Tai greičiau priklauso nuo valstybės politikos, jos prioritetų – jei visuomenei tampa svarbiausiu uždaviniu išgyventi, net ir išpuoselėtas muziejus lankytojų masės neprivilios, nebent ten būtų dalijama nemokama sriuba... Turtinieji važiuoja aplankyti Luvro, Egipto piramidžių. Todėl stengiamės ugdyti savo lankytoją jau nuo darželio. O žmonių, kurie tikrai kuo nors domisi, kuriems svarbi yra jų istorija, praeitis, ir dabar randa kelią į muziejų.
4. Jūsų nuomone, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės istorinę savimoneę?
Per nuolatinės ekspozicijas, keičiamas parodas, mokslines konferencijas, įvairias publikacijas, istorinėms datoms skirtus renginius, paskaitas ir t. t.
5. Jūsų manymu, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės kūrybiškumą?
Per edukacines programas.
6. Kokie esminiai dabartinio muziejaus trūkumai? Kaip reiktų ištaisyti šiuos trūkumus?
Didžioji dalis provincijos muziejų laikosi darbuotojų entuziazmo dėka. Pastaraisiais metais labai išsiplėtė muziejininko funkcijos (edukacija, projektų rašymas, skaitmeninimas), visa tai reikalauja specialaus pasirengimo, didesnio išprusimo ir išmanymo, didėja darbo krūviai, o atlyginimai tik mažėja. Nėra darbuotojų skatinimo sistemos. Kita problema – neskiriama lėšų naujiems vertingiems eksponatams įsigyti. Didelis trūkumas – uždari fondai, skaitmeninimas būtų išėitis, tačiau tam reikalingi tiek techniniai (kompiuteriai, programos, skeneriai ir t. t.), tiek žmogiškieji (su ta įranga mokantys dirbti specialistai) resursai.

7. Modernus muziejus. Koks jis, Jūsų nuomone, turėtų būti? Apibūdinkite.
Gera pastatų būklė, įdomios ekspozicijos, malonus lankytojų aptarnavimas, atviri (bent mokslininkams bei specialistams nesunkiai prieinami) fondai.
8. Kaip manote, kaip Lietuvos muziejai gali tapti lygiaverčiais su Vakarų muziejais?
Negalėčiau atsakyti, priklausau tai muziejininkų kategorijai, kuri išgali daug keliauti ir susipažinti su Vakarų muziejais, tenka tenkintis artima geografija, o pas kaimynus yra labai panašių dalykų.
9. Kaip vertinate šiuo metu Lietuvoje vykdomą Muziejų modernizavimo programą?
Nacionaliniuose muziejuose – viskas puiku, užtat didelė dalis provincijos muziejų dar negreitai modernizavimo sulauks (jei iš viso sulauks).

Muziejus, kuriame dirbate: Panevėžio kraštotyros muziejus

Muziejuje užimamos pareigos: vyresnioji muziejininkė, fotografijos rinkinio saugotoja

Klausimyno užpildymo data: 2011-04-19

20 priedas. Prienų krašto muziejaus muziejininkės požiūris į muziejų

1. Ką, Jūsų nuomone, muziejui reiškia lankytojas?
Yra lankytojų – muziejus reikalingas.
2. Kaip manote, kokiais būdais galima pritraukti daugiau lankytojų į muziejus?
Įtaigia gyvąją veiklą.
3. Kaip manote, ar modernizavus muziejų (pastatų renovacija, nauji eksponatai, naujos parengtos programos ir pan.), pasikeistų žmonių požiūris į muziejų?
Tinkamai viską atlikus labai padidėtų šansai.
4. Jūsų nuomone, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės istorinę savimonę?
Gali. Per renginius, mokomąją, parodinę veiklą. Žinoma, jei turi profesionaliai dirbančių specialistų, o ne sutupdytų partinių ar kitų įtakingų asmenų statytinių. (dažnėjantis reiškinys).
5. Jūsų manymu, kaip muziejus gali ugdyti visuomenės kūrybiškumą?
Taip pat.
6. Kokie esminiai dabartinio muziejaus trūkumai? Kaip reiktų ištaisyti šiuos trūkumus?
Blaškymasis. Gavę lėšų einame iš proto „modernindamiesi“, nors modernintojai dažniausiai kepa unifikuotus variantus, visai neturėdami supratimo (arba nesukdami galvos) dėl konkretaus muziejaus savitumo išsaugojimo, jo turinio ir vertybių išryškavimo. Labai daug lemia dirbantys specialistai. Muziejininkui reikia pašaukimo...
7. Modernus muziejus. Koks jis, Jūsų nuomone, turėtų būti? Apibūdinkite.
Tinkamos sąlygos lankytojams (šviesu, nera pašalinių kvapų, lankytojams nereikia paltų...) Ekspонатų pateikimas neužgožia ir neiškrepia jų turinio prasmės. Būtinai gyvas pateikimas.
8. Kaip manote, kaip Lietuvos muziejai gali tapti lygiaverčiais su Vakarų muziejais?
Nepavysim kaip Sovietai Amerikos...
9. Kaip vertinate šiuo metu Lietuvoje vykdomą Muziejų modernizavimo programą?
Yra puikių rezultatų (pvz. Genocido, Pedagogikos, Pazaislio ir kt.) Savivaldybių muziejų „modernizuotojai“ plauna pinigėlius ir tiek.

Muziejus, kuriame dirbate: Prienų krašto muziejus

Muziejuje užimamos pareigos: muziejininkė

Klausimyno užpildymo data: 2011 04 19